

सत्तेचाळीसावा वार्षिक अहवाल **FORTISEVENTH ANNUAL REPORT**

समाजक्रांती व स्त्री उन्नतीस वाहिलेली
हुंडाविरोधी चळवळ, मुंबई

(रजिस्टर्ड)

स्थापना - १ मे १९७३

Anti Dowry Movement, Bombay

सत्तेचाळीसावा वार्षिक अहवाल FORTISEVENTH ANNUAL REPORT

(१ एप्रिल २०१९ ते ३१ मार्च २०२०)

-: कार्यालय :-

४/५० विष्णुप्रसाद सोसायटी, शहाजी राजे मार्ग,

स्वातंत्र्य सैनिक मामासाहेब कुलकर्णी चौक,

विलेपार्ले (पूर्व), मुंबई - ४०००५७.

दूरध्वनी : ०२२ - २६८३६८३४, फॅक्स : २६८३६९३२

ई-मेल : antidowry498a@gmail.com

visit us at : www.antidowrymovement.com

Anti Dowry Movement, Bombay

(Estd. 1973 Regd.)

Registration No. 1983 G.B.B.S.D.0231 & No.F-8194 (Bom)

PAN CARD NO. AAATA0932D

BOARD OF TRUSTEE

PROF. SHAILAJA SANGLE Educationist & Writer	:	Life Managing Trustee
DR. SNEHALATA DESHMUKH Former Vice Chancellor University of Mumbai	:	Life Trustee
SMT. SHOBHANATAI RANADE Mahatma Gandhi National Memorial, Pune	:	Trustee
SMT. NIVEDITA SHETH All India Women's Conference, Mumbai.	:	Trustee
ADV. JAYPRAKASH SAWANT Advocate & Social Worker.	:	Trustee

BOARD OF TRUSTEE

President Prof. Shailaja Sangle	General Secretary Asha Kulkarni
Treasurer Jayashree V. Bondre	Jt. Treasurer Dr. Rashmi Fadnavis
Committee Members	
Vishram D. Kulkarni	Ramesh Kothawade
Prof. Dr. Suhasini B. Arya	Shobha Supekar
Alka Parelkar	R. H. Tambe
Prof. Bharati Unni	Sujata Narsale

Bankers

The Saraswat Cooperative Bank Ltd, Vileparle (E) Mumbai 57.

Auditors

Sonsale Saptarshi & Co. Chartered Accountants.

OUR INSPIRATION

FOUNDER PRESIDENT
LATE SHRI D.B. alias MAMASAHEB KULKARNI
(5th Dec. 1913 - 3rd Oct. 2011)

BHAGAT SINGH KOSHYARI
GOVERNOR OF MAHARASHTRA

RAJ BHAVAN
Malabar Hill
Mumbai 400 035
Tel. : 022-2363 2660
Fax.: 022-2368 0505

24 August 2020

MESSAGE

I am pleased to know that the Anti Dowry Movement, Bombay has been striving ceaselessly and consistently for the last 47 years for its avowed cause of eradication of the evil custom of dowry from society.

Notwithstanding growing levels of education in society and enactment of strong legislations to prevent dowry and violence against them, women in our country continue to suffer cruelty, atrocities and denial of equal rights. Involvement of youths is crucial to win the battle against dowry and violence against women. Needless to say, organisations like the Anti Dowry Movement will have to further intensify their efforts and reach out to youths from colleges and universities as indeed those outside the higher education system, to change their attitude towards women.

I pay my respects to the Founder President of Anti Dowry Movement D.B. Alias Mamasahab Kulkarni for starting the organization with the noble purpose.

I congratulate the present office bearers for their good work and wish the Movement Godspeed in its future endeavours.

(Bhagat Singh Koshyari)

Publication of 46th Annual Report on 26th May 2019

Prof. Chandrakala Bhargav – President – Adarsh Mahila Gruha Udyog, Latur. releasing 46th Annual Report-cum-Souvenir seen with Dr. Snehalata Deshmukh (Trustee) Prof. Shailaja Sangle (President) Asha Kulkarni (General Secretary) and Guest of Honor Gauri Kulkarni.

On the occasion of 150th Birth Anniversary of Ba & Bapu (Kasturba & Mahatma Gandhi) we published one Book Mark and one Greeting Card showing message of Mahatma Gandhi about Women Empowerment and Dowry Custom.

12th Radhabai Kulkarni Memorial Award. 26th May 2019.
for Jalana Dist. awarded to Advocat Kalpana Tribhuvan

Advocate Kalpana Tribhuvan from Jalana receiving Radhabai Kulkarni Memorial Vidhyak Karyakarti Puraskar for the year 2019-2020 at the hands of Prof. Chandrakala Bhargav - Latur.

5th Smt. Shakuntala Parelkar Memorial Award (2019-2020) awarded to Dr. Bharati Kondvilkar for her dedicated Medical Services towards Humanity.

Dr Bharati Kondvilkar, Mumbai receiving Shakuntala Parelkar Memorial Sevavratni Doctor Puraskar for the year 2019-2020 at the hands of Dr. Snehalata Deshmukh, Trustee - Anti Dowry Movement on 26th May 2019.

Dr. Bharati Kondwilkar with Citation

Sane Guruji Adarsh Shikshak Puraskar given in the memory of our Founder President Late Shri D. B. alias Mamasahab Kulkarni on 26th May 2019.

Shri Heramb Kulkarni – Akole, Dist. Ahmednagar receiving 1st Sane Guruji Adarsh Shikshak Puraskaar-2019-20 at the hands of our President Prof. Shailaja Sangle, seen with his wife Pratima Kulkarni.

Heramb Kulkarni and Prof. Chandrakala Bhargav respectively addressing the audience.

State Level Open Short Story Writing Competition 2019-2020.

Prof. Rekha Nabar receiving First Prize and Jagannath Parelkar Trophy at the hand of examiner of the competition Author Gauri Kulkarni.

Dr. Suman Navalkar receiving Second Prize at the hands examiner of the competition Author Gauri Kulkarni.

Sane Guruji Yuva Vaidnyanik Puraskar given in the memory of our Founder President Late Shri D. B. alias Mamasahab Kulkarni on YOUTH DAY 2020

Tanveer Inamdar - Pune, an Software Research Engineer recipient of Young Scientist Award receiving award from Shri Prakash Kulkarni – Member Expert Panel, National Safety Council (India) on the occasion of Youth Day 12th January 2020.

Tanveer Inamdar Addressing the Audience.

Sane Guruji Yuva Puraskar given in the memory of our
Founder President Late Shri D. B. alias Mamasahab Kulkarni
on YOUTH DAY 12th Jan.2020

Rohini Joshi - Pune, Mathematician receiving Sane Guruji Yuva Puraskar 2019 - 2020 from eminent writer and mathematician Dr. Medha Limaye on the occasion of Youth Day 12th January, 2020.

Rohini Joshi Addressing the Audience.

District Level Inter Collegiate Elocution Competition for Junior Group
held on 1st December 2019 at Sathy College, Vile Parle (E), Mumbai.
ANTI DOWRY WEEK (26.11.2019 TO 8.12.2019)

Ramritik Dubey of R. D. National Junior College seen with the Akka Oak Trophy together with Prof Kanta Gulati for his College on the occasion of Youth Day 12/1/2020 from Smt. Nivedita Sheth our Trustee and Dr. Medha Limaye.

District Level Inter Collegiate Elocution Competition for Junior Group
held on 1st December 2019 at Sathy College, Vile Parle (E), Mumbai.
ANTI DOWRY WEEK (26.11.2019 TO 8.12.2019)

2nd Prize : Ms. Farah Noorani, XIth Mithibai Jr. College, Vileparle (W) Mumbai receiving at the hands of Smt. Nivedita Sheth our Trustee.

Shri Bhausaheb Jadhav of Marathwada Mitra Mandal welcoming Chief Guest Shri Ashok Morale - Additional Commissioner of Police - Crime, Pune, on the occasion of 28th Inter Collegiate Elocution Competitions for Pune.

28th Inter Collegiate Elocution Competitions for Pune University. 28.12.2019
At Marathwada Mitra Mandal's College of Commerce, Deccan, Pune 411 004.

Mr. Anand Vajinath Kamble, Sinhgad Law College, Pune received 1st Prize with Mai Deshpande TROPHY for his College at the hands of Chief Guest Shri Ashok Morale – Add. Commissioner of Police - Crime, Pune and Shri Ashish Bhatnagar Dy. Director General All India Radio, Pune on 28th December, 2019. (28th year)

32nd STATE LEVEL INTER COLLEGIATE ELOCUTION COMPETITION
ANTI DOWRY WEEK (26.11.2019 TO 8.12.2019) held on 8th Dec. 2019.

Nikhil Sambhaji Belote, T.Y.B.A. of Abasaheb Garware College, Pune receiving RAJENDRA SHIELD for his College and Smt. L. B. Arya Trophy on the occasion of YOUTH DAY on 12th Jan. 20 at the hands of Nivedita Sheth our Trustee & Prakash Kulkarni.

32nd STATE LEVEL INTER COLLEGIATE ELOCUTION COMPETITION
ANTI DOWRY WEEK (26.11.2019 TO 8.12.2019) held on 8th Dec. 2019.

2nd Prize : Mr. Parth Sarvaiya, T.Y.B.Sc. IT - Thakur College, Kandivali (E) Mumbai receiving prize at the hands of Nivedita Sheth our Turstee.

3rd Prize : Ms. Neha Devgude T.Y.B.Sc. Agri. Agriculture College, Phaltan, Satara receiving prize at the hands of Prakash Kulkarni Guest.

ANTI-DOWRY MOVEMENT, BOMBAY

: ANTI DOWRY RALLY : 26th November 2019 :
350 Students from 18 Western Suburb Colleges participated
District Collector Shri Milind Borikar IAS addressed the Rally at Sathaye College.

Principal Dr. M.R.Rajwade is addressing the rally and giving oath against Dowry Custom on the occasion of ANTI DOWRY DAY.

Anti Dowry Rally starting point Freedom Fighter Mamasahab Kulkarni Chowk.

12th Inter Collegiate Elocution Competition for B. Ed. Colleges affiliated to Mumbai University, on the occasion of 8th Death Anniversary of our Founder President Shri D. B. alias Mamasahab Kulkarni at Surajba College of Education, Juhu, Mumbai.

First Prize winner Ms. Zainab Panvelwalla, from K. J. Somaiya College of Education, Vidyavihar, Mumbai seen with W. W. Kale Trophy along with Examiners Prof. Dr. Sarah Mathew and Ms. Surekha Nair, Prin. Ratnaprabha Rajmane, Smt. Jayashree Bondre and Asha Kulkarni.

Seminar on the subject of Gandhian thoughts was organized when Sarvodaya Leader Shri T. K. Somaiyya participated from Gandhi Book Center seen with other participants and Ms. Asha Kulkarni – General Secretary and Prin. Dr. Ratnaprabha Rajmane – Surajba College

ANTI-DOWRY MOVEMENT, BOMBAY

12th Inter Collegiate Elocution Competition for B. Ed. Colleges affiliated to Mumbai University, on the occasion of 8th Death Anniversary of our Founder President Shri D. B. alias Mamasahab Kulkarni at Surajba College of Education, Juhu, Mumbai.

ANTI-DOWRY MOVEMENT, BOMBAY

12th Inter Collegiate Elocution Competition for B. Ed. Colleges affiliated to Mumbai University, on the occasion of 8th Death Anniversary of our Founder President Shri D. B. alias Mamasahab Kulkarni at Surajba College of Education, Juhu, Mumbai.

Inter Collegiate Street Play Competition dated 30th November 2019.

First Prize and Roshanlal Talwar Trophy to JAI HIND College. Churchgate, Mumbai

Second Prize

Inter Collegiate Street Play Competition dated 30th November 2019.

Third Prize

32nd State Level Inter Collegiate Elocution Competition for Degree College students

32nd State Level Inter Collegiate Elocution Competition for Degree College students. Examiners Dr. Asawaree Bhat & Bageshri Parikh seen with participating students and General Secretary Asha Kulkarni on the occasion of Anti Dowry Week - 2019.

Seminar held at Thakur Institute of Management on the subject of Combating Sexual Harassment at Work Place.

Seminar held at Thakur Institute of Management on the subject of
Combating Sexual Harassment at Work Place.

Greeting Card

जो नौजवान शादी के
लिए दहेजकी शर्त रखते है
वे अपनी शिक्षाको,
अपने देशको कलंकीत
करते है, नारीत्वका
अपमान करते है ।

जे युवक विवाह प्रसंगी
हुंड्याची मागणी करतात
ते आपल्या शिक्षणाला,
आपल्या राष्ट्राला,
कलंकित करतात,
स्त्रीत्वाचाही अपमान करतात.

- महात्मा गांधी

Baa & Bapu's 150th Birth Anniversary

**ANY YOUNG MAN
MAKES DOWRY
CONDITION OF MARRIAGE
DISCREDITS EDUCATION,
HIS COUNTRY & DISHONOURS
WOMANHOOD**

MAHATMA GANDHI

Book Mark

*Woman is the
companion of Man
gifted with equal
mental capacities
& she has
equal right of
freedom & liberty
with him.*

- Mahatma Gandhi

Baa & Bapu's 150th Birth Anniversary

जो नौजवान शादी के
लिए दहेजकी शर्त
रखते हैं वे
अपनी शिक्षाको,
अपने देशको
कलंकीत करते हैं,
नारीत्वका अपमान
करते हैं।

- महात्मा गांधी

*If you ever
feel afraid
of anything
always
turn round
and face it.
Never think of
running away*

ISSUED BY :

ANTI DOWRY MOVEMENT, BOMBAY
4/50, Vishnu Prasad 'B' CHS,
Shahaji Raaje Marg, Vile Parle (East),
Mumbai - 400 057. Tel. : 022-2683 6834/6132
Email : antidowry498a@gmail.com
www.antidowrymovement.com

Prof. Shailaja Sangle

From President's Desk...

We are very happy to present our 47th Annual Report (2019-2020) of Anti Dowry Movement, Bombay.

The Movement is devoted to the cause of uplift of masses, especially women and to eradicate the evil custom of Dowry from our Society. The Dowry Custom is against the principles of equality among men and women. All social systems are also doing injustice of women.

During the period of Lockdown the cases of domestic violence and harassment increased a lot. Women have to suffer since they cannot go out of the house. Thus the cases of dowry demand and sexual harassment also increased. It is also alarming to note that suicide cases of young educated girls are increasing due to harassment for dowry.

Only solution of eradicate all such social evils is to create awareness among people and to change the mindset of people. Hence we have started awareness campaign in Colleges and Universities to educate the Youth.

We are organizing events such as Lectures, Seminars, Debates, Essay - Street Play - Short Film making Competitions etc. These Programs help to create public opinion against Dowry Custom. We also conduct Legal awareness workshops and Self Defence workshops.

The General Secretary of our organization Ms. Asha Kulkarni is putting all her efforts to have dialogue with young students. Domestic Violence is serious violation of Human Rights, in view of this fact we have a Grievance Cell and Help Line for women in distress and it is operated from our office. We represent these cases to the government departments and the concerned authorities and if required to the police department.

Government of Maharashtra has responded to our request to observe 26th November as "Anti Dowry Day" followed by a Week on state level. Anti Dowry Rally of College Students is organized by us every year on this occasion.

We are doing our level best to achieve our goal, the youth have special role to play in this movement. We appeal to all to associate with this Social Revolution.

If you ever feel afraid of anything always turn round and face it.
Never think of running away.

- Swami Vivekanand

Anti Dowry Movement, Bombay

FORTY SEVENTH ANNUAL REPORT

We are happy to present our FORTY SEVENTH ANNUAL REPORT (2019-2020) of ANTI DOWRY MOVEMENT, BOMBAY.

Today we all are placed in a very difficult position, due to complete lock down to avoid spread of COVID – 19 all activities in the society are at stand still. However in this situation we have decided to present to you and publish our 47th Annual Report online. We are not going to print the same, however the annual report will be available on our website.

The organization is devoted to the cause of uplift of masses, especially women, and to eradicate through Social Revolution the Evil Custom of Dowry from the Society. Our main object is to educate the masses. The Movement operates through its various activities in which we are concentrating on creating public awareness against the various old and outdated Evil Customs in the Society such as DOWRY.

One of the causes of Social instability is Dowry System prevalent in our society. Due to natural selfishness of the educated and slavish adherence to age-old customs and traditions of the uneducated, the sensitivity of the people is so blunted that the Dowry System, which rampant, persists unchecked in our country. The Dowry System is against the principals of equality among men and women embodied in the Constitution of our country. The State has passed laws banning the Dowry System and giving equal share to men & women to the ancestral property. But Social Legislation cannot be automatically implemented unless they are backed by the Public Opinion. The pangs and the sufferings of the parents who cannot afford to pay Dowry and also of girls who remain unmarried on this count are on the increase. It is alarming to note that the suicides committed by the young girls due to the menace of Dowry System are increasing. We have taken a serious note of the situation and have started vigorous campaign in Universities and Colleges to educate the YOUTH. In order to eradicate this Social Evil, people especially the Youth of this country should come forward.

We have noticed shocking reports in the press regarding the crime against women in Maharashtra State which shows increase in crime related to Dowry every year. Report given by National Crime Records Bureau is also alarming which shows nationwide picture of crime against women. In two years (2012-14) 24771 DOWRY DEATHS have been reported. It shows that more than 34 Dowry Deaths are recorded every Day and one Dowry Death in 43 minutes. Metropolitan City like Mumbai records 2 crimes every day related to Dowry. In view of this serious situation we decided to work tirelessly and intensify our efforts to create awareness among the people, especially the Youth. We planned to work in various Districts in Maharashtra and details appear else where in the report.

PUBLIC AWARENESS PROGRAMMES

The main object of the Movement is the SECULAR EDUCATION OF MASSES by holding Public Meetings, conducting various Educational and Social Programs such as Seminars, Conferences, Debates, Lecture Series, Essay and Elocution Competitions on different Social Subjects, Poster and Cartoon Competitions, QUIZ Contests, screening of Documentary Films and Slide Shows to mobilize and mould public opinion against the Evil Customs prevailing in the Society, such as Dowry which is eating into the vitals of our Society. We accept invitations for lecture programs with power point presentation in Colleges and Public Meetings, on the subject of “ Dowry an Evil System” This year we have carried out Legal Awareness Campaigns related to (1) Dowry Prohibition Act 1961 (2) Pre Natal Diagnostic Technique Act 1994 (3) Protection of Women from Domestic Violence Act 2006 & (4) Combating Sexual Harassment. During this year General Secretary, Ms. Asha Kulkarni daughter of our Founder Late Shri Mamasahab Kulkarni has crossed the magic number of 900 awareness lectures. Detail report of her awareness campaign is given else where in this annual report.

EXHIBITION OF POSTERS SHOWING EVILS OF DOWRY SYSTEM

We have created and maintained an Exhibition highlighting the Evils of Dowry System, which is taken to various places in the country, especially in the Colleges and Universities, Youth Organizations, Women’s Organizations (Mahila Mandals) and also Social Clubs such as Lions, Rotary, Inner Wheel Circles etc. The exhibition which consists of Posters showing Evils of Dowry System and also Cartoons on the same subject are being exhibited and this program has proved to be a very effective source of social education. This exhibition has been appreciated by all the sections of the society every where and so far has reached people from Maharashtra, Gujraht, Rajasthan, Goa, Karnataka, Madhya Pradesh, and New Delhi.

We have created a Fresh Exhibition of Posters on the subjects (1) Evils Effects of DOWRY Custom (2) Evil Effects of Female Feticide. This Exhibition is created through State Level Poster Competition organized for Fine and Applied Art Colleges from Maharashtra. The same was organized on the occasion our 46th Anniversary on 26th May 2019 at Thakre Krida Sankool, Vile Parle, on the occasion of 8th Death Anniversary of our Founder President Late Shri Mamasahab Kulkarni on 3rd October 2019 when Inter Collegiate Elocution Competitins were organized for B.Ed. Colleges at Surajba College of Education at Juhu, Vile Parle and on the occasion of YOUTH DAY on 12th January 2020 at Sathaye College Vile Parle (E) Mumbai. However it is time and energy consuming difficult task to organize an exhibition.

GRIEVANCE CELL

Today Domestic Violence is at the increase in all corners of our country. Domestic Violence is serious crime, which occurs in family and intimate relationships. It is a pattern of assertive and coercive behaviors, including physical, psychological and

sexual attacks as well as economic coercion, by one person or member of the family over the other. Though this definition is true, women in the society are the maximum victims of Domestic Violence and hence it appears to be restricted to only violence inflicted by a man on a woman, who live in an intimate relationship. Domestic Violence is a serious human right violation of a woman. It is largely responsible for victimization of children and break-up of families and homes. In fact violence and tension in the home is a reflection of growing violence and tension in the society. Hence domestic violence cannot be regarded a private or family matter but a major social problem affecting society at large. We have a Grievance Cell for women in distress operating from our office. Majority of the complaints are about Domestic Violence. We also have Help Line for registering complaints which operates from 5 to 7 p.m. every day including Sunday and the Help Line Telephone No. is 022-26836834 OR 9819373522.

We represent these cases to the Government and concerned authorities and also to the Police Department. Mumbai Dist. Legal Aid Authority helps us in solving some cases. The problems and grievances referred to us by aggrieved women and /or their parents are also referred to legal aid centers for women in distress. Up till now we have received many cases such as bride burning, Domestic Violence, abduction, threats to life etc. and other kind of atrocities on women such as wife beating etc. However response from the authorities is not encouraging and we have not been able to seek justice.

FORTY SIXTH ANNUAL REPORT

The Forty Sixth Annual Report of the Movement was published at the hands of Smt. Chandrakala Bhargav Founder President- adarsh Mahila Gruh Udyog, Latur and Dr. Snehalata Deshmukh our Trustee, at Vile Parle in a special function. The photograph of this occasion appears elsewhere in the report. A Posters Exhibition showing Evils of Dowry System was also organized at the venue which was well appreciated by all. Saraswat Cooperative Bank helped this noble cause by displaying their Banner on the occasion of our Forty Sixth Anniversary. The Subject of DOWRY has no glamour and hence Media has apathy towards us. In view of this fact support from Electronic and Print Media is very valuable and important. DD Shayadri Channel covered this function in 9.30 p.m. News Edition on the same day 26th May 2019.

OUR INSPIRATION

FOUNDER PRESIDENT LATE SHRI MAMASAHEB KULKARNI

Shri Mamasahab Kulkarni, our Founder President, who devoted himself for the cause of eradication of Dowry Custom from the Society for life time. His great efforts for more than 38 years on all the fronts has put the Movement in forefront in the Society. He has inspired many youths, men and women to work for the Social Revolution to ensure equality of men and women in the society. His divine influence by which several volunteers were instructed for this noble cause. His constructive approach to the Social Problems has evolved many activities to bring about impact on the masses to ensure

women's emancipation. He has addressed on an average One Hundred Meetings every year in Bombay and various Towns and Cities in Maharashtra and other States to educate the masses against the Evil System of Dowry which were largely attended. We are proud to mention that Shri Mamasahab Kulkarni has given more than 5000 lectures and has addressed more than Ten Lakhs of people/youth. Inspired by his speeches many Engineering and Medical students have taken oath against the Evil Custom of DOWRY.

Off late it is observed that sense of HUMANITY is almost vanishing form the Society as is seen from the repeated instances of CRUELTY especially towards Women and therefore MESSAGE OF SANE GURUJI OF HUMANITY needs wide publicity in the Society. Mamasahab had a fortune of being a student of SANE GURUJI and opportunity to work with him in our Freedom Struggle and had long association. Mamasahab had specially carried Message of Humanity to young students in his lecture series on the subject of Life & Teachings of SANE GURUJI in all Senior Colleges affiliated to North Maharashtra University, Jalgaon.

These meetings cover Universities, Colleges, Social Organizations, Youth & Women's Organizations, Lions and Rotary Clubs etc. The impact of these meetings and thought provoking speeches of Mamasahab have inspired the masses to work and help this noble cause by conducting various awareness programs. His legacy is carried over by his daughter and General Secretary of the Movement Ms. Asha Kulkarni . Her contribution of tireless & continued efforts through out the year is remarkable. His Excellency the Former Governor of Maharashtra Shri Ch. Vidyasagar Rao invited her to discuss about the present scenario of the evil custom of Dowry and to know the details of our awareness campaign. Our Annual Report and a book on the life of our Founder President Late Shri Mamasahab Kulkarni was presented to the Governor on this occasion.

On the occasion of YOUTH DAY on 12th January 2020 we have honored Two Young Achievers in the fond memory of Mamasahab . SANE GURUJI YUVA PURASKAR TO Following YOUNG ACHIEVERS (1) Ms. Rohinee Narendra Joshi (Pune) : Mathematician & Researcher, Recipient of first "Silver Medal" Award for India in European Girls' Mathematical Olympiad at Ukraine on International Level. (2) Tanveer Aslam Inamdar (Pune) : Engineer, Innovator & Researcher, Recipient of "Karmaveer Chakra Award & Rex Global Fellowship 2019" from United Nations. A dedicated Social Entrepreneur striving on the mission to integrate technical solutions to solve Social Problems. Both were felicitated at the hands of Dr.Medha Limaye Mathematics Teacher & Researcher and Prakash Kulkarni Electrical Engineer & Consultant, Member National Safety Council (India) respectively at Sathaye College Auditorium, Vile Parle (East) Mumbai. We are thankful to the authorities of the College specially Principal Dr. M.R. Rajwade who permitted us to use the premises. Both the guests distributed the prizes to winning students in various competitions held during December 2019.

COOPERATION FROM BANKS

Saraswat Cooperative Bank, and Shamrao Vitthal Cooperative Bank have given us financial assistance during this year by way of Advertisement and display of their Banners. We are deeply grateful to these Banks for their generosity and hope to receive the same in future.

COOPERATION FROM MEDIA

(Print & Electronic Media)

The Print & Electronic Media has given us good cooperation in covering the reports of our various Programs such as Rally, State Level Competitions, Award Functions and has also given publicity to our awareness programs especially during Anti Dowry Week.

PUBLICITY IN PRINT MEDIA

Maharashtra Times published a report on Student's Rally organized on the occasion of ANTI DOWRY DAY. Various Marathi daily News Papers such as Loksatta, Sakal, Samnaa, Navshakti, Navakal etc. are giving publicity to our various programs & State Level Competitions. Local Monthly publications viz. Amhi Parlekar and Abhootpurva Parle also occasionally give publicity to our various activities. However the response from Media is not satisfactory.

ALL INDIA RADIO (AAKAASHWANI)

Our President Prof. Shailaja Sangle delivered a lecture on the subject of "Women Safety : Remedies and Precautions" which was broadcaste on All India Radio – Pune on 3rd January 2020 on the occation of Birth Anniversary of Savitribai Phule and Mahila Mukti Divas.

SAHYADRI DOORDARSHAN CHANNEL

- (1) Mumbai Doordarshan covered our 46th Anniversary Function and Award Function in 9.30 p.m. News on 27th May 2019.
- (2) On the occasion of Youth Day we honored Mr. Tanveer Inamdar, he was invited for interview on Doordarshan in 9.30 p.m. News as a Guest Speaker, on 12th January 2020. Our General Secretary was successful in organizing this interview on Doordarshan.

COMPETITIONS HELD DURING THE YEAR

In our program of creating awareness among the people especially the Youth, against the Evil System of Dowry we had organized following competitions during this Academic Year (F. Y. 2019-2020.)

: 32nd STATE LEVEL INTER COLLEGIATE ELOCUTION COMPETITION :

On the occasion of Swami Vivekananda's Birth Anniversary which is celebrated as YOUTH DAY all over the country on 12th January State Level Inter University Elocution Competitions for Maharashtra were organized by us in Mumbai. The competitions were of perpetual nature and were organized on State Level for the Universities in which students from Senior Colleges and Post Graduate Studies participate. The objective behind this activity was to induce the young students to study various social problems & issues which will make them aware of the situation in the society created by age old ugly customs and also induce them to study various social subjects and read, study the lives of the great souls of our country. This year was the 32nd year of this event, however we observed that gradually the response over the past 10 years was getting poor to worse. Hence we decided to hold State Level Inter Collegiate Elocution Competition on the occasion of ANTI DOWRY WEEK with effect from the academic year 2018-19.

This year the State Level Competition was organized on 8th December 2019. Ten topics on the subject of DOWRY were selected. Participant after picking up one card out of these 10 subjects has to speak for 5 to 6 minutes on the subject picked up. 20 Colleges participated in this competition from various Districts of Maharashtra. Result is as under

Subject : Ten topics on the subject of DOWRY were selected. Participant after picking up one card out of these 10 subjects spoke for 5/6 minutes. 20 Colleges participated in this Competition.

No.	Name of College / Student	Details of Prize
I.	Abasaheb Garware College, Deccan Pune 411 004. Mr. Nikhil Sambhaji Belote T.Y.B.A.	Rajendra Shield Lakshmidevi Arya Trophy, Cash Prize Rs.2500/- & Merit Certificate.
II.	Thakur College of Sci. & Com. Kandivali (East) Mumbai Mr. Parth Sarvaiya, T.Y.B.Sc. I.T.	Cash Prize Rs.1500/- Merit Certificate.
III.	College of Agriculture, Phaltan, Dist Satara. Ms. Neha Rajendra Devgude, T.Y.B.Sc. agri.	Cash Prize Rs.1000/- Merit Certificate

Following Seven Student Participants won Consolation Prizes

1.	New Law College, Matunga (WR) Mumbai Ms. Bhakti Raghuveer Chavan F.Y.LLB.	Merit Certificate
----	--	-------------------

2.	Ismail Yusuf College, Jogeshwari (W) Mumbai.
Ms. Chetana Bajrangbali Dubey, F.Y.B.A.	Merit Certificate
3.	J.M. Patel College, Goregaon (West), Mumbai.
Mr. Saurabh Jadhav, T.Y.B.Sc. I.T.	Merit Certificate
4.	NES Ratnam College, Bhandup (W) Mumbai.
Ms. Shivani Bholanath Dubey, S.Y.B.A.	Merit Certificate
5.	Maharashtra College, Bombay Central, Mumbai.
Ms. Arshi Meherban Shaikh, T.Y.B.A.	Merit Certificate
6.	Poona College of Pharmacy, Erandwane, Pune.
Mr. Vaibhav Mehta, Final year B. Pharm.	Merit Certificate
7.	Mithibai College, Vile Parle (West) Mumbai.
Mr. Vivekkumar Udaychandra Jha, S.Y.B.Sc	Merit Certificate

Dr. Asawari Bhat & Bageshri Parikh acted as Examiners. 30 Students participated from 20 Colleges. PRIZES were distributed on Sunday the 12th January 2020 at Sathaye College Auditorium, Dixit Marg, Vile Parle (East) Mumbai – 400 057 at 10.00 a.m.

INTER COLLEGIATE STREET PLAY AND ELOCUTION COMPETITIONS

One of our objects is to offer opportunity to young students to study the Social Problems for which we are organizing Inter Collegiate Street Play and Elocution Competitions on Social Subjects. This year we have organized such competitions for Colleges in Greater Bombay (City & Suburb Districts), affiliated to Mumbai University, Colleges from Pune, Nasik and Ahmednagar Districts affiliated to Savitribai Phule Pune University, and Elocution Competition of B.Ed. Colleges affiliated to Mumbai University. We propose to introduce these competitions in Amravati and Nanded Districts also in near future. The photographs of the Prize Distribution Functions of these Competitions appear elsewhere in the report, details of the competitions and Results are as under :

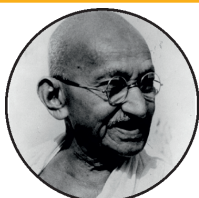
INTER COLLEGIATE ELOCUTION COMPETITION FOR B.Ed. COLLEGES 2019-20

After a gap of about four years Competitions were organized for B.Ed. Colleges at Surajba College of Education, Juhu, Mumbai on the occasion of Death Anniversary of our Founder President Shri D. B. alias Mamasahab Kulkarni on 3rd October 2019 on following subjects and Result is given hereunder. Photos of the occasion can be seen elsewhere in the report. We are highly thankful to Principal Dr. Ratnaprabha Rajmane for giving us an opportunity to conduct these competitions in her College, she has also promised to continue this event in coming years on perpetual basis.

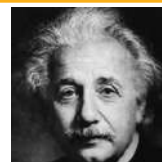
- Sub :** (1) Teacher's Role in eradicating DOWRY Custom from the Society.
 (2) Blind Faith in Miracles is Intellectual Insolvency.
 (3) Relevance of Thoughts of Mahatma Gandhi in Modern Era.

No.	Name of College / Student	Details of Prize
I.	K.J.Somaiya College of Education, Vidyavihar. Ms. Zainab Panvelwalla, S. Y.	Shri W.V.Kale TROPHY CASH PRIZE Rs.1000/- Merit Certificate.
II.	Kapila Khandwala College of Education, Santacruz Ms. Priyal Shah, S. Y.	CASH PRIZE Rs.500/- Merit Certificate.
III.	G.E.Society's College of Education, Parel, Mumbai. Ms. Diksha Shirke, S. Y.	CASH PRIZE Rs.250/- Merit Certificate.
IV.	Pal Rajendrs B. Ed. College, Kandivali, Mumbai. Ms. Priyanka Vishwakarma, S. Y.	Merit Certificate.
V.	Thakur College of Education, Kandivali(East). Ms. Kalpana Bisht, S. Y.	Merit Certificate.
VI.	Kapila Khandwala College of Education, Santacruz. Ms. Salonee Merchant. S. Y.	Merit Certificate.
VII.	Chembur Comprehensive College of Education, Ms. Sanjay Dabholkar, S.Y.	Merit Certificate.
VIII.	Pal Rajendra B. Ed. College, Kandivali. Ms. Priyanka Giri, S. Y.	Merit Certificate.
IX.	L. P. Rawal College of Education.Thane. Ms. Sadiya Chaudhary	Merit Certificate.
X.	K.J.Somaiya College of Education, Vidyavihar Mumbai Ms. Saloni Chopra, S. Y.	Merit Certificate.

Prof. Dr. Sarah Mathew & Ms. Surekha Nair acted as examiners. Prizes were distributed on the same day at Gandhi Shikshan Bhavan, Surajba College of Education at the hands of Prin. Dr. Ratnaprabha Rajmane and Treasurer Smt. Jayashree Bondre.

Generations to come, it may well be,
 will scarce believe that such a man as this,
 ever in flesh and blood,
 walked upon this earth.

- Albert Einstein

GREATER MUMBAI : ANTI DOWRY WEEK - 2019
INTER COLLEGIATE STREET PLAY COMPETITION RESULT
MUMBAI CITY DISTRICT.

No.	Name of College / Student	Details of Prize
I.	JAI HIND College, Churchgate 'A' Road, Mumbai 400 020.	ROSHANLAL TALWAR TROPHY Cash Prize Rs.2,500/- & Merit Certificates.
II.	Kishanchand Chellaram College, New Marine Lines, Mumbai 400 020.	Cash Prize Rs.1500/- & Merit Certificates.
III.	NEW LAW College, Matunga, (WR) Mumbai 400 019.	Cash Prize Rs.1000/- & Merit Certificates.

Above three Cash Prizes are sponsored by Government of Maharashtra, Women & Child Development Department, Mumbai City District, Worli, Mumbai.

MUMBAI SUBURBAN DISTRICT.

I.	M. L. Dahanukar College of Commerce, Vile Parle (East) Mumbai 400 057 .	Cash Prize Rs.2500/- & Merit Certificates.
II.	K. E. Society's Shroff College, Kandivali (West) Mumbai 400 091.	Cash Prize Rs.1500/- & Merit Certificates.
III.	Maniben Nanavati Women's College, Vile Parle (West), Mumbai 400 056.	Cash Prize Rs.1000/- & Merit Certificates.

Competition was held on Saturday the 30th Nov. 2019 at Sathaye College Auditorium, Vile Parle (East), Mumbai. Shri Vishwas Sohoni & Dr. Rashmi Fadnavis acted as examiners. Prizes were distributed on the occasion of YOUTH DAY on 12 Jan. 2020 at Sathaye College Auditorium, Dixit Road, Mumbai 400 057 at 10.00 a.m.

JUNIOR COLLEGE GROUP

Inter Collegiate Elocution Competition for Jr. Colleges from Mumbai.

1st December 2019 at Sathaye College, Vile Parle (E) Mumbai 57.

- Sub :** (1) DOWRY Custom in 21st Century.
 (2) Role of YOUTH in Anti Dowry Movement.
 (3) My solutions to eradicate DOWRY Custom from the Society.
 (4) Effects of DOWRY System on Women's Life.
 (5) Role of Parents in eradication of DOWRY Custom from the Society.

RESULT

No.	Name of College / Student	Details of Prize
I.	R.D.National Junior College, Bandra (W) Mumbai Mr. Ramritik C. Dubey, XII th	AKKA OAK TROPHY Cash Prize Rs.1000/- Merit Certificate.
II.	Mithibai Junior College, Vile Parle (W) Mumbai. Ms. Farah Noorani, XI th	Cash Prize Rs.500/- Merit Certificate.
III.	Ideal High School & Junior College, Trombay, Mumbai. Ms. Iqra Nawab Jahan Shaikh, XII th.	Cash Prize Rs.250/- Merit Certificate.
IV.	R.A.Podar Junior College, Matunga (CR) Mumbai. Mr. Siddhesh Shantaraim Nevrekar, XIth.	Merit Certificate.
V.	R.D.National Junior College, Bandra (West)Mumbai. Ms. Pooja Jaishankar Naidu, XI th	Merit Certificate.
VI.	Wilson Junior College, Chowpatty, Mumbai. Ms. Spana Ramsuresh Choubey, XI th.	Merit Certificate.
VII.	R.A.Podar Junior College, Matunga (CR) Mumbai. Ms. Anuja Sharad Pawar, XI th.	Merit Certificate
VIII.	Mithibai Junior College, Vile Parle (W) Mumbai. Ms. Aastha D. Verma, XII th	Merit Certificate
IX.	Wilson Junior College, Chowpatty, Mumbai. Ms. Nandini Pawankumar Bind, XI th	Merit Certificate
X.	St. Mary's Junior College, Santacruz (E) Mumbai. Ms.Suzanee Gayle D'mello, XI th.	Merit Certificate

Dr. Medha Limaye & Dr. Sujata Phadke acted as Examiners. PRIZES were distributed on Sunday the 12th January 2020 at Sathaye College Auditorium, Dixit Road, Vile Parle (East) Mumbai – 400 057 at 5.00 p.m.

PUNE : 28th December, 2019

28th INTER COLLEGIATE ELOCUTION COMPETITION AT PUNE

Every year since 1992 we are getting excellent cooperation from Marathwada Mitra Mandal's College of Commerce, Deccan Gymkhana, Pune to organize these Inter Collegiate Elocution Competitions for Colleges affiliated to Pune University. We are always grateful to Shri. Bhausahab Jadhav of Marathwada Mitra Mandal, Principal

Dr. S.M.Edke, and Prof. Dr. Nasir Shaikh & entire Staff of the College, who are making tremendous efforts to make this event a success.

RESULT

28th INTER COLLEGIATE ELOCUTION COMPETITION AT PUNE - 28.12.2019.

- Sub :** (1) My Solutions to eradicate DOWRY Custom
(2) Effects of DOWRY Custom on Women's Life
(3) Role of Youth in Anti Dowry Movement
(4) With the existing Law is it possible to eradicate DOWRY Successfully ?
(5) DOWRY Custom in 21st Century.

No.	Name of College/ Student	Details of Prize
I.	Sinhgad Law College, Ambegaon, Pune 411 041. Mr. Anand Vaijanath Kamble, LLB (1st year)	Rotating Trophy to College. Cash Prize Rs.1000/- and Merit Certificate to student.
II.	Mr. Nikhil Sambhaji Belote, T. Y. B. A. Abasaheb Garware College, Karve Rd, Pune 411 004.	Cash Prize Rs.500/- Merit Certificate to student.
III.	Ms. Chaitrali Diwakar Vispute, M.A. Part I Prof. Ramkrishna More College Akurdi, Pune 411 044.	Cash Prize Rs.250/- Merit Certificate to student.
III.	Ms. Pooja Ramkumar Jha, T. Y. B. Com. NESS WADIA College, Camp, Pune 411 001.	Cash Prize Rs.250/- Merit Certificate to student.
IV.	Yashwantrao Chavan Law College, Parvati Pune 411 009. Ms. Nikita Ram Soni, 3rd year B. A. LLB	Merit Certificate
V.	Marathwada Mitra Mandal's College of Com. Pune 411 004 Mr. Manoj Dnyaneshwar Mahajan, F.Y.B.B.A.	Merit Certificate.
VI.	Marathwada Mitra Mandal's College of Com. Pune 411 004. Ms. Sanika Sanjay Phadke, F.Y.B.Com.	Merit Certificate.
VII.	MES Garware College, Karve Road, Pune 411 004. Ms. Shruti Prashant Naik, F.Y.B.Com	Merit Certificate.

VIII. Symbiosis College of Arts & Commerce,
Pune.411 004.

Ms. Priya Pandye, F. Y. M. Com.

Merit Certificate.

IX. Shankarrao Chavan Law College,Pune.411 004.

Ms. Suvidhi Jain, F. Y. B.A.L.L.B.

Merit Certificate.

X. Symbiosis College of Nursing, Pune 411 004.

Ms. Nikhat Kamrujjama Khan, B.Sc.Nursing.

Merit Certificate.

36 students from 18 Colleges participated in this Competition. Dr.Vaijayanti Chiplunkar & Prof. Smita Warpe acted as examiners. Competitions were inaugurated by Shri Prasad Kulkarni, Journalist- Times of India, Pune.Prizes were distributed at the hands of Shri Ashok Morale, Additional Commissioner of Police – Crime, Pune and Shri Ashish Bhatnagar, Deputy Director General, All India Radio, Pune.Inaugural & Prize Distribution function was presided over by Shri B. G. Jadhav Executive President of Marathwada Mitra Mandal, Pune.This was the 28th year of this event.

Shri Mamasaheb Kulkarni Special Prize to Student of Management Studies :

Our founder President Late Shri Mamasaheb Kulkarni had special attachment with Smt. K. G. Mittal College of Commerce, Malad (West) Mumbai. Every year he delivered a awareness lecture for the Students of this College. After has sad demise his daughter and our General Secretary decided to give a Special Prize in his memory to the student who stood first in order of merit in Management Studies. We are happy to give details of proud recipients of this Special Prize during the last three academic years.

- (1) Academic Year 2015-16 Ms. Gyana Vijay Mane. Malvani, Mumbai.
- (2) Academic Year 2016-17 Ms. Shegufa Sailuddin Shaikh Mira Road (East), Thane..
- (3) Academic Year 2017-18 Ms. Sonal Tanaji Ubale, Dahisar (West), Mumbai.
- (4) Academic Year 2018-2019 Mr. Yash Rawal, Malad (West) Mumbai.

This year's winner Yash Rawal has participated in various QUIZ contests and Elocution & Singing Competitions and won prizes also. He has interest in Social Work and is involved with NGO viz. Bharat Vikas Parishad. He has participated and given service in various Medical Camps, and also for Child Development & Child Protection through UNICEF programs. At Present he is preparing for Civil Services Exams. Our Good Wishes are always with Yash for his success.

: ANTI DOWRY DAY & WEEK :

Government of Maharashtra has responded to our request to observe 26th November as ANTI DOWRY DAY followed by a Week on Government Level all over the State of Maharashtra and has already issued a Circular to this effect to all the Districts in Maharashtra and to all concerned. On our initiative and follow up with Dy. Chief Minister

of Maharashtra, Women & Child Development Department has issued directives to the effect that ANTI DOWRY DAY be observed in all the Districts followed by a week and educational programs be organized to create awareness against the evil custom of Dowry.(Cir. 2006/No.194/Ka-2 dated 28.7.2006)

26th November is the day on which Equality of Men & Women was imbibed in our Constitution and was accepted by the State. Custom of DOWRY is against the principal of Equality of Men & Women and hence this day is to be observed as Anti Dowry Day. Various awareness programs were organized to mark this occasion.

We are pleased to present to you report in detail on Awareness Campaign against the Evil Custom of DOWRY successfully conducted on the occasion of ANTI DOWRY DAY. This Campaign was dedicated to our beloved Founder President Late Shri Mamasahab Kulkarni, He was actively involved in the Movement till 3rd October 2011 and had also planned various future programs.

(1) Tuesday 26.11.2019 Rally of College Students From Freedom Fighter
Mamasahab Kulkarni
Chowk, Vile Parle (E) Mumbai

Theme : SAY NO TO DOWRY

A huge Rally of Degree College Students from Mumbai Suburb District was organized on Tuesday the 26th November 2019 on the occasion of Anti Dowry Day. The Theme was SAY NO TO DOWRY. Route of the Rally was Freedom Fighter Mamasahab Kulkarni Chowk near Fly Over - Mahatma Gandhi Marg – Suncity Cinema - Parleshwar Mandir - Shraddhanand Road – Bhogle Chowk – Nehru Road – Dixit Road - Rally was concluded at Sathaye College. The Rally started at 8.30 a.m. and reached Sathaye College at 10.00 a.m. The Rally was welcomed by Principal Dr. M. R. Rajwade at Sathaye College. The rally was addressed by the District Collector Mumbai Suburban District Shri Milind Borikar, IAS. General Secretary Ms. Asha Kulkarni gave introduction of the Chief Guest Shri Borikar. Dr. M. R. Rajwade, Principal Sathaye College administered the OATH against the Custom of DOWRY. Approx. 265 students from 14 Colleges participated in this Rally. Asha Kulkarni gave brief details of importance of ANTI DOWRY DAY & WEEK. All the students were served with snacks after the Rally. Entire unit of NCC from Sathaye College participated. We received very good response. Following Colleges participated. Photo appears elsewhere in this Report.

- (1) Sathaye College, Vile Parle (East) (Lead College)
- (2) Prakash Degree College Kandivali (West)
- (3) Chetana College, Bandra (East)
- (4) Mithibai College, Vile Parle (West)
- (5) Sathaye College, Vile Parle (East) NCC Unit

- (6) Smt. K. G. Mittal College, Malad (West)
- (7) Ismail Yusuf College, Jogeshwari (West).
- (8) Pushpaben Valia College, Borivali (West)
- (9) Bhausahab Vartak College, Borivali (West)
- (10) M. V. M. College, Andheri (East)
- (11) Maniben Nanavati Girls College, Vile Parle (West)
- (12) M. K. Sanghvi College Vile Parle (West)
- (13) Public Night Degree College, Vakola, Santacruz (East)
- (2) Saturday 30th November, 2019 Inter Collegiate Street Play Competition for Colleges from Mumbai City and Suburban Districts. 18 Street Plays were presented.
- (3) Sunday 1.12.2019 Sathaye College Vile Parle (E) Inter Collegiate Elocution Competition for Junior Colleges. 36 Students from 15 Junior Colleges participated in this competition, Oath against Dowry was administered on this occasion. Photo appears elsewhere in this Report.
- (4) Sunday 8th December 2019 at Sathaye College Vile Parle (E) State Level Inter Collegiate Elocution Competition for Degree Colleges was organised. 44 Students from 20 Degree Colleges participated in this competition, Oath against Dowry was administered on this occasion. Photo appears elsewhere in this Report.

Total 500 College Students took OATH against Dowry Custom. Campaign was successful.

STATE LEVEL OPEN SHORT STORY WRITING COMPETITION 2019-2020.

RESULT

No.	Name of the Winner	Details of Prize
1.	Smt. Rekha Nabar, Mahim, Mumbai	Jagannath Parelkar Trophy Cash Prize Rs.2500/- & Merit Certificate.
2.	Dr. Suman Navalkar, Wadala, Mumbai	Cash Prize Rs.1500/- & Merit Certificate.
3.	Dr. Shubhada Gadre, Pune.	Cash Prize Rs.1000/- & Merit Certificate.
4.	Smt. Neela Satyanarayan, Worli, Mumbai	Cash Prize Rs.1000/- & Merit Certificate.

5. Smt. Medha Marathe, Belgaon. (Special Prize)	Cash Prize Rs.500/- & Merit Certificate.
6. Smt. Revati Shinde, Vasai, Dist. Palghar.	Merit Certificate.
7. Smt. Kshama Gosavi, Vile Parle (E) Mumbai	Merit Certificate.
8. Smt. Gandhavati Tambe, Thane.	Merit Certificate.
9. Dr. Varsha Phatak, Devrukh, Dist Ratnagiri.	Merit Certificate.
10. Dr. Krishnakant Nabar, Mahim, Mumbai	Merit Certificate.
11. Smt. Sandhya Deshpande, vashi, Navi Mumbai	Merit Certificate.
12. Shri Mukund Saraf, Vile Parle (E) Mumbai	Merit Certificate.
13. Shri Digambar Giri Gosavi, Kolhapur.	Merit Certificate.
14. Smt. Leena Mate, Vile Parle (E) Mumbai	Merit Certificate

115 Short Stories received from 18 Districts of Maharashtra. Eminent Writer and Poet Smt. Gauri Kulkarni from Kandivali, Mumbai acted as Examiner, Prizes were distributed at the hands of Examiner on 26.05.2019 at 5.00 p.m. at Chhatrapati Shivaji Maharaj Smarak Samiti's Sabhagruha at Vile Parle (East) Mumbai 400 057 on the occasion of 46th Anniversary of ANTI DOWRY MOVEMENT.

PROGRAMS & MEETINGS HELD DURING THE YEAR 2019 - 2020

SHOWING PLACES & INSTITUTIONS VISITED

Lectures were also delivered by Ms. Asha Kulkarni, General Secretary, Anti Dowry Movement, Bombay on various occasions at different places / Colleges during the year 2019 - 2020. And the subjects were : (1) DOWRY AN EVIL SYSTEM (2) DOWRY Prohibition Act 1961 (3) Protection of Women Against Domestic Violence Act 2005 (PWADVA) & (4) Combating Sexual Harassment. She also attended various important meetings on behalf of the Movement in the capacity of General Secretary. She also attended periodical meetings of various committees as NGO representative, Social Worker & member of Civil Society in the capacity of General Secretary.

- (1) Surajba College of Education, Juhu, Vile Parle (West) meeting of College Development Cell was held at 11 a.m. on 4th May 2019.
- (2) PTVA Institute of Management, Vile Parle (East) Mumbai attended NAAC UGC Committee meeting on 21st May 2019.
- (3) 46th Annual Report Publication at the hands of Smt. Chandrakala Bhargav, Latur on the occasion of 46th Anniversary on 26th May 2019 at Chhatrapati Shivaji Maharaj Smarak Samiti Hall, Vile Parle (East) Mumbai

- (4) 12th Radhabai Kulkarni Award Function for Dist. Jalna, Awardee : Advocate Kalpana Tribhuvan from Jalna. Award given at the hands of Smt. Chandrakala Bhargav on 26th May 2019.
- (5) 5th Shakuntala Parelkar Sevavratni Doctor Puraskar, Awardee : Dr. Bharati Kondvilkar, at the hands of Dr. Snehalata Deshmukh on 26th May 2019
- (6) 1st Sane Guruji Aadarsh Shjikshak Puraskaar, Awardee Shri Heramb Kulkarni. Award given at the hands of Prof. Shailaja Sangle on 26th May 2019.
- (7) Prize Distribution function of 36th State Level Open Short Story writing Competition at the hands of eminent writer Smt. Gauri Kulkarni on the occasion of 46th Anniversary. On 26th May 2019 at Chhatrapati Shivaji Maharaj Smarak Samiti Hall, Vile Parle (East) Mumbai
- (8) One Stop Center Monitoring Committee Meeting at District Collector's Office, Town Hall, Fort Mumbai on 4th June 2019 attended as member from Civil Society & Social Worker.
- (9) One Stop Center Monitoring Committee Meeting at KEM Hospital, Parel, Visit to the new premises of Center on 6th June 2019.
- (10) Internal Complaints Committee of Department of Posts India, North Division Office at Nanda Patkar Road, Vile Parle (East) Mumbai on 14th June 2019.
- (11) Internal Complaints Committee of Department of Posts India, North Division Office at Nanda Patkar Road, Vile Parle (East) Mumbai on 21st June 2019.
- (12) Internal Complaints Committee of Department of Posts India, North Division Office at Nanda Patkar Road, Vile Parle (East) Mumbai on 27th June 2019.
- (13) One Stop Center Monitoring Committee Meeting at District Collector's Office, Town Hall, Fort Mumbai on 28th June 2019 attended as member from Civil Society & Social Worker.
- (14) Women & Child Development Dept. District Mahila Advisory Committee Meeting for Mumbai City Dist. held on Friday 28th June 2019 at Town Hall, under the chairmanship of Dist. Collector – Mumbai City District.
- (15) Internal Complaints Committee of Department of Posts India, North Division Office at Kandivali (East) Mumbai on 2nd August, 2019.
- (16) Internal Complaints Committee of Patkar College, Goregaon (West) Mumbai on 2nd August 2019.
- (17) One Stop Center Monitoring Committee Meeting at District Collector's Office, Town Hall, Fort Mumbai on 7th August 2019 attended as member from Civil Society & Social Worker.
- (18) Internal Complaints Committee of Department of Posts India, North Division Office at Kandivali (East) Mumbai on 21st August, 2019.

- (19) Women & Child Development Dept. Selection Committee Meeting at DCP Crime Branch at Lower Parel, (Kari Raod) Mumbai on 29th August 2019.
- (20) Thakur Institute of Management, Kandivali, Mumbai Lecture on the subject of Combating Sexual Harassment of Women at Work Place, on 26th September 2029.
- (21) Inter Collegiate Elocution Competition for B. Ed. Colleges affiliated to Mumbai University at Surajba College of Education, June, Vile Parle (West) Mumbai on 3rd October 2019 on the occasion of 8th Death Anniversary of our Founder Shri D. B. alais Mamasahab Kulkarni.
- (22) Seminar on Thoughts of Mahatma Gandhi at Surajba College of Education, Juhu, Vile Parle (West) Mumbai on the Occasion of 150th Birth Anniversary of Kasturba Gandhi and Mahatma Gandhi, on 4th October 2019.
- (23) Women & Child Development Dept. District Mahila Advisory Committee Meeting for Mumbai City Dist. held on Friday 8th November 2019 at Town Hall, under the chairmanship of Dist. Collector – Mumbai City District. At 12 noon.
- (24) One Stop Center Monitoring Committee Meeting at District Collector's Office, Town Hall, Fort Mumbai on 8th November 2019 attended as member from Civil Society & Social Worker, at 1.00 p.m.
- (25) Internal Complaints Committee of PTVA Institute of Management, Vile Parle (East) Mumbai, quarterly meeting at 3.30 p.m. on 8th November 2019.
- (26) Oriental College of Education & Research, Andheri (East), Mumbai Lecture on the subject of Dowry Prohibition Act 1961 with Power Point Presentation on 9th November 2019.
- (27) Women & Child Development Dept. District Mahila Advisory Committee Meeting for Mumbai Upanagar Dist. held on Friday 15th November 2019 at Collector's Office Bandra (East) Mumbai under the chairmanship of Dist. Collector – Mumbai Suburban District. At 12.30 noon.
- (28) Humera Khan College of Education, Jogeshwari (East) Mumbai Lecture on the subject of Dowry Prohibition Act 1961 with Power Point Presentation on 23th November 2019 at 9.30 a.m.
- (29) ANTI DOWRY RALLY of Degree College Students from Western Suburb at Vile Parle (East) on Tuesday the 26th November 2019 on the occasion of ANTI DOWRY WEEK Rally concluded at Sathaye College, Dixit Road, Vile Parle (East) Mumbai.
- (30) Pillai's College of Education & Research, Chembur lecture on the subject of Dowry Prohibition Act 1961 with Power Point Presentation on 27th November 2019 at 3.30 a.m.

- (31) Inter Collegiate Street Play Competition for Degree Colleges from Mumbai City and Suburban Districts on the subject of DOWRY on the occasion of ANTI DOWRY WEEK on 30th November 2019.
- (32) Inter Collegiate Elocution Competition for Junior Colleges from Mumbai City & Suburb Districts at Sathaye College : 1.12.2019 on the occasion of ANTI DOWRY WEEK.
- (33) 32nd State Level Inter Collegiate Elocution Competition organized on the occasion of ANTI DOWRY WEEK on 8th December 2019.
- (34) Chembur Comprehensive College of Education and Research, Chembur, Mumbai. Lecture on the subject of Dowry Prohibition Act 1961 with Power Point Presentation on 21st December 2019 at 3.30 a.m. in One Day Legal Awareness Program for all B.Ed. Colleges from Mumbai.
- (35) 28th Inter Collegiate Elocution Competition for Degree Colleges affiliated to Savitribai Phule Pune University, Symbiosis University and Bharati Vidyapeeth from Pune, Ahmednagar and Nasik Districts at Marathwada Mitra Mandal's College of Commerce, Pune on 28th December 2019.
- (36) Honouring Two Young Achievers in the fond memory of late Founder President Shri D. B. alias Mamasahab Kulkarni " SANE GURUJI YUVA PURASKAR & YUVA VAIDNYNIK PURASKAR " : 12.01.2020.
- (37) Annual Prize Distribution Function on the occasion of Youth Day on 12th January 2020. Inter Collegiate Elocution Competitions for Junior and Senior Colleges and Street Play Competitions 2019-2020.
- (38) Women & Child Development Dept. ONE STOP CENTER Managing Committee Guidance to all stake holders through One Day Work Shop at KEM Hospital, Parel Mumbai on 17th January 2020 at 10.30 a.m.

**LIST OF LECTURES & WORKSHOPS CONDUCTED BY
PROF. SHAILAJA SNAGLE**

S.No.	Date	Subject	Place
(1)	1.5.2019	Women Empowerment	Rashtra Seva Dal, Pune.
(2)	18.5.2019	Women Empowerment	Mahila Mandal, Chichwad, Pune.
(3)	27.6.2019	Self Defence Workshop	Dnyanaprabodhini School, Nigdi, Pune.
(4)	31.7.2019	How to be a Good Teacher	Vidyanand Bhavan School, Nigdi, Pune.
(5)	3.8.2019	Effective Parentism	Wisdom School, Akurdi, Pune.

ANTI-DOWRY MOVEMENT, BOMBAY

(6)	10.8.2019	Positive Thinking	Vidya Vikas School, Kasarwadi, Pune.
(7)	16.9.2019	Positive Thinking	Baburao Gholap School, Sangvi, Pune.
(8)	24.9.2019	Positive Thinking	Guru Ganesh School, Nigdi, Pune.
(9)	25.9.2019	Positive Thinking	Vidyanand Bhavan School, Nigdi, Pune.
(10)	30.9.2019	Positive Thinking	Dnyanaprabodhini School, Nigdi, Pune.
(11)	18.10.2019	Self Defence Workshop	Vidya Vikas School, Kasarwadi, Pune.
(12)	3.12.2019	Women Enterpreneururship	Karve Institute, Karvenagar, Pune.
(13)	4.12.2019	Way of Happiness	Rotary Club, Chinchwad, Pune
(14)	5.12.2019	Self Defence Workshop	H.A.School, Pimpri, Pune. Organized by Sakal Papers Ltd. Pune.
(15)	5.12.2019	Self Defence Workshop	Kanya Vidyalaya, Pimpri, Pune. Organized by Sakal Papers Ltd. Pune.
(16)	14.12.2019	Positive Thinking	Gurukul High School, Lonavala, Pune.
(17)	19.12.2019	Self Defence Workshop	Siddheshwar High School, Dighi, Pune.
(18)	24.12.2019	Key to Success	Fattechand Jain School, Chichwad, Pune.
(19)	21.1.2020.	Self Defence Workshop	Ramkrishna More College, Nigdi, Pune.
(20)	31.1.2020	Effective Parenting	Mahatma Phule College, Pimpri, Pune.
(21)	15.2.2020	Self Defence Workshop	Pandit Nehru School, Kamshet, Pune.
(22)	15.2.2020	Key to Success	Pandit Nehru School, Kamshet, Pune.
(23)	11.3.2020	Effective Parenting	Siddheshwar High School, Dighi, Pune.
(24)	13.3.2020	Women Empowerment	Jeshth Nagrik Sangh, Chichwad, Pune.

HONORS

Ms. Asha Kulkarni, our General Secretary has the honor to be get nominated on various Committees in Government Offices, Banks, Private Companies and Degree Colleges. She is working as Social Worker (NGO) Representative Member on following Committees :

- (1) Committee dealing with the complaints received from women employees from Mantralaya Department of Information & Public Relations, Government of Maharashtra related to sexual harassment at work place.
- (2) District Women Advisory Committee of Women & Child Development Department, Mumbai City District as a Member Social Worker to report about Awareness campaign to eradicate DOWRY Custom under the chairmanship of District Collector.
- (3) District Women Advisory Committee of Women & Child Development Department, Mumbai Suburb District as a Member Social Worker to report about Awareness campaign to eradicate DOWRY Custom under the chairmanship of District Collector.
- (4) Internal Complaint Committee as per UGC Guidelines at Sathaye College, Dixit Road, Vile Parle (East) Mumbai as a member NGO representative.
- (5) Internal Complaint Committee as per UGC Guidelines at M. L. Dahanukar College, Dixit Road, Vile Parle (East) Mumbai as a member NGO representative.
- (6) Internal Complaint Committee as per UGC Guidelines at PTVA's Management Institute, Chitrakar Ketkar Marg, Vile Parle (East) Mumbai as a member NGO representative.
- (7) Internal Complaint Committee as per UGC Guidelines at Smt. Kamladevi Gauridutta Mittal College of Arts & Commerce, Malad (West) Mumbai as a member NGO representative.
- (8) Smt. Kamaladevi Gauridatta Mittal College of Arts & Commerce, Malad (West) Mumbai Local Management Committee to deal with the development of the college as a member NGO representative.
- (9) Internal Complaint Committee as per UGC Guidelines at S.S. & L.S.Patkar College of Arts & Science and V.P.Varde College of Commerce & Economics, S.V.Road, Goregaon (West) Mumbai.
- (10) Ministry of Women and Child Development, Government of India Project of ONE STOP CENTRE SCHEME, Managing Committee Member.
- (11) Member of Selection Committee for selecting Advisors who will guide and train Dowry Prohibition Officers according to the section 8 B (4) of Dowry Prohibition Act 1961. This Selection Committee is on District Level. Mumbai City and Suburb Districts.

- (12) NGO Representative on Internal Complaints Committee of M/s. Wallace Pharmaceuticals Pvt. Ltd. M.I.D.C. Road, Andheri (East) Mumbai. Since 30th April, 2018
- (13) Member on College Development Committee of Gandhi Shikshan Bhavan's Surajba College of Education, Juhu, Mumbai, since March 2018.

Late Mrs. Radhabai Kulkarni Smruti Puraskar.

It was decided to commemorate the MEMORY of LATE (Mrs.) RADHABAI KULKARNI, Founder Life Member of the Movement, and wife of our President Shri Mamasahab Kulkarni, who not only gave her entire Residence for the OFFICE of ANTI DOWRY MOVEMENT since 1973 but also played a major and important role in giving solace to women in distress. This AWARD which is named as "Late Mrs. Radhabai Kulkarni Smruti Puraskar (Vidhayak Karyakarti) is given EVERY YEAR on District Level to such a Woman Social Worker who has dedicated her life of Social Cause especially from Rural Area at Remote Place. The main aim behind announcing this Award is to develop an effective Networking of Social Workers / Organizations working for Capacity building and Empowerment of Girls & Women for the better future of our Nation. JALGAON District was selected for the First Year

- (1) First year (2008-09) and the Award Winner was Prof. Sheela Patil from Amalner, Dist. Jalgaon,
- (2) Second Year (2009-10) Ahmednagar District and the Award Winner was Dr. Sudha Kankaria,
- (3) Third Year (2010-11) Akola District and the Award Winner was Advocate Sangeeta Bhakre – practicing Lawer from District Court Akola.
- (4) Fourth Year (2011-2012) Amravati District and the Award Winner was Smt. Nalini Phuse – working on the burning issue of malnutrition of adivasi children in Melghat area of Amravati District.
- (5) Fifth Year (2012-2013) Aurangabad District and the Award was given to Dr. Rashmi Borikar.
- (6) Sixth year (2013-14) Beed District and the Award was given to Prof Savita Shete.
- (7) Seventh year (2014-15) Bhandara – Gondia Dist. and the award was given to Dr. Tejaswini Bhuskute from Amgaon, Dist.. Gondia.
- (8) Eighth Year (2015-16) Buldhana Dist. Dr. Indumati Lahane.
- (9) Ninth Year (2016-17) Chandrapur District : An Activist, Lawyer, and Social Worker Dr. Paromita Goswami She is successful in making the Chandrapur District Addiction Free and stopped completely the sale and consumption of Liquor in the entire District. (10) Tenth Year (2017-18) Dhule District : Social Worker Smt.

Meena Bhosle for her remarkable contribution in Women Empowerment through SHG and Bachat Gat.

- (11) Eleventh year (2018-19) Gadchiroli District : Social Worker Smt. Shubhada Deshmukh for her remarkable contribution in the field of Women Empowerment.
- (12) Twelfth year (2019-20) Jalna District : Social Worker Advocate Smt. Kalpana Tribhuvan for her remarkable contribution in the field of Women's Safety and empowerment.

Citation presented to her and her photograph appears elsewhere in this report

In the forthcoming years Districts will be taken alphabetically. Selection Committee consisting of three eminent personalities is formed every year to select the awardees. Nature of Award is : Cash Rs.10,000/-, Manapatra, Award Memento, & Saree be given to the Award winner. Financial support is from the Daughters of Late Mrs. Radhabai Kulkarni in giving the Award every year.

Smt. Shakuntala Parelkar Sevavrati Doctor Puranskar.

During the F. Y. 2015-16 it was decided to commemorate the memory of Late Smt. Shakuntala Parelkar, beloved Mother of Dr. (Mrs) Rashmi Fadnavis our Treasurer by honoring one social worker from medical profession. Nature of Award is : Cash Rs.10,000/-, Manapatra, Award Memento.

- (1) First year (2015-16) of this Award Dr. Surekha Dhurandhar from Vile Parle was honored at the hands of Dr. Snehalata Deshmukh our Trustee, on the occasion of our 42nd Anniversary.
- (2) Second Year (2016-17) Dr. Nilkanth Phadke from Karjat was honored on the occasion of 43rd Anniversary on 29th May 2016.
- (3) Third Year (2017-18) Dr. Arun Ramchandra Patil from Dombivali a dedicated Doctor who works for Adivasis for more than 25 years was honored on the occasion of our 44th Anniversary on 28th May 2017
- (4) Fourth Year (2018-2019) Dr. Vishwas Sapatnekar from Thane was honored for his dedicated Medical Social Service in Rural area of Thane District for more than 3 decades.
- (5) Fifth year (2019-2020) Dr. Bharati Kondvilkar from Borivali, was honored for her dedicated Medical Social Service after her retirement from J.J. Hospital.

Citation presented to her along with her photograph appears elsewhere in this report.

Sane Guruji Adarsh Shikshak Puraskaar

From this year we are honouring one Ideal Teacher in the memory of our Founder Late Shri D. B. alias Mamasahab Kulkarni with Sane Guruji Adarsh Shikshak Puraskaar. This year the award was given to Shri Heramb Kulkarni, from Dist Ahmednagar. Nature of Award is : Cash Rs.10,000/-, Manapatra, Award Memento. This year Dr. Rashmi Fadnavis and Asha Kulkarni contributed for the expenses of this award. Photo appears elsewhere in this report.

ACKNOWLEDGEMENT

We are very much grateful to our Donors, Advertisers, Sympathizers, Our Printers : 1. M/s. Zirius Images Pvt. Ltd. (Shailesh Jawdekar & Yashvant Bandekar), 2. M/s. Kailas Printing Works (Avinash Satwick). 3. M/s Insta Prints (shri. Manerikar) Our Trophy Makers : M/s Richie Rich Agencies (Manohar Panjabi). Our Computer Service Providers : M/s S. R. Systems (Shailesh Limaye and Rajendra Tambe.) M/s. Subodh Typewriters for Typing and Xerox work (Subodh Joshi), Government of Maharashtra, Women & Child Development Department, VIPs who have honoured us by sending their Messages time and again, Chhatrapati Shivaji Maharaj Smark Samiti and Dr. Pushpa Prabhu, Vile Parle, Sathaye College for providing their hall / Auditorium for our annual programs. Sathye College Vile Parle (E) Mumbai, Marathwada Mitra Mandal's College of Commerce, Pune, Surajba College of Education and Research, Juhu, Vile Parle (West) Mumbai for their valuable cooperation in organizing Inter Collegiate events. Purnima Narvekar and Chandrasen Salvi of Nihar Graphics for their assistance in DTP work of our Annual Report, Public Sector & Co-op. Banks for their financial assistance. Our Bankers Saraswat Cooperative Bank, Our Auditors Shri Jitendra Mhatre from M/s Sonsale & Saptarshi, Our Accountant Shri Umesh Naik. We are thankful to the Examiners of our various Elocution / Debate / Essay / Street Play Competitions and also all those who helped us in making our various educational programs successful.

ANY YOUNG MAN MAKES DOWRY
CONDITION OF MARRIAGE
DISCREDITS EDUCATION,
HIS COUNTRY & DISHONOURS
WOMANHOOD

- MAHATMA GANDHI

APPEAL

Though offering - accepting and demanding DOWRY is an offence, there are reports of increasing dowry demands, particularly by those having permanent government jobs that have 'lucrative' prospects. In view of this fact we appeal to the Centre and State Governments to consider and frame appropriate rules for male employees which will prevent them from glorifying this age old and ugly custom. We also appeal to both Centre and State governments to obtain written oath in this regard from all male employees which should be signed by them along with their wife, parents and parents-in-law and this should be made compulsory. Concerned authorities should also find out whether dowry if taken by those male employees already employed has been handed over to the wife as contemplated by section 6 of the Dowry Prohibition Act. We also appeal to the concerned authorities to take strict action against those male employees against whom cases are pending in the court related to dowry demands etc.

It is high time for every right thinking person to decide that unless massive moral pressure is built up in the form of National Movement to eliminate this Evil, it is unlikely to disappear from our midst. The youth have special role to play in the Movement. We appeal to all to associate with this Social Revolution.

Mumbai : 1st July, 2020.

Asha Kulkarni

Hon. General Secretary.

She asked him, why did you only create Common man why not common woman?? And he smiled & said, "you see, women can never be common!"

R.K. Laxman

अध्यक्षांचे मनोगत

सध्या कोरोनाचा संसर्ग चालू असल्याने आपल्या देशात लॉकडाऊन चालू आहे. लॉकडाऊनमुळे अनेक छोटे, मोठे उद्योगव्यवसाय, वाहतूक व्यवस्था, शैक्षणिक क्षेत्र, बँका इत्यादी सर्वांवरच विपरित परिणाम झाले आहेत. परंतु या लॉकडाऊनमुळे महिला वर्गावर होणाऱ्या परिणामाचे गांभीर्य मात्र फारच थोड्या संवेदनाशील लोकांच्याच लक्षात आले असेल.

प्रा. शैलजा सांगळे

लॉकडाऊनमध्ये लहान, थोर सर्वच दिवसभर घरात असल्याने महिलांचे काम खूपच वाढले आहे. त्यातच नवरे मंडळी व बच्चे कंपनी यांना काम नसल्याने त्यांच्या खाद्यपदार्थांच्या फर्माईशी चालू आहेत व त्या पूर्ण करता करता महिलांना नाकी नऊ येत आहेत. त्यात भरीस भर म्हणजे घरकाम करणाऱ्या महिलांना कामाला जाण्यास बंदी केल्याने त्यांची कामे सुद्धा महिलाच करत आहेत. लॉकडाऊनमुळे दिवसभर काय करायचे हा प्रश्न मुले व पुरुषांना पडत असताना महिलांना मात्र कामासाठी दिवस पुरत नाही. घरोघरी ही परिस्थिती असताना त्यातून मार्ग काढणे महिल्यांच्याच हातात आहे. ते म्हणजे घरातील पुरुष व मुलांना कामाची सवय लावणे. बरेचदा महिलांना स्वयंपाकघर हे स्वतःचे कार्यक्षेत्र वाटते. तिथे पुरुष व मुलांना वाव नसतो. पुरुषांनी स्वयंपाकघरात काम करणे म्हणजे महिलांना त्यांच्या कर्तव्यात कमी राहिली असे वाटते तर मुलांना जमणार नाही, कपबशी फोडशील, पाणी सांडशील अशी विधाने करून मुलांच्या आत्मविश्वासाचे खच्चीकरण केले जाते. पण मुलांना जबाबदारी दिल्यास ते काम करतात, चुकतात, त्यातून शिकतात, परत चुकतात व घडत जातात. त्यामुळे पुरुष व मुले यांना कामात सहभागी करून घेऊन महिलांनी आपला कामाचा ताण कमी करावा, त्यासाठी ही सुवर्णसंधी आहे.

गेल्याच आठवड्यात सकाळ वृत्तपत्रात बातमी होती, लॉकडाऊनमुळे महिलांचा छळवाद वाढलाय व महिलांना छळणाऱ्या पुरुषांना क्वारंटाईन केले जाईल. पुणे शहरातल्या सखी हेल्पलाईनच्या निरीक्षणानुसार लॉकडाऊनच्या काळात कौटुंबिक अत्याचाराच्या तक्रारी करणाऱ्या फोनमध्ये ६३ टक्के वाढ झाली आहे. ही स्थिती केवळ भारतातच आहे असे नाही तर फ्रान्समध्ये या तक्रारी ३० टक्क्याने वाढल्यात, स्पेनमध्ये १५ टक्क्यांनी वाढल्यात, इटली, जर्मनी, सिंगापूर, मलेशिया, जपान इत्यादी देशातही त्याची टक्केवारी वाढली आहे. काही देशात तर महिलांसाठी तात्पुरती निवारा केंद्रे उभारली आहेत.

कामवाली बाई नसल्याने वाढलेला घरकामाचा बोजा, मुलांच्या सतत मागण्या व भुणभुण, घरातल्या कामाचा ताण, आर्थिक चणचण, पतीचे व्यसन, लहरी वागणे, उद्दामपणा यामुळे महिलांची सतत चिडचिड होते आहे. आय टी क्षेत्रात काम करणाऱ्या महिला 'वर्क फ्रॉम होम' मुळे त्रस्त आहेत. ऑफिसचे ई-मेल, फोन कॉल, टारगेट पूर्ण करणे व घरातील ताण यामुळे त्यांचे खूप हाल होत आहेत. नोकरी जाण्याची भिती, दारुचे व्यसन पूर्ण करण्यास दारु न मिळणे, सिगरेट न मिळणे, व्यवसायातील नुकसान इत्यादींमुळे पुरुष असंतुष्ट आहेत. पती व पत्नी दोघांमध्ये मानसिक ताण वाढल्याने वादावादी, भांडणे होत आहेत. त्याचा परिणाम म्हणजे काही महिलांवर मानसिक अत्याचार तर काही महिलांवर शारीरिक अत्याचार होत आहे. कौटुंबिक हिंसाचाराची शिकार महिला होत आहेत. कौटुंबिक छळाचा विचार करता ज्या महिलांचा हुंड्यापायी छळ होत आहे त्यांची अवस्था तर दयनीय असावी. माहेरी जाऊ शकत नाहीत व तोंड दाबून बुक्क्याचा मार

सहन करावा लागतो. त्यामुळेच गेल्या आठवड्यात पुण्यात दोन विवाहित तरुणींनी आत्महत्या केली. या लॉकडाऊनमुळे महिलांचे 'स्विच ऑफ' व 'स्विच ऑन' होत नाही. 'स्विच ऑफ' म्हणजे घरातून बाहेर नोकरी, व्यवसायाच्या ठिकाणी किंवा मैत्रिणींकडे गेल्यावर घरातले विचार विसरणे। मानसिक ताणाचा निचरा होणे व 'स्विच ऑन' म्हणजे नवीन वातावरणात गेल्यावर तेथील विषयात समरस होणे व घराच्या ताणापासून मुक्त होणे.

अशा प्रकारे आत्महत्या करणे किंवा सहन करणे म्हणजे रणांगणावरून पळ काढणे होय. महिलांनी यासाठी पोलिसांची मदत घ्यायला हवी. 'भरोसा सेल', स्पेशल सेल फॉर वुमेन' किंवा पोलिसांची हेल्पलाईन तसेच महिलांसाठी काम करणाऱ्या सामाजिक संस्थांची मदत घ्यायलाच हवी. महिला समुपदेशक हेल्पलाईनवरून समुपदेशन करून मनोधैर्य वाढवतात त्याचा उपयोग करून घ्यायला हवा.

महिलांनी अन्याय, अत्याचाराचा सामना धीटपणे व निर्धाराने करायलाच हवा. त्यासाठी आमच्या 'हुंडा विरोधी चळवळ' संस्थेतर्फे आम्ही महिलांच्या प्रश्नावर आधारित विषयावर निबंध स्पर्धा, वक्तृत्व स्पर्धा, लघुकथा लेखन स्पर्धा, घोषवाक्य स्पर्धा, शॉर्ट फिल्म स्पर्धा घेऊन महिलांमध्ये जागृती करण्याचा प्रयत्न करतो, संस्थेच्या महासचिव आशा कुलकर्णी महिलांशी निगडित 'कायद्याच्या कार्यशाळा' घेतात, मी स्वतः मुलींना निर्भय बनवण्यासाठी व त्यांनी आवाज उठवावा म्हणून 'स्वसंरक्षण कार्यशाळा' घेते. महिलांनी अन्याय अत्याचाराविरुद्ध व्यक्त व्हायलाच हवे, अपराध्याला शिक्षा होईपर्यंत चिकाटीने लढत देण्याची हिंमत दाखवायलाच हवी. आपले संरक्षण आपणच करायला हवे. म्हणूनच कोणीतरी म्हटलय 'One woman can make difference and together we can role the world. Be heroine of your life not the victim.'

प्रा. शैलजा सांगळे

अध्यक्ष, हुंडाविरोधी चळवळ, मुंबई

एखादी व्यक्ती कितीही महान असली तरी डोळे मिटून तिच्या मागे जाऊ नका. ईश्वराची अशीच इच्छा असती तर त्याने प्रत्येक मनुष्यमात्राला डोळे, नाक, कान, तोंड आणि डोळे का दिले असते ?

- स्वामी विवेकानंद

डॉ. पुष्पा रमेश प्रभू

श्रद्धांजली

मुंबईचे माजी महापौर आणि विलेपार्ले मतदार संघाचे माजी आमदार कै. डॉ. रमेश प्रभू यांच्या सुविद्य पत्नी, सामाजिक कार्यकर्त्या डॉ. पुष्पा रमेश प्रभू यांचे ११ जून २०२० रोजी दुःखद निधन झाले. मृत्यु समयी त्यांचे वय ८० वर्षे होते. वडील आणि माजी खासदार, स्वातंत्र्य सैनिक जी.डी. तापसे यांचा वारसा लाभलेल्या डॉ. पुष्पाताई छत्रपती शिवाजी महाराज स्मारक समितीच्या संस्थापक विश्वस्त होत्या. या समितीतर्फे प्रबोधनकार ठाकरे क्रिडा संकुल विलेपार्ले येथे चालवले जाते. मागील वर्षी या संकुलाला ISO-90000-2015 चे प्रमाणपत्र प्रदान करण्यात आले आहे. या संकुलात प्रशिक्षित खेळाडू स्थानिक, राज्यस्तरीय, राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय पातळीवर पदके मिळवून यशस्वी झाले आहेत.

मुंबईच्या नाना चौकातील सेंट कोलंबा गर्ल्स हायस्कूलच्या माजी विद्यार्थीनी असलेल्या पुष्पाताई स्वतः एक उत्तम बास्केट बॉल खेळाडू होत्या. डॉक्टर म्हणून विले पार्ल्यात त्यांनी जवळ जवळ २५ वर्षे प्रॅक्टीस केली आणि नंतर औषध वितरण करणाऱ्या कौटुंबिक व्यवसायाची धुरा सांभाळली. पुष्पाताईंच्या अथक परिश्रमांमुळे तोट्यात जाणारी कंपनी उत्तम नफा मिळवती कंपनी झाली. राजकीय नेता असलेल्या डॉ. रमेश प्रभूंच्या सर्वच निवडणुकांमध्ये पत्नी या नात्याने पुष्पाताईंचा सक्रीय सहभाग असे.

समाजाभिमुख व्यक्तिमत्त्वाच्या धनी पुष्पाताईंना हुंडाविरोधी चळवळीच्या कार्याबद्दल आदर होता. शक्य असेल तेव्हा आपल्या वार्षिक कार्यक्रमांना त्या आवर्जून उपस्थित राहत. चळवळीच्या कार्यक्रमांसाठी संकुलातील वातानुकूलित सभागृह सवलतीच्या दरात उपलब्ध करून त्यांनी संस्थेला आर्थिक सहाय्य केले आहे. संस्था सदैव त्यांची ऋणी राहिल. त्यांच्या स्मृतीस विनम्र अभिवादन!

श्रीमती पानकुंवरबाई चोरडिया

श्रद्धांजली

महिला सक्षमीकरणाचे कार्य करणाऱ्या श्रीमती पानकुंवरबाई चोरडिया यांचे २८ जून २०२० रोजी राजस्थानात जोधपूर येथे दुःखद निधन झाले. मृत्युसमयी त्यांचे वय ८५ वर्षांचे होते. आपल्या ज्येष्ठ विश्वस्त पद्मभूषण शोभनाताई रानडे यांच्या पानकुंवरबाई सहकारी होत्या. चळवळीच्या उद्दिष्टांवर शोभनाताईंनी आगाखान प्रसादात आयोजित केलेल्या सर्व उपक्रमात त्या सहभागी असत.

सासवडच्या कस्तुरबा महिला मंडळाचे अध्यक्षपद त्यांनी काही काळ भूषविले. गांधीवादी विचारसरणीच्या पानकुंवरबाई गांधी नॅशनल मेमोरियल सोसायटी, आगाखान प्रसाद पुणे आणि कस्तुरबा राष्ट्रीय स्मारक ट्रस्टच्या महाराष्ट्र शाखेशी निगडीत कार्यकर्त्या होत्या. त्यांच्या स्मृतीस विनम्र अभिवादन.

आपले लक्ष्य, ध्येय विसरू नका. अन्यथा जे काही मिळाले
तेवढ्यावरच संतुष्ट राहण्याची सवय लागेल.

श्रीमती विद्या बाळ

श्रद्धांजली

विचार आणि वर्तन या दोन्हींना विवेक बुद्धीने न्याय देणाऱ्या विचारवंत श्रीमती विद्या बाळ यांचे ३० जानेवारी २०२० रोजी पुणे येथे दुःखद निधन झाले. साहित्यसम्राट आजोबा न. चिं. केळकर यांचा वारसा लाभलेल्या विद्याताईंनी स्त्री- पुरुष समानता आणि स्त्रियांना समान संधी या दोन राज्यघटनेतील महत्त्वाच्या तत्वांना समाजात प्रस्थापित करण्यासाठी अविरत प्रयत्न केले. स्त्री मासिकाच्या संपादक, स्त्री उवाच च्या प्रथम वार्षिक अंकाच्या संपादक आणि मिळून साऱ्याजणी या मासिकाच्या संस्थापक अशा प्रकारची व्यापक आणि समृद्ध पत्रकारितेची कारकीर्द हे त्यांच्या जीवनाचे फार मोठे यश. मिळून साऱ्याजणी च्या जोडीलाच साथ साथ, अक्षरस्पर्श, नारी समता मंच, स्त्री सखी मंडळ आणि पुरुष उवाच अशा संघटनांचा पाया त्यांनी उभारला.

‘साथ-साथ’ संस्था ही तरुणांना विवाहासाठी चर्चा करणे, ओळख करून घेणे या उद्देशाने चालवलेली संघटना आहे, अक्षरस्पर्श हे वाचनालय आहे, नारी समता मंच आणि स्त्री सखी मंडळ या स्त्रियांच्या संघटना आहेत, तर ‘पुरुष उवाच’ मध्ये स्त्री-पुरुष समतेचे तत्व पुरुषांमध्ये- विशेषतः तरुणांमध्ये- रुजवण्याचे प्रयत्न आहेत. या सर्व संघटनांच्या उद्देशांची साखळी परस्पर पूरक आहे. स्त्री -पुरुष समानतेच्या लढ्याबरोबरच इतरही आंदोलनांना विद्याताईंचा सक्रिय पाठिंबा असायचा. नर्मदा बचाव आंदोलन, अंधश्रद्धा निर्मूलन समिती या त्यांच्या मित्र संघटनाच होत्या.

जाहिरातीतील स्त्री प्रतिमा आणि समाजावरील परिणाम या विषयावरील विद्याताईंचे विचारही मार्गदर्शक वाटतात. त्या म्हणतात “स्त्रीचे सौंदर्य हे तिचे सामर्थ्य आहे आणि पुरुषाचे सामर्थ्य हे त्याचे सौंदर्य आहे”. या शिकवणीतून लहानपणापासूनच मुला - मुलींना वाढवले जाते, आणि जाहिरातीही त्याच प्रेरणेने बनवल्या जातात. घरामध्ये मुलांनी आपली आई आपल्यासाठी किती कष्ट घेते यापेक्षा आई किती सुंदर आणि स्मार्ट दिसते याला दिलेले महत्त्व एक चुकीचा संदेश देते.

हुंडाविरोधी चळवळीशी सुद्धा त्यांचे ऋणानुबंध होते. १९८५ साली पुणे येथे शहिद भगतसिंग सभागृहात शासनाच्या महिला व बाल विकास विभागातर्फे आपले हुंडा या दुष्ट रुढीचे दुष्परिणाम दाखवणारे भित्तीचित्र प्रदर्शन आयोजित केले होते, ते बघायला विद्याताई आवर्जून आल्या होत्या. तसेच त्यांनी लेखी अभिप्रायही नोंदवला होता. आपले चळवळीचे प्रणेते मामासाहेब कुलकर्णी यांच्या जन्म शताब्दी वर्षात ‘मिळून साऱ्याजणी’ या विद्याताईंच्या मासिकात चळवळीची माहिती आणि मामांचा जीवन परिचय प्रसिद्ध करून त्यांच्या विषयी आदर व्यक्त केला होता.

आपल्या संस्थेतर्फे पुणे येथे मराठवाडा मित्र मंडळाच्या सहकार्याने आंतर महाविद्यालयीन वक्तृत्व स्पर्धा गेली २८ वर्षे आयोजित केल्या जातात. या उपक्रमाच्या २५ व्या वर्षी डिसेंबर २०१६ मध्ये ‘हुंडा’ या विषयावर आयोजित परिसंवादात विद्याताई एक वक्त्या म्हणून सहभागी झाल्या होत्या.

विद्याताईंच्या व्यक्तिमत्त्वाचा एक वेगळा पैलू म्हणजे त्यांचा इच्छामरणाला असलेला सक्रिय पाठिंबा. मृत्युचा स्पष्टपणे आणि सकारात्मक विचार करणाऱ्या विद्याताई इच्छामरणाबद्दलचे स्वतःचे विचार ठामपणे मांडत असत. मरण साधेपणाने व वेदना विरहित यावे यासाठी बोलणाऱ्या विद्याताई खरं तर जीवनाच्या परमोच्च सत्याची वकिली करत. “दिसो लागे मृत्यु परि न भिववू तो मज शके”. ही त्यांच्या आजोबांनी साहित्यसम्राट न. चिं. केळकर यांनी लिहिलेली अखेरची कविता त्यांच्या मनावर नक्कीच कोरलेली असणार. विद्याताईंना विनम्र श्रद्धांजली व त्यांच्या स्मृतीस अभिवादन!

समाजक्रांति व स्त्री उन्नतीस वाहिलेली

हुंडाविरोधी चळवळ, मुंबई

(रजिस्टर्ड - स्थापना १ मे १९७३)

प्रिय जनहो,

हुंडाविरोधी चळवळ, मुंबई या संस्थेचा सत्तेचाळीसावा वार्षिक अहवाल (वर्ष २०१९-२०२०) सभासदांना व जनतेला सादर करतांना आज मनस्थिती काही अंशी गोंधळलेली व काहीशी विषण्ण आहे. संमिश्र भावनांनी आम्हा सर्वांच्या मनात फेर धरला आहे. आर्थिक वर्ष २०१९-२०२० संपण्यापूर्वीच मार्चच्या मध्यावर संपूर्ण देशात लॉकडाऊनमुळे अतिशय अभूतपूर्व आणि बिकट परिस्थिती निर्माण झाली आहे. देशाच्या अर्थव्यवस्थेला ग्रहण लागले असून स्थिरस्थावर व्हायला बराच काळ जाणार आहे. कोविड-१९ या विषाणूची लागण जगभरात लाखो लोकांना झाली असून लाखो लोकांना प्राण गमवावे लागले आहेत. या संकटातून आपला भारत देश आणि आपले महाराष्ट्र राज्यही सुटलेले नाही. संपूर्ण देशात तर आपल्या महाराष्ट्राची परिस्थिती सर्वात वाईट आणि बिकट आहे. आरोग्य, आर्थिक, शैक्षणिक व सामाजिक घडी पूर्णपणे विस्कटली आहे. तरी याही परिस्थितीत आपण सर्वांनी धीर धरून आपापले कार्य सुरु ठेवणे हे आपले जागरूक नागरिक म्हणून आद्य कर्तव्य आहे. हे एका अदृश्य शत्रूशी लढा देत असलेले जागतिक युद्धच आहे. या सर्व घटनांचा साकल्याने विचार करून संस्थेच्या कार्यकारिणीने एकमताने असा निर्णय घेतला आहे की या वर्षी वार्षिक अहवाल छापून न घेता आधुनिक तंत्रज्ञानाचा उपयोग करून ऑनलाईन प्रसिद्ध करावा आणि आपल्या संकेत स्थळावर वाचता येईल अशी व्यवस्था करावी. तसेच ज्या देणगीदार व जाहिरातदार यांचे इमेल आपल्या संग्रही आहेत त्यांना मेलवर अहवाल पाठवावा. सर्वानुमते घेतलेला हा निर्णय सर्व सभासद आणि देणगीदारांना मान्य असेल याची आम्हाला खात्री आहे.

स्वातंत्र्य सैनिक कै. मामासाहेब कुलकर्णी यांच्या पुढाकाराने सुरु केलेल्या हुंडाविरोधी चळवळीला ४७ वर्षे पूर्ण झाली असून पुढील दोनच वर्षात आपण सुवर्ण महोत्सवी वर्षात पदार्पण करणार आहोत.

ध्येयवादी थोर माणसे जरी शरीराने हे जग सोडून गेली तरी त्यांच्या विचारांनी आणि आदर्शांनी त्यांचे अस्तित्व आपल्याला ठायी ठायी जाणवते. चळवळीच्या स्थापनेपासून संस्थेसाठी तसेच हुंडा विरोधी जनजागृतीसाठी तन-मन-धनाने वाहून घेणारे मामासाहेब ही एक फार मोठी प्रेरक शक्ती चळवळीच्या पाठीशी होती. हुंडा विरोधी जनमानस तयार करण्यासाठी व जनजागृतीसाठी विविध सामाजिक व शैक्षणिक उपक्रम राबवून प्रबोधनाचे माध्यम अधिक रोचक, रंजक व प्रभावी करण्यात त्यांचा हातखंडा होता. आजही त्यांनी सुरु केलेले सर्व उपक्रम आम्ही राबवत आहोत.

हुंड्यासारखी ज्वलंत समस्या स्वातंत्र्यानंतर अधिक जटील बनून त्याची परिणती जरी हुंडा प्रतिबंधक कायदा करण्यात झाली तरी स्वातंत्र्याच्या सात दशकांनंतरही आपल्या देशात हुंडा बळीची संख्या कमी होत नाही तर वाढतेच आहे. यासाठी हुंडा पद्धती विरोधात जनमानस तयार करण्याची फार मोठी कठीण जबाबदारी चळवळीची आहे. हुंडा प्रथेसंदर्भात स्त्रीयांची मानसिकता बदलण्याची जितकी गरज आहे, तितकीच पुरुषांची पुरुषी मानसिकता बदलण्याचीही

आहे. कारण आजही आपला समाज पुरुषप्रधान आहे. या वस्तुस्थितीचा मतितार्थ म्हणजे समाज परिवर्तनाची ही लढाई स्वातंत्र्यलढ्यापेक्षा कितीतरी पटींनी अवघड अशी लढाई आहे.

हुंडा व इतर तत्सम कारणास्तव स्त्रीयांचा छळ होऊन त्यांना जाळण्याचे व त्यांनी आत्महत्या केल्याचे प्रकार अधिकाधिक प्रमाणात उजेडात येत आहेत. समाज विघातक प्रथा व चालीरीती नष्ट करण्यासाठी कायदेशीर प्रयत्नांबरोबरच समाज व व्यक्ति बदलण्यासाठी संघटीत प्रयत्नांची जरूर आहे. कौटुंबिक स्वास्थ्य व सामाजिक सुखशान्ति हे संस्थेचे एक महत्वाचे उद्दीष्ट आहे आणि सामाजिक जीवनातील गेल्या ४७ वर्षांतील स्थित्यंतरे संस्थेच्या यशस्वी वाटचालीत प्रतिबिंबित होतात. संस्थेचे सर्वाधिक कार्य तरुण पिढीच्या क्षेत्रात म्हणजे महाविद्यालये, विद्यापीठे आणि युवा संस्थांमधून होत असल्याने गेल्या ४७ वर्षात तरुण पिढीच्या मानसिकतेत झालेला बदल अनुभवायला मिळाला.

हुंडा पध्दती आणि चमत्कारीक मानसिकता

हुंडा पध्दती ही स्त्री पुरुष समानतेच्या तत्वाशी विसंगत आहे. अजूनही स्त्रीला समाज माणूस म्हणून किंमत देत नाही. ती केवळ एक उपयोग्य वस्तू म्हणून गणली जाते. तिला केवळ शरीर आहे मन नाहीच ही विचारसरणी सर्वसाधारणपणे आढळते. ही मानसिकता भयानकच म्हणावी लागेल. ही चमत्कारीक मानसिकता बदलण्याचे एक फार मोठे आव्हान आज तरुण पिढीसमोर आहे. एकविसाव्या शतकातही परिस्थिती बदलली नाही.

सद्यस्थिती

भारताच्या राज्य घटनेत जरी स्त्री पुरुष समानतेच्या तत्वाचा पुरस्कार केला असला तरी प्रत्यक्षात स्त्री पुरुषांच्या विवाह प्रसंगी मुलीकडची बाजू कनिष्ठ आणि मुलाकडची बाजू श्रेष्ठ असेच मानले जाते. मुलाला आणि मुलीला दोघांनाही विवाहाची गरज असूनही मुलीलाच गरजवंत मानले जाते. आणि दोन्ही कडचा खर्च तसेच दागदागिने, भेट वस्तू, मालमत्ता या आणि अशा अनेक स्वरूपात हुंडा वराकडची मंडळी वधूपित्याकडून उकळतात. असा हुंडा दिला नाही किंवा पुरेसा हुंडा मिळाला नाही, मनासारखे मानपान झाले नाही इ. कारणांवरून विवाहीत स्त्रीयांचा सासरी नवऱ्याकडून, सासूकडून व सासरकडच्या इतर मंडळींकडून छळ होतो. तिला मानसिक व शारीरिक क्लेश दिले जातात, उपाशी कोंडून ठेवले जाते, मारहाण केली जाते, प्रसंगी जाळून खून केला जातो. अशी हुंडा बळींची संख्या दिवसे दिवस वाढतच आहे. नोंद न झालेल्या अशा हजारो घटना असतील. राज्यांची तुलना केल्यास महाराष्ट्रात परिस्थिती मध्ये थोडी सुधारणा दिसून येते. तरी महिलांविरुद्धच्या गुन्ह्यांपैकी सुमारे ८० टक्के गुन्हे पतीने किंवा अन्य नातेवाईकांनी तसेच परिचितांनी केलेल्या अत्याचाराचे असतात गेल्या ४७ वर्षात हुंडाबळींची संख्या कमी होण्याऐवजी वाढतच आहे या परिस्थितीत चळवळीची जबाबदारी अधिकच वाढते. काम अधिक जोमाने करावे लागणार आहे.

हुंडा प्रतिबंधक कायदा अगदी कडक आहे परंतु त्याची कडक अंमलबजावणी मात्र होतांना दिसत नाही. शासकीय यंत्रणेच्या दृष्टीने कायद्याची अंमलबजावणी करणे अत्यंत कठीण तर काही वेळा दुरापास्तच. नॅशनल क्राईम रेकॉर्ड्स ब्युरोच्या अहवालानुसार हुंडाबळी प्रकरणांत ८६ टक्के गुन्हेगार पुराव्या अभावी निर्दोष सुटतात. गुन्हा कितीही गंभीर वा क्रूरपणे केलेला असो पुराव्या अभावी करण्यात आलेले आरोप सिध्द होऊच शकत नाहीत. आरोपीला संशयाचा

फायदा देऊन निर्दोष सोडावे लागते. विवाहीतेचा छळ पाहिल्याचा प्रत्यक्ष पुरावा न्यायालयासमोर येत नाही. कायदा पुरावा मागतो. तिचा छळ उघडपणे इतरांसमक्ष करण्याची शक्यता कमी असते. तसेच ती आत्महत्या कोणाच्या साक्षीने करण्याची शक्यताच नसते. बऱ्याच वेळा मृत्यू एखाद्या अपघाताने झाला किंवा आत्महत्या होती याचा पुरेसा पुरावा उपलब्ध होत नाही. एखाद्या स्त्रीने जाळून घेऊन आत्महत्या केली की तिची साडी अपघाताने पेटली वा तो घातपात होता याचा स्पष्ट पुरावा उपलब्ध होणे आवश्यक असते. उदा. एखाद्या महिलेने विहीरीत उडी मारून आत्महत्या केली, की ती पाय घसरून अपघाताने विहीरीत पडली, की तिला धक्का देऊन कोणी विहीरीमध्ये ढकलले, की हत्या करून मृतदेह विहीरीत टाकला याचा स्पष्ट पुरावा उपलब्ध होत नाही अशा परिस्थितीत आरोपीला संशयाचा फायदा मिळतो आणि हुंड्यासाठी एका निरपराध महिलेचा जीव घेऊनही आरोपी स्वतः नामानिराळा असतो व निर्दोष सुटतोही! त्यानंतर लगेचच दुसरे लग्न करून आणखी एका स्त्रीकडून हुंडा उकळायला मोकळा!

अनेकवेळा छळाच्या व्याख्येत बसण्याइतक्या पुरावाअभावी न्यायालयही हतबल असते. परंतु आता नवीन कायदा झाल्यापासून कौटुंबिक छळाची नवी व व्यापक अशी व्याख्या करण्यात आली आहे. या नव्या कायद्याचा थोडा दिलासा पिडीत महिलांना आहे.

हा कौटुंबिक हिंसाचार रोखण्यासाठी असलेल्या कायद्यानुसार आता अत्याचार करणाऱ्या महिला व १८ वर्षाखालील मुलेसुद्धा कारवाईला पात्र असतील अशा आशयाचा निकाल नुकताच सर्वोच्च न्यायालयाने दिला असून कौटुंबिक हिंसाचार व छळवाद करणाऱ्या सर्वच व्यक्ती कायद्याच्या नजरेत दोषी असतील. या महत्त्वपूर्ण निकालामुळे कौटुंबिक हिंसाचार प्रतिबंध कायद्यातील पळवाटा बंद झाल्या आहेत. पूर्वी या कायद्याखाली घरातील प्रौढपुरुषांवरच कारवाई होत असे आणि छळवाद करणाऱ्या दुष्ट महिला व मुली आरोपातून सुटत, आता त्यांच्यावर अंकुश असेल.

तसेच हुंडा प्रतिबंधक कायद्यानुसार हुंड्याची मागणी करणे सुद्धा शिक्षेस पात्र गुन्हा असून दोषी व्यक्तीला कारावास आणि दंडास सामोरे जावे लागते परंतु कायद्याविषयी अनास्था असल्याने त्याचा प्रभावी वापर होत नाही. परंतु हळूहळू जनजागृती होत असून, साखरपुडा झाल्यानंतर वधु पक्षाकडे हुंड्याची मागणी करून अडवणूक करणाऱ्या व लग्न मोडणाऱ्या नवरदेवासह इतर कुटुंबीयांना कारावास व दंडाची शिक्षा भोगावी लागल्याची उदाहरणेसुद्धा समोर येत आहेत.

न्याय व्यवस्था अतिशय संवेदनशील असल्याचीही अनेक सकारात्मक उदाहरणे समोर येत आहेत. हुंडा प्रतिबंधक कायद्यांतर्गत दाखल गुन्हा व हुंड्याची मागणी पूर्ण न झाल्याने अनन्वीत छळ करून आत्महात्येस प्रवृत्त करणे हा अतिगंभीर गुन्हा असून दोन पक्षकारांमध्ये स्वार्थापोटी कोर्टाबाहेर तडजोड होऊन खटला अथवा गुन्हा रद्द कदापी होऊ शकत नाही या आषयाच्या कोर्टाच्या निर्णयाने न्यायासाठी धडपडणाऱ्यांना नक्कीच आशेचा किरण दिसेल.

आपल्याकडे सर्वत्र जागतिक महिला दिन मोठ्या उत्साहात गाजावाजा करून साजरा केला जातो. विशेष दिवस एकतर साजरे केले जातात किंवा पाळले जातात. आपल्या संस्थेत महिला दिन साजरा केला जात नाही आणि पाळलाही जात नाही. कारण आपण जेव्हा समानतेचा आणि समानसंधीचा आग्रह धरतो तेव्हा विशेष सवलती मागायच्या नसतात.

आज महिला दिन समारंभपूर्वक साजरा करावा अशी परिस्थिती अजिबात नाही. अशा काही भयानक, विकृत आणि चीड निर्माण करणाऱ्या घटना घडत आहेत.

स्त्रीभ्रूणहत्येच्या मोठ्या रॅकेटसारखा गंभीर गुन्ह्याचा विषय लोकशाहीच्या मंदीरात म्हणजेच महाराष्ट्राच्या विधान भवनात ‘स्थगन प्रस्तावाच्या’ निकषात बसत नाही, म्हणून चर्चिलाही जात नाही. याला काय म्हणावे ?

एखाद्या महिलेवर सामुहिक बलात्कार करून तिला जीवंत जाळण्याच्या घटनेचे केवळ ती महिला मागासवर्गीय होती म्हणून निलाजरे राजकारण केले जाते. हे कीती किळसवाणे आहे.

‘तोंडी तलाक’ घटनाबाह्य असूनही परदेशातून WhatsApp वर तलाक दिल्यावर सुनांना मुलांसह सासूनेच घराबाहेर हाकलून देण्याच्या कृत्याला माणुसकीला काळीमा फासणारे म्हणावे नाहीतर काय ?

आणि वरील तिन्ही घटना जर महिला दिनाच्या पुर्वसंध्येला घडत असतील तर महिला दिनाचा बेगडी समारंभ कशासाठी. दोन वर्षात २४७७१ हुंडाबळींची अधिकृत नोंद होत असेल, लहान बालीकांवर अत्याचार ही नित्याचीच बाब झाली असेल, ऑसिड हल्याच्या घटना दिवसें दिवस वाढत असतील तर महिला दिन समारंभपुर्वक साजरा करावा की दुःखद दिन म्हणून पाळावा हा यक्षप्रश्न अनुत्तरीतच राहणार आहे.

दोन वर्षांपूर्वी मुंबई उच्च न्यायालयाने शासनाची उदासिनता बघून उद्दीग्न होऊन राज्य शासनाला प्रश्न विचारला होता की “हुंडा निर्मुलनासाठी शासनाने आजवर केले तरी काय ? उत्तरादाखल प्रतिज्ञापत्र सादर करावे.” “आजही हा प्रश्न अनुत्तरीतच आहे.

कोरोनो विषाणूच्या संक्रमणामुळे झालेल्या लॉक डाऊन (पूर्ण बंदी) काळात कौटुंबिक हिंसाचाराच्या घटना वाढल्याचे निदर्शनास आले आहे. या काळात दारूची दुकानेही बंद होती. तसेच बाहेर जाण्यालाही बंदी असल्याने व्यसनी व्यक्ती अधिक हिंसक झाल्या असल्याची शक्यता दाट आहे. तसेच पुरुषप्रधान समाज असल्याने अनेक महिलांचे हिंसक शोषण झाल्याचेही निदर्शनास आले. एकूणच दारूचे व्यसन असलेल्या नवऱ्याचे मारहाणीचे प्रमाण व्यसन नसणाऱ्यांपेक्षा अधिक आहे आणि दारूचे व्यसन नसणाऱ्या पुरुषांचे प्रमाण कौटुंबिक हिंसाचारात जरी त्या मानाने कमी असले तरी ते मात्र जुनाट व बुरसटलेल्या विचारांमुळे आपल्या पत्नीने कसे वागावे याची चौकट त्यांच्या पुरुषप्रधान विचारांनुसार मनात घट्ट पकडून असतात, त्यामुळे त्यांच्या धाकात न राहणाऱ्या पत्नीस ते लहान सहान कारणांवरून गंभीर स्वरूपाची दुखापत करणारी मारहाण करतात.

राष्ट्रीय कुटुंब आरोग्य सर्वेक्षणाच्या निरीक्षणातून समोर आलेला अहवाल अतिशय धक्कादायक आहे. कौटुंबिक हिंसाचाराच्या कारणांमध्ये सासूला मानदिला नाही, हुंड्याची मागणी पूर्ण केली नाही, घरातल्या कामाकडे दुर्लक्ष झाले, वाद घातला, स्वतःची मतं निर्भिडपणे मांडली. एकनिष्ठतेबद्दल शंका / संशय घेतला किंवा आला. अशा कारणांपासून तर भाजीत मीठ मसाला कमी जास्त झाला व चहा आणायला काही मिनीटे विलंब झाला अशा अत्यंत क्षुल्लक कारणांचाही समावेश असतो. आश्चर्याची गोष्ट म्हणजे हिंसाचाराला बळी पडलेल्या ४९ टक्के महिलांना या हिंसाचाराचे फार वावगे वाटत नाही. सुशिक्षित आणि कमावत्या महिलांपेक्षा अशिक्षित, परावलंबी, अधिक मुलींना जन्म देणारी माता, तसेच विधवा व एकल महिलांना कौटुंबिक हिंसाचार सहन करावा लागतो. या सर्वेक्षणातील पिडीत महिलांच्या निवेदनांनुसार कानाखाली मारणे, हात ओढणे, भिंतीवर ढकलून देणे, लैंगिक संबंध ठेवण्यास नकार दिल्यामुळे मारझोड करणे, वस्तू फेकून मारणे, तोंड दाबून ठेवणे, सिगारेटचे चटके देणे या प्रकारची हिंसा मुकाट्याने सहन करावी लागते. मात्र केवळ

३ टक्के पिडीत महिला तक्रार करून कायद्याचे संरक्षण घेतात. अशी विदारक स्थिती या सर्वेक्षणादरम्यान समोर आली आहे.

केवळ घरातच नाही तर घराबाहेरही महिला सुरक्षित नाहीत. मागील वर्षात मुंबईत बलात्कार आणि विनयभंगाच्या गुन्ह्यांमध्ये मोठ्या प्रमाणात वाढ झाली असून पिडीत महिलांमध्ये ६९ टक्के अल्पवयीन मुलींचा समावेश आहे हे धक्कादायक आहे. अत्याचार करणारे ९० टक्के पुरुष ओळखीचेच असतात आणि त्यातही आजोबा, वडील, काका, भाऊ यांचा समावेश बघून आपल्या भारतीय संस्कृतीचा न्हास होत चालल्याचे जाणवते.

अशा प्रकारच्या गुन्ह्यांना अटकाव तर सोडाच परंतु पिडीत महिलेला न्याय मिळत नाही आणि तरी समाज पोलीस आणि सरकार याबाबत आजही उदासिनच आहे असे दिसते. पुरोगामी विचारांचे राज्य म्हणवणाऱ्या महाराष्ट्रात दर दोन तासांनी एक बलात्काराचा गुन्हा नोंदवला जातो. इतकेच नव्हे तर एकतर्फी प्रेमाच्या प्रकरणांतून झालेल्या हत्यांच्या घटनाही वाढत आहेत. एकतर्फी प्रेमातून अलीकडेच वर्धा जिल्ह्यातील हिंणघाट येथे एका तरुणीला जाळलं गेलं. जिद्दीने शिक्षण पूर्ण करून ही तरुण मुलगी नुकतीच कॉलेजमध्ये प्राध्यापिका म्हणून रुजू झाली होती. तिच्यावर एकतर्फी प्रेम करणाऱ्या प्रेमवीराने ती सकारात्मक प्रतिसाद देत नाही म्हटल्यावर तिच्या अंगावर पेट्रोल टाकून तिला जाळण्याचा प्रयत्न केला. तिला वाचवण्याचे सर्वतोपरी प्रयत्न केले गेले. परंतु ती निरपराध मुलगी मृत्युशी झुंज देत अखेर मरण पावली. काय अपराध होता तिचा. नकार देण्याचा हक्क मुलींनासुद्धा आहे. परंतु अहंकारी आणि सिरफिरे पुरुष हे मान्य करायलाच तयार नसतात. कारण कुटुंबात आणि समाजात त्यांच्यावर तसे संस्कारच होत नाहीत. यासाठी तरुण मुलांना आई वडीलांनी, कुटुंबियांनी नकार पचवण्याची ताकद द्यायला हवी. महिलांचा आदर करायला लहान वयातच शिकवायला हवे.

सर्वांचा असा समज असतो की सुशिक्षितांमध्ये आणि मोठमोठ्या शहरात जेथे महिला घराबाहेर पडून पुरुषांच्या बरोबरीने अर्थार्जन करतात तेथे हुंडाबळींचे प्रमाण कमी असेल अथवा अशा घटना होतच नसतील. परंतु हा समज चुकीचा ठरवणारे अहवाल प्रसिद्धी माध्यमांमधून प्रकाशित झाले आहेत, होत आहेत. हिंसाचाराची, छळाची कारणेही हुंडा प्रितबंधक कायदा निष्प्रभ ठरवणारी आहेत. लग्नात मानपान झाला नाही, हुंडा कमी दिला, गाडी घेण्यासाठी माहेराहून पैसे आणले नाहीत, चारित्र्यावर संशय अशा असंख्य कारणांवरून विवाहीतेचा मानसिक, शारीरिक छळ, मुंबई शहरात होत असल्याची अधिकृत नोंद आहे. २०१९ मध्ये प्रसिद्ध झालेल्या एका वृत्तानुसार मुंबई शहरात दिवसाला दोन विवाहीता हुंडा प्रथेच्या शिकार होत आहेत. माहितीच्या अधिकारांतर्गत मागवलेल्या माहितीनुसार महाराष्ट्रात वर्ष २०१६, २०१७ आणि २०१८ दरम्यान अनुक्रमे २४८, २३४ आणि २१४ हुंडाबळींची नोंद झाली हे आकडे अधिकृत असून हुंडाबळीच्या व्याख्येत कायदेशीरित्या बसणारी ही प्रकरणे आहेत. हुंडा प्रितबंधक कायदा १९६१ साली पारीत झाला, लागू झाला. परंतु या कडक कायद्याचा हवा तसा प्रचार प्रसार समाजात न झाल्याने वरील तीन वर्षात अनुक्रमे केवळ ३८, ३३ आणि ३४ हुंड्याची प्रकरणे दाखल झाली आहेत असे शासनाचे म्हणणे आहे.

हुंड्याची व्याख्या

लग्न ठरत असतांना लग्नाची पूर्व अट म्हणून वरपक्षाने सोन्या चांदीचे दागदागिने, भांडी-कुंडी, रोख रक्कम, मानपान, पोशाख, व्याही भोजने, स्वागत समारंभ, प्रवासखर्च इ. प्रकारचे सर्व खर्च जे वधूपिता करतो म्हणजे “हुंडा” .

कायद्यामध्ये केलेली हुंड्याची व्याख्या सोप्या शब्दात लग्नाच्या संबंधात कोणत्याही प्रकारची देवाण घेवाण करणे म्हणजे “हुंडा”. कारण हा केवळ वधुपक्षाच्या इच्छेचा प्रश्न नसून वरपक्षाच्या अवाजवी अपेक्षांचा प्रश्न आहे. आणि या अपेक्षा वधुपक्षाने पूर्ण कराव्या असे म्हणणारा वरपक्ष एक प्रकारे वधूपक्षाला धर्मसंकटातच टाकत असतो. मग वधूपित्याची ऐपत असो वा नसो, या परिस्थितीत वधूपिता स्वतःची ऐपत आणि वरपक्षाच्या अपेक्षा यांचा मेळ घालता घालता मेटाकूटीस येतो.

हुंडा : वसुलीचे दुष्टचक्र

लग्नसमारंभात हुंडा देणे घेणे प्रतिष्ठेचे मानून समाजामध्ये आपली प्रतिष्ठा वाढावी म्हणून मुलीच्या लग्नात “हुंडा” दिला जातो. आणि मुलाच्या लग्नात दामदुपटीने वसूल केला जातो. आणि असे वसुलीचे दुष्टचक्र अव्याहतपणे चालूच आहे. या प्रथेमुळे कित्येक संसार मोडले, कित्येक कुटुंबे उध्वस्त झाली. अनेक अगणीत स्त्रीयांच्या जीवनाची राखरांगोळी झाली. परंतु तरीही पैशाची ही हाव काही कमी होत नाही. अव्दैतावर आधारीत भारतीय संस्कृतिला काळीमा फासणारी ही हुंड्याची प्रथा मोडून काढण्यासाठी व्यापक प्रमाणात जनजागृती करण्याची नितांत आवश्यकता आहे. सद्यस्थितीत कायद्याचा प्रचार, प्रसार आणि कठोर अंमलबजावणी यावर लक्ष केंद्रीत करायची नितांत गरज आहे. तरच समानतेचे स्वप्न पुरे होऊ शकते. यासाठी हुंडा प्रतिबंधक कायदा १९६१, कौटुंबिक हिंसाचार कायदा २००५ आणि कामाच्या ठिकाणी महिलांचे लैंगिक शोषण रोखण्यासाठीचा २०१३ मध्ये झालेला कायदा या तीनही कायद्यांवर जाणिव जागृतीचे कार्यक्रम महाविद्यालयांतून चळवळीतर्फे आयोजित करण्यात येतात.

हुंडाविरोधी जनजागृती

हुंडा पध्दतीविषयी जी चमत्कारीक मानसिकता समाजात आहे ती बदलण्याचे सर्वस्वी तरुणांच्या हाती आहे आणि युवाशक्ती एक अशी शक्ती आहे की ज्यास तोड नाही. तरुणांनी जर मनोमन निश्चय केला तर त्यांच्या निर्णयाला कोणीच आव्हान देऊ शकणार नाही. अन्याय्य प्रवृत्तीविरुद्ध झगडणे हा तरुण मनाचा स्थायी भाव, म्हणून तरुण तरुणींनी हुंडा देण्याघेण्याला आपण बळी पडणार नाही अशी मनोमन प्रतिज्ञा करावी असे आवाहन तरुणाना संस्थेतर्फे सर्व कार्यक्रमातून करण्यात येते. समाजामध्येही हुंडाविरोधी चर्चासत्रे, वक्तृत्वस्पर्धा, व्यंगचित्र स्पर्धा, पथनाट्य स्पर्धा, भित्तिचित्र प्रदर्शने, आत्मकथन, सभासंमेलने, लघुपट, स्लाईड शो, प्रश्नमंजूषा इत्यादी कार्यक्रम आयोजित केले जातात.

पोस्टर्स प्रदर्शनातून समाज प्रबोधन

हुंड्याचे दुष्परिणाम दाखविणारे भित्तिचित्र प्रदर्शन

संस्थेने अतिशय परिश्रमपूर्वक निर्माण केलेले व जतन केलेले हुंड्याचे दुष्परिणाम दाखविणारे भित्तिचित्रांचे, आकर्षक व प्रभावशाली प्रदर्शन आपल्या देशात सर्वत्र दाखविण्याची योजना असून आतापर्यंत महाराष्ट्र, गोवा, गुजरात, राजस्थान, दिल्ली, मध्यप्रदेश व कर्नाटक या प्रांतातून ठिकठिकाणी दाखविले गेले आहे. हे प्रदर्शन लाखो लोकांनी पाहिले. त्यात महिला वर्गाचा विशेष सहभाग दिसला. या उपक्रमाबद्दल जाणकारांनी व मान्यवर व्यक्तींनी उत्तम अभिप्राय दिले त्यात अनंत तरुण तरुणींनी हुंड्याच्या दुष्ट रुढीस बळी पडणार नाही अशा प्रतिज्ञा नमूद केल्या आहेत.

ति. मामासाहेबांच्या या संकल्पनेला केंद्रस्थानी ठेवून अहवालाचे वर्षी खालील २ ठिकाणी हे प्रदर्शन आयोजित करण्यात आले.

(१) ४६ व्या वर्धापन दिना निमित्ताने विलेपार्ल्यातील छत्रपती शिवाजी स्मारक समितीच्या सभागृहात २६ मे २०१९ रोजी

(२) युवा दिन आणि युवा पुरस्कार वितरण तसेच ३२ व्या वार्षिक पारितोषिक वितरण समारंभ प्रसंगी साठ्ये महाविद्यालयाच्या सभागृहात १२ जानेवारी २०२० रोजी

आता संस्थेकडे “हुंडा” व “स्त्रीभ्रुण हत्या” या दोन विषयावर जवळ जवळ १०० अतिशय आकर्षक कलाकृति उपलब्ध असून समाजात जाणिव जागृति साठी विविध सामाजिक संस्थांच्या सहकार्याने अधिकाधिक प्रदर्शनाचे कार्यक्रम आयोजित करण्याचा प्रयत्न असेल.

हुंडाविरोधी चळवळीचे नाविन्यपूर्ण भेटकार्ड

संस्थेने कोणत्याही शुभ प्रसंगी वापरता येईल असे नाविन्यपूर्ण भेटकार्ड तयार केले आहे. सदरहू कार्डावर नववधूवरांचा बाहुल्यांच्या रुपात बहुरंगी फोटो छापलेला असून आतील बाजूस महात्मा गांधींचा हुंड्याबाबत तरुणांना संदेश प्रसिद्ध केला आहे. संस्थेच्या महासचिव आशा कुलकर्णी यांनी कलात्मक रीतीने नववधूवरांच्या बाहुल्या तयार करून या भेटकार्डाची निर्मिती केली आहे. संस्थेस अल्पशी देणगी देऊन ही भेटकार्डे सर्वांस उपलब्ध आहेत.

एप्रिल २०१९ आणि ऑक्टोबर २०१९ मध्ये अनुक्रमे कस्तुरबा गांधी तथा “बा” आणि महात्मा गांधी तथा “बापू” यांच्या १५० व्या जयंती वर्षपूर्ति निमित्ताने या भेटकार्डाचे पुनःमुद्रण करून ४६ व्या वर्धापन दिनी प्रकाशन करण्यात आले. या कार्डावर बापूंच्या दोन संदेशाबरोबर बा व बापूंचे सुंदर छायाचित्र आहे. हे भेटकार्ड आणि हेच संदेश देणारा बुकमार्क सर्वांच्या पसंतीस उतरला. या दोन्हीचे विनामूल्य वितरण २६ मे २०१९ रोजी करण्यात आले आणि १०० हून अधिक भेटकार्डे बुकमार्कचे वितरण झाले.

समाजात विचार मंथनासाठी विविध विषयांवर साहित्य स्पर्धा

विविध सामाजिक विषयांवर अभ्यास करण्यास समाजातील सर्व घटकांना प्रवृत्त करून समाजात एक विचारमंथन व्हावे या दृष्टीने आजपर्यंत अनेक विषयांवर साहित्य स्पर्धा / निबंधस्पर्धा / लघु कथा लेखन स्पर्धा संस्थेने आयोजित केल्या. तरुण वर्गाकडून तसेच प्रौढांकडूनही या स्पर्धांना नेहमीच उत्स्फूर्त असा प्रतिसाद मिळाला आहे. ३६ वर्षांपासून खुल्या राज्यस्तरीय साहित्य स्पर्धा आयोजित करण्यात येत आहेत. अहवालाचे वर्षी सुद्धा या स्पर्धांना उत्कृष्ट प्रतिसाद मिळाला.

आयुष्यात प्रत्येक जण महान गोष्टींची निर्मिती करू शकेल असे नाही. मात्र छोट्या गोष्टी अत्यंत प्रेमाने साध्य करण्याची क्षमता मात्र प्रत्येकातच असते.

– मदर तेरेसा

राज्यस्तरीय खुली लघु कथा लेखन स्पर्धा २०१९-२०

राज्यस्तरीय खुल्या साहित्य स्पर्धेचे यंदा ३८ वे वर्ष होते. अहवालाचे वर्षी खुल्या लघु कथा लेखन स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले. भारतीय संस्कृति आणि भारतीय कुटुंब व्यवस्था याचे जगभर कौतुक होत असलेले आपण पहातो. परंतु संस्कृतिचे जतन करण्यात आणि कुटुंबसंस्था एकसंघ ठेवण्यात महिलांचे सर्वात मोठे व महत्वाचे योगदान आहे. हे सत्य वादातीत आहे. कौटुंबिक पातळीवरील अनन्वीत हिंसाचार, अन्याय सहन करुनही स्त्रियांनीच भारतीय कुटुंब व्यवस्था नुसती टिकवली नाही तर त्याचे वेळोवेळी संवर्धन केले आहे.

समाजात हिंसाचार, कौर्य आणि गुन्हेगारी प्रवृत्ती वाढत असल्याचे जाणवते. या परिस्थितीत महिलांना पुरुषांच्या तुलनेत जीवनात फार मोठा संघर्ष करावा लागत आहे. या संघर्षात अनंत महिलांचे बळी गेले आहेत. या पार्श्वभूमीवर “स्त्री जीवनातील संघर्ष आणि त्यावर केलेली यशस्वी मात” या विषयावर महाराष्ट्रातील प्रौढांसाठी खुली लघुकथा लेखन स्पर्धा आयोजित केली. या स्पर्धेला संपूर्ण महाराष्ट्रातून उत्स्फूर्त प्रतिसाद मिळाला. एक लघुकथा बेळगाव, कर्नाटक राज्यातूनही सादर झाली. त्या कथेला विशेष पारितोषिक देण्यात आले.

वरील लघुकथा लेखन स्पर्धेचे परिक्षण सुप्रसिद्ध साहित्यिका श्रीमती गौरी कुलकर्णी यांनी अत्यंत जबाबदारीने पार पाडले. डॉ. रश्मी फडणवीस आणि अलका परळकर यांनी दिलेल्या देणगीतून सर्वोत्कृष्ट लघुकथेला ‘जगन्नाथ परळकर ट्रॉफी’ देऊन सन्मानित करण्यात आले. तपशीलवार निकाल खाली देत आहोत.

क्र.	विजेत्यांची नांव	लघुकथेचे शीर्षक	पारितोषिक
(१)	रेखा नाबर, माहीम, मुंबई	(मुखवटा)	जगन्नाथ परळकर ट्रॉफी रोख रु. २५००/- व प्रशस्तीपत्र
(२)	डॉ. सुमन नवलकर, वडाळा	(वीटभट्टीच्या विळख्यातून)	रोख रु. १५००/- व प्रशस्तीपत्र
(३)	डॉ. शुभदा गद्रे, पुणे	(उजेडाचा वसा)	रोख रु. १०००/- व प्रशस्तीपत्र
(४)	नीला सत्यनारायण, वरळी, मुंबई	(नियती)	रोख रु. १०००/- व प्रशस्तीपत्र
(५)	मेधा मराठे, बेळगाव, कर्नाटक	(पान्हा) विशेष पारितोषिक	रोख रु. ५००/- व प्रशस्तीपत्र
(६)	रेवती शिंदे, वसई, पालघर	(मोकळा श्वास)	प्रशस्तीपत्र
(७)	क्षमा गोसावी, विलेपार्ले, मुंबई	(माँ तुझे सलाम)	प्रशस्तीपत्र
(८)	गंधवती तांबे, ठाणे	(जीवन संघर्ष)	प्रशस्तीपत्र
(९)	डॉ. वर्षा फाटक, देवरुख, रत्नागिरी	(वेळ-अवेळ)	प्रशस्तीपत्र
(१०)	डॉ. कृष्णकांत नाबर, माहीम, मुंबई	(घुसमट)	प्रशस्तीपत्र

(११) संध्या देशपांडे, वाशी, नवी मुंबई	(ही वाट संघर्षाची)	प्रशस्तीपत्र
(१२) मुकुंद सराफ, विलेपार्ले, मुंबई	(चार होत्या पक्षिणी त्या)	प्रशस्तीपत्र
(१३) दिगंबर गिरीगोसावी, कोल्हापूर	(संघर्ष न्यायासाठी)	प्रशस्तीपत्र
(१४) लीना माटे, विलेपार्ले, मुंबई	(फैसला)	प्रशस्तीपत्र

या राज्यस्तरीय स्पर्धेत १७ जिल्ह्यांतून ११५ लघुकथा सादर झाल्या. ज्येष्ठ साहित्यिका गौरी कुलकर्णी यांनी स्पर्धेचे परीक्षण केले. पारितोषिक वितरण समारंभ रविवार दिनांक २६ मे २०१९ रोजी विलेपार्ले येथील प्रबोधनकार ठाकरे क्रीडा संकुलातील कला मंदिर सभागृहात सायंकाळी ५ वाजता संपन्न झाला.

संस्थेतर्फे गेल्या ३० वर्षांहून अधिक काळ हा उपक्रम राबवला जात असून ही लेखन स्पर्धा खूपच लोकप्रिय झाली आहे. राज्य पातळीवर हे एक वैचारिक व्यासपीठ झाले आहे. यामुळे संस्था महाराष्ट्राच्या कानाकोपऱ्यात पोचली असून अनेक दिग्गज व्यक्ती संस्थेशी कायमस्वरूपी जोडल्या गेल्या आहेत.

एकविसाव्या शतकात आपण आलो खरे परंतु आपल्या पवित्र राज्यघटनेत नमूद केलेल्या स्त्री पुरुष समानतेच्या दिशेने आपण पाऊल टाकले का? या प्रश्नाचे सकारात्मक उत्तर आजही सापडत नाही. स्त्रीची होणारी अवहेलना, तिच्यावर होणारे अनन्वीत अत्याचार, मुलगा हाच वंशाचा दिवा म्हणून मुलीचा जन्म म्हणजे मोठेच संकट, तिच्याकडे माणूस म्हणून आजही पाहिले जात नाही, तर ती एक उपभोग्य वस्तूच आहे. जागतिक स्तरावर स्त्रियांबाबत होणारे सर्व प्रकारचे भेदभाव दूर करण्याच्या उद्देशाने संयुक्त राष्ट्रसंघाने १९७९ साली सीडॉ कराराची घोषणा केली परंतु या कराराला मान्यता द्यायला भारताला तब्बल १४ वर्षे लागली. १९९३ साली सीडॉ कराराला भारताने मंजूरी दिली. या परिस्थितीचा मतितार्थ म्हणजे भारतातील कुठल्याच राजकीय पक्षाला स्त्री पुरुष समानता, स्त्री उन्नती, तिचे सक्षमीकरण या विषयी अजिबात फिकीर नाही, आस्था नाही, उलट उदासिनताच दिसते. या सर्व भावना सादर झालेल्या लघुकथांमधून व्यक्त झाल्या आहेत.

मागील १० वर्षांत आपण तीन लघुकथालेखन स्पर्धा आयोजित केल्या तीनही स्पर्धांना उत्स्फूर्त प्रतिसाद मिळाला. मे २०१४ मध्ये ४५ लघुकथा, मे २०१६ मध्ये १४० लघुकथा आणि २०१९ च्या मे मध्ये ११५ लघुकथा अशाप्रकारे एकूण ३०० लघुकथा आपल्याकडे महाराष्ट्राच्या २० जिल्ह्यांमधून सादर झाल्या. दिग्गज लेखिकांनी त्याचे परीक्षण केले. या स्पर्धामधील पहिल्या पाच पारितोषिक प्राप्त लघुकथा घेऊन एक कथासंग्रह प्रकाशित करण्याचे ठरवले आहे. यात पारितोषिक प्राप्त कथा लेखकांचे छायाचित्र त्यांच्या परिचयासह असेल. जाणीव जागृतीच्या विविध उपक्रमांबरोबर प्रेरणादायी साहित्य प्रकाशित करण्यात प्रथमच संस्था पुढाकार घेत आहे.

वक्तृत्व स्पर्धा

संस्थेने समाज प्रबोधनासाठी तसेच समाज परिवर्तनासाठी शैक्षणिक उपक्रमांना प्राधान्य दिले असून तरुण पिढीला विविध विषयांवर अभ्यास व विचारमंथन करण्याची संधी तसेच एक मुक्त व्यासपीठ उपलब्ध करून देण्यासाठी आंतर महाविद्यालयीन वक्तृत्व स्पर्धा गेल्या ३२ वर्षांपासून आयोजित केल्या आहेत. आतापर्यंत अशा स्पर्धा मुंबई शहर व

उपनगरे, नवी मुंबई, ठाणे, पुणे, नागपूर, कोल्हापूर, रायगड, जळगांव, धुळे, नंदुरबार, औरंगाबाद या जिल्ह्यांतील वरिष्ठ महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांसाठी आयोजित करण्यात आल्या आहेत. प्रतिसाद अतिशय उत्तम असून इतर जिल्ह्यांसाठी तसेच कृषि महाविद्यालयांसाठी व विधी महाविद्यालयांसाठी भाविष्यात असे उपक्रम राबवण्याची योजना आहे. अहवालाचे वर्षी मुंबई शहर व उपनगरांतील वरिष्ठ तसेच कनिष्ठ महाविद्यालयांसाठी वेगवेगळ्या स्पर्धा विलेपार्ले येथील साठ्ये महाविद्यालयात आयोजित केल्या गेल्या, पुणे विद्यापीठाशी संलग्न पुणे, नाशिक व अहमदनगर जिल्ह्यांसाठी पुणे येथील मराठावाडा मित्रमंडळाच्या वाणिज्य महाविद्यालयात आयोजित केल्या गेल्या. या सर्व महाविद्यालयांचे प्राचार्य विशेषतः डॉ. एम्. आर. राजवाडे, विलेपार्ले, डॉ. एम्. डी. लॉरेन्स, पुणे, तसेच प्राध्यापक वर्ग, शिक्षकेतर कर्मचारी आणि विद्यार्थी-विद्यार्थीनी स्वयंसेवकांचे बहुमोल सहकार्य लाभले. संस्था सदैव त्यांची ऋणी राहिल. वक्तृत्व स्पर्धांच्या या अत्यंत प्रभावी आणि जीवंत माध्यमातून विद्यार्थ्यांचा संवागीण व्यक्तीमत्त्व विकास साधता येतो. या सारख्या शैक्षणिक उपक्रमांतून तरुण विद्यार्थ्यांची वैचारिक बैठक मजबूत होते व त्यांना जीवनाची योग्य दिशा मिळते. अहवालाचे वर्षी या उपक्रमाचे मुंबईचे ३२ वे वर्ष तर पुण्याचे २८ वे वर्ष होते आणि जळगांवला गेल्या १८ वर्षांपासून तर नागपूरला २५ वर्षांपासून अशा स्पर्धांचे आयोजन होत आहे. या उपक्रमांचे तपशिल व फोटो अहवालात इतरत्र दिले आहेत.

आंतर महाविद्यालयीन पथनाट्यस्पर्धा

पथनाट्य हे जनजागृतिचे व लोकशिक्षणाचे एक अत्यंत प्रभावी माध्यम आहे. तसेच तरुणांच्या कलागुणांना व कल्पनाशक्तीला चालना मिळते. विविध सामाजिक समस्यांवर अभ्यास करून मार्मिक विवेचन करण्यासाठी विद्यार्थी अतिशय उत्साहाने सहभागी होतात. अहवालाचे वर्षी हुंडाविरोधी सप्ताहा निमित्ताने ३० नोव्हेंबर २०१९ रोजी मुंबई शहर व उपनगरांसाठी आंतर महाविद्यालयीन पथनाट्य स्पर्धा आयोजित केल्या. स्पर्धा विलेपार्ले येथील साठे महाविद्यालयातील सभागृहात संपन्न झाल्या. दोन्ही जिल्ह्यांतील १८ महाविद्यालयांनी १८ पथनाट्ये सादर केली, नाट्य समिक्षक श्री. विश्वास सोहनी आणि डॉ. रश्मी फडणवीस यांनी स्पर्धेचे परिक्षण केले. महाराष्ट्र शासनाच्या महिला व बाल विकास विभागातर्फे मुंबई शहर जिल्ह्याच्या प्रथम तीन क्रमांकाच्या रोख पारितोषिकांची रक्कम अदा करण्यात आली. विभागाचा बॅनरही या प्रसंगी लावण्यात आला होता. स्पर्धेचा निकाल आणि पारितोषिक वितरणाची छायाचित्रे अहवालात इतरत्र देण्यात आली आहेत.

राज्यस्तरीय आंतरमहाविद्यालयीन वक्तृत्व स्पर्धा

मागील ३० वर्षे युवा दिनानिमित्ताने १२ जानेवारीला दरवर्षी राज्यस्तरावर आंतर विद्यापीठ वक्तृत्व स्पर्धा आयोजित करण्यात येत होत्या. या उपक्रमावर मोठ्या खर्चाची तरतूदही केली जात असे. परंतु मागील सात आठ वर्षांपासून या स्पर्धांना अत्यल्प प्रतिसाद मिळत होता. प्रतिसाद इतका कमी होत गेला की २६ विद्यापीठांपैकी केवळ ५ ते ६ विद्यापीठांनी सहभाग नोंदवला. अंतिमतः कार्यकारणीने निर्णय घेतला की आंतरविद्यापीठ स्पर्धा ऐवजी राज्यस्तरीय आंतरमहाविद्यालयीन वक्तृत्व स्पर्धा आयोजित करून प्रतिसादात काही फरक पडत असल्यास तसे करावे. अहवालाचे वर्षी या निर्णयानुसार हुंडा विरोधी सप्ताहानिमित्ताने राज्यस्तरीय आंतरमहाविद्यालयीन वक्तृत्व स्पर्धांचे आयोजन ८ डिसेंबर २०१९ रोजी करण्यात आले. “हुंडा” या मुख्य विषयाच्या दहा पैलूंवर दहा मुद्दे देण्यात आले आणि वेळेवर

त्यातील एका मुद्यावर स्पर्धकाला ५ ते ६ मिनिटे बोलायचे होते. प्रथम तीन क्रमांकाना रु. २५००, १५०० व १०० अशी रोख पारितोषिके आणि प्रथम क्रमांकाच्या महाविद्यालयाला राजेंद्र शिल्ड तर विजयी स्पर्धकाला लक्ष्मीदेवी भिष्म आर्य ट्रॉफी अशी भरघोस बक्षिसे जाहीर करण्यात आली. प्रतिसाद उत्कृष्ट नाही तरी समाधानकारक होता. राज्यभरातून २० महाविद्यालयातून ३० स्पर्धकांनी भाग घेतला. प्रथम ३ क्रमांकावर अनुक्रमे आबासाहेब गरवारे महाविद्यालय पुणे प्रथम, ठाकूर महाविद्यालय कांदिवली (पूर्व)मुंबई - द्वितीय आणि कृषि महाविद्यालय फलटण जिल्हा साताला - तृतीय या महाविद्यालयांना पारितोषिके जाहीर झाली. स्पर्धेचा तपशीलवार निकाल अहवालात इतरत्र देण्यात आला आहे. पारितोषिक वितरण संस्थेच्या विश्वस्त निवेदिता शेठ यांचे शुभहस्ते झाले. सहभागी विद्यार्थ्यांना नाश्ता संस्थेतर्फे देण्यात आला. या प्रसंगाची छायाचित्रे अहवालात इतरत्र प्रसिद्ध केली आहेत. स्पर्धेचे यंदा ३३ वे वर्ष होते. स्पर्धेचे परिक्षण डॉ. आसावरी भट आणि श्रीमती बागेश्री पारिख यांनी केले.

कनिष्ठ महाविद्यालयांसाठी वक्तृत्व स्पर्धा

कनिष्ठ महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांसाठी दरवर्षी हुंडाविरोधी सप्ताहात वक्तृत्व स्पर्धा आयोजित केल्या जातात. अहवालाचे वर्षी रविवार दिनांक १ डिसेंबर रोजी आयोजित स्पर्धामध्ये १५ कनिष्ठ महाविद्यालयांमधील ३६ विद्यार्थ्यांनी भाग घेतला. राम रितीक दुबे याने प्रथम क्रमांकाची अवका ओक ट्रॉफी आर डी नॅशनल कनिष्ठ महाविद्यालयाला मिळवून दिली. निकालाचा तपशील फोटोसहीत अहवालात इतरत्र दिला आहे.

हुंडाविरोधी दिवस व सप्ताह

हुंडा पध्दती ही स्त्री पुरुष समानतेला छेद देणारी आहे. समानतेच्या तत्वाशी विसंगत आहे. भारताच्या राज्यघटनेत ‘स्त्री-पुरुष समानता’ मूलतत्त्व म्हणून मान्य करून स्विकारण्यात आली आहे. भारताला स्वातंत्र्य मिळाल्यानंतर १९४९ साली २६ नोव्हेंबर रोजी आपली पवित्र राज्यघटना तयार होऊन या जगातील सर्वात मोठ्या लोकशाहीतने तिचा स्विकार केला. परंतु यातील स्त्री पुरुष समानतेचे मूलतत्त्व केवळ राज्यघटनेच्या पुस्तकातच बंदीस्त राहीले. या तत्वाचा प्रत्यक्ष जीवनात अंमल कधीच झाला नाही. या पार्श्वभूमीवर संस्थेने २६ नोव्हेंबर हा दिवस हुंडाविरोधी दिन पाळण्याचे ठरविले. त्यानुसार २६ नोव्हेंबर व नंतरच्या सप्ताहात विविध प्रबोधनपर उपक्रम / कार्यक्रम आयोजित केले जातात. संस्था हुंडा प्रथेच्या विरोधात ४७ वर्षांपासून कार्यरत असून विशेष महत्वाची बाब अशी की महाराष्ट्र शासनाने सुध्दा शासकीय पातळीवर हुंडाविरोधी दिन व सप्ताह दरवर्षी पाळण्यात यावा असा निर्णय घेतला असून त्यासंबंधीच्या सूचना परिपत्रकाद्वारे जारी केल्या आहेत. संस्थेच्या कामाला मिळालेला हा महाराष्ट्र सरकारचा पाठींबाच म्हणावा लागेल.

मामासाहेब कुलकर्णी यांनी १९७३ साली हुंडाविरोधी चळवळीची ज्योत प्रज्वलीत केली आज ४७ वर्षांनंतरही त्यांच्या कार्यकर्त्यांनी तीची मशाल तेवत ठेवली आहे आणि ही सगळी धडपड कशासाठी तर आपल्या संविधानात असलेल्या समानता व समान संधी या तत्वांना आपल्या समाज जीवनात प्रत्यक्षात अमलात आणण्यासाठी !

अहवालाचे वर्षी हुंडाविरोधी दिन प्रसंगी महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांची भव्य रॅली आयोजित केली होती. मुंबईच्या पश्चिम उपनगर जिल्ह्यातील महाविद्यालयांसाठी हा रॅलीचा उपक्रम आयोजित केला होता. मार्ग होता : स्वातंत्र्यसैनिक

मामासाहेब कुलकर्णी चौक म्हणजेच चळवळीचे कार्यालय - महात्मा गांधी मार्ग - पार्लेश्वर मंदिर - श्रध्दानंद मार्ग - भोगले चौक - नेहरू मार्ग - दिक्षित मार्ग - साठ्ये महाविद्यालय. साठ्ये महाविद्यालयात रॅली विसर्जित झाली. महाविद्यालयाच्या वतीने प्राचार्य डॉ. एम. आर. राजवाडे यांनी रॅलीचे स्वागत केले. मुंबई उपनगर जिल्ह्याचे जिल्हाधिकारी श्री. मिलींद बोरीकर भा. प्र. से. यांनी रॅलीला संबोधित केले. रॅलीत २६५ हून अधिक विद्यार्थी आणि २० प्राध्यापक तसेच चळवळीचे कार्यकर्ते सामील झाले होते. रॅलीच्या विसर्जनाच्या ठिकाणी प्रस्तावनेत चळवळीच्या महासचिव आशा कुलकर्णी यांनी हुंडाविरोधी दिवसाचे महत्त्व विषद केले आणि सात्पाहिक कार्यक्रमांची माहिती दिली. प्राचार्य डॉ. राजवाडे यांनी रॅलीत सहभागी विद्यार्थ्यांना हुंडाविरोधी शपथ दिली. रॅलीत लिड कॉलेज म्हणून साठ्ये महाविद्यालयाने भूमिका निभावली. सहभागी सर्व विद्यार्थ्यांना नाश्ता देण्यात आला तसेच सहभाग प्रमाणपत्रे जारी करण्यात आली. हा कार्यक्रम हुंडाविरोधी दिनानिमित्ताने आयोजित केला होता. साठ्ये महाविद्यालयाचे मोठे सहकार्य होते.

हुंडाविरोधी सप्ताहात वरील कार्यक्रमा व्यतिरीक्त अनुक्रमे कनिष्ठ व वरिष्ठ महाविद्यालयांसाठी आंतर महाविद्यालयीन वक्तृत्व स्पर्धा तसेच पथनाट्य स्पर्धा साठ्ये महाविद्यालयात आयोजित केल्या होत्या. या स्पर्धांचा तपशील अहवालात इतरत्र फोटोंसह दिला आहे.

हुंडाविरोधी सप्ताहादरम्यान अदमासे ५०० तरुणांनी हुंडाविरोधी शपथ घेतली. तसेच प्रसिद्धी माध्यमातूनही या विचारांना प्रसिद्धी मिळाली. या निमित्ताने २६ नोव्हेंबर हा हुंडाविरोधी दिन असतो याची जाणीव समाजापर्यंत पोचली.

प्रसारमाध्यमांचे सहकार्य

संस्थेच्या जाणीव जागृतीच्या विविध उपक्रमांना योग्य वेळी आणि योग्य रीतीने प्रसिद्धी देण्याची नितांत गरज असते. प्रसार माध्यमांचा मागील ४६ वर्षांचा अनुभव संमिश्र होता. राज्यभरातील अनेक वृत्तपत्रांकडून समाधानकारक प्रतिसाद मिळाला. विशेषतः “महाराष्ट्र टाइम्स” ने संस्थेच्या सर्वच उपक्रमांना तपशीलवार वृत्त प्रकाशित करून बहुमोल सहकार्य केले आहे. आकाशवाणीच्या मुंबई केंद्रावरून उत्तम प्रतिसाद मिळाला तसेच दूरदर्शनच्या माध्यमातूनही हुंडाविरोधी जाणीव जागृतीसाठी सहकार्य झाले. अधिक प्रसिद्धीसाठी आपले प्रयत्न सुरुच राहतील. अहवालाचे वर्षी २६ मे २०१९ रोजी झालेल्या संस्थेच्या ४६ व्या वर्धापन दिनानिमित्ताने झालेल्या कार्यक्रमाचे चित्रीकरण करून सह्याद्री दूरदर्शनच्या साडे नऊच्या बातम्यात प्रसिद्धी मिळाली. तसेच १२ जानेवारी २०२० रोजी साजरा झालेल्या युवा दिनाचे वृत्तही प्रसिद्ध झाले विशेष म्हणजे साने गुरुजी युवा वैज्ञानिक पुरस्काराने सन्मानित युवा तन्वीर इनामदार याची मुलाखत साडे नऊच्या बातम्यांमध्ये आयोजित करण्यात आल्याला यश आले. या दूरदर्शनवरील मुलाखतीमुळे तन्वीरचे कार्य संपूर्ण महाराष्ट्रातच नाहीतर जगभरातील दर्शकांपर्यंत पोचले.

कै. सौ. राधाबाई कुलकर्णी स्मृति पुरस्कार

चळवळीच्या संस्थापक सदस्या कै. सौ. राधाबाई कुलकर्णी यांचे स्मरणार्थ मागील बारा वर्षांपासून विधायक कार्यकर्ती पुरस्कार देण्यात येतो. स्वातंत्र्य लढ्याच्या काळात १९४२ ते १९४७ दरम्यान जेव्हा पूज्य साने गुरुजी ब्रिटीश सरकारच्या ससेमिन्यापासून वाचण्यासाठी भूमिगत झाले आणि वेषांतर करून वणवण करीत असत तेव्हा त्यांना

स्वयंपाक करून पोटभर जेवू घालायचे भाग्य लाभलेल्या कै. सौ. राधाबाई उर्फ मामी अत्यंत मितभाषी, सोशिक आणि सुगरण असलेल्या गृहीणी होत्या. त्यांचे हुंडा विरोधी चळवळीच्या ४७ वर्षांच्या प्रदीर्घ वाटचालीत स्वतःचे घर चळवळीच्या कार्यालयासाठी देण्यापासून तर पीडीत महिलांचे सांत्वन करून प्रसंगी त्यांना चार घास भरवून धीर देण्यापर्यंत फार मोठे योगदान होते. ६ फेब्रुवारी २००७ रोजी त्यांचे दुःखद निधन झाले. त्यांच्या स्मरणार्थ जाहीर होत असलेला पुरस्कार प्रथम वर्षी जळगांव जिल्ह्यासाठी दिला असून तळागळात समाजोपयोगी कार्य करणाऱ्या समाजसेवी महिलांसाठी आहे कारण कै. सौ. राधाबाईंचे मूळगांव, जळगांव जिल्ह्यातील रावेर. या पुरस्काराचे स्वरूप मानपत्र, सन्मानचिन्ह, रु. १००००/- मानधन, साडी व श्रीफळ असे असून अहवालाचे वर्षी पुरस्काराचे १२ वे वर्ष होते.

वर्ष पहिले:	वर्ष २००८-२००९	प्रा. शीला पाटील	जळगांव जिल्हा.
वर्ष दुसरे:	वर्ष २००९-२०१०	डॉ. सुधा कांकरिया	अहमदनगर जिल्हा.
वर्ष तिसरे:	वर्ष २०१०-२०११	अॅड संगीता भाकरे	अकोला जिल्हा.
वर्ष चौथे:	वर्ष २०११-२०१२	श्रीमती नलीनीताई फुसे	अमरावती जिल्हा.
वर्ष पाचवे:	वर्ष २०१२-२०१३	डॉ. रश्मी बोरीकर	औरंगाबाद जिल्हा.
वर्ष सहावे:	वर्ष २०१३-२०१४	प्रा. सविता शेट्टे	बीड जिल्हा.
वर्ष सातवे:	वर्ष २०१४-२०१५	डॉ. तेजस्विनी भुस्कुटे	गोंदिया जिल्हा.
वर्ष आठवे:	वर्ष २०१५-२०१६	डॉ. इंदुमती लहाने	बुलडाणा.
वर्ष नववे:	वर्ष २०१६-२०१७	डॉ. पारोमिता गोस्वामी	चंद्रपूर
वर्ष दहावे:	वर्ष २०१७-२०१८	श्रीमती मीना भोसले	धुळे
वर्ष अकरावे:	वर्ष २०१८-२०१९	श्रीमती शुभदा देशमुख	गडचिरोली
वर्ष बारावे:	वर्ष २०१९-२०२०	अॅड. कल्पना त्रिभुवन	जालना

अहवालाचे वर्षी जालनाच्या अॅडव्होकेट कल्पना त्रिभुवन, यांना प्रदान केलेल्या सन्मानपत्राचा मसुदा अहवालात इतरत्र प्रसिध्द करत आहोत. या पुरस्काराचा आर्थिक भार राधाबाईंच्या कन्या आशा कुलकर्णी आणि जयश्री बोंद्रे यांनी संपूर्णपणे उचलला आहे. तसेच राधाबाईंच्या दिवंगत कन्या आणि चळवळीच्या सुरुवातीपासूनच्या समर्थक, माजी मानद खजिनदार श्रीमती मंगला साठे यांनी या पुरस्कारासाठी आईच्या स्मरणार्थ स्वतःचे स्त्रीधन विकून जमलेली रक्कम २००७ मध्ये संस्थेला देणगी दिली. जेणेकरून आर्थिक कारणाने या पुरस्कारात खंड पडू नये. पुरस्काराचा उद्देश महाराष्ट्रातील सर्व जिल्ह्यात हुंडाविरोधी चळवळीचा संदेश व कार्य पोचावे असा असून सर्व जिल्ह्यांतील तळागळात समर्पित भावनेने सामाजिक कार्य करणाऱ्या महिलांची व त्यांच्या कार्याची समाजाला ओळख व्हावी, यासाठी राधाबाईंच्या स्मरणार्थ हा पुरस्कार दिला जातो. तसेच पुरस्कार प्राप्त महिलेचे कार्य संपूर्ण महाराष्ट्राला ज्ञात व्हावे यासाठी दूरदर्शनच्या सह्याद्री

वाहीनीवर रात्री साडे नऊच्या बातम्यांमध्ये निमंत्रणासाठी प्रयत्नही केला जातो. पुढील वर्षी तेरावा पुरस्कार कोल्हापूर जिल्ह्यासाठी आहे.

साने गुरुजी युवा / युवा वैज्ञानिक पुरस्कार

वर्ष २०१२-१३ पासून चळवळीचे प्रणेते आणि प्रेरणास्थान दामोदर बळवंत तथा मामासाहेब कुलकर्णी यांच्या स्मरणार्थ मामासाहेबांचे गुरु व प्रेरणास्थान पुज्य साने गुरुजी यांच्या नावाने साने गुरुजी युवा तसेच युवा वैज्ञानिक पुरस्कार देण्यात येतात. पुरस्काराचे स्वरूप (१) सन्मान पत्र (२) चांदीचे सन्मान चिन्ह (३) मानधन रु १०.०००/- (४) खादी सुताचा हार (५) ग्रंथ भेट असा असून पुरस्काराचा आर्थिक भार मामासाहेबांची कन्या आशा कुलकर्णी यांनी उचलला असून अहवालाचे वर्षी खालील दोन युवकांना गौरविण्यात आले.

(१) रोहिणी अनुराधा नरेंद्र जोशी - पुणे यांना साने गुरुजी युवा पुरस्कार प्रदान करण्यात आला. जागतिक पातळीवर महिला गणित ऑलीम्पियाडमध्ये भारतास प्रथमच रौप्य पदकाचा सन्मान मिळवून देऊन स्वतःची गुणात्मक योग्यता अधोरेखित केल्याबद्दल तसेच गणित विषयातील सुरु असलेल्या संशोधनाबद्दल हा पुरस्कार गणितज्ञ डॉ. मेघा लिमये यांच्या हस्ते देण्यात आला.

(२) तन्वीर तमन्ना अस्लम इनामदार - पुणे यांना साने गुरुजी युवा वैज्ञानिक पुरस्कार तंत्रज्ञानातील संशोधनाचे कौशल्य वापरून समाजोपयोगी प्रकल्प राबवून केलेल्या समाज कार्यातील भरीव योगदानाबद्दल श्री. प्रकाश कुलकर्णी यांचे हस्ते युवा दिनानिमित्ताने प्रदान करण्यात आला.

वरील दोन्ही पुरस्कार स्वामी विवेकानंदांच्या १५७ व्या जयंतिनिमित्त युवा दिनी १२ जानेवारी २०२० रोजी साठ्ये महाविद्यालयाच्या सभागृहात प्रदान करण्यात आले. दोन्ही युवा पुरस्कारार्थींना देण्यात आलेली सन्मानपत्रे अहवालात इतरत्र वाचकांच्या माहितीसाठी देण्यात आली आहेत.

मागील ३२ वर्षांपासून संस्थेतर्फे युवा दिनानिमित्ताने दरवर्षी १२ जानेवारी रोजी विविध उपक्रमांचे आयोजन केले जाते. जेणेकरून युवाशक्तीला विविध क्षेत्रांतील दिग्गज मान्यवरांकडून मार्गदर्शन मिळेल आणि सातत्याने युवापिढीत नवी उर्जा निर्माण होऊन राष्ट्रनिर्मितीत हातभार लावण्यात यश मिळेल. आजवर चार वेळा राज्याच्या राज्यपालांनी या कार्यक्रमाचे प्रमुख अतिथीपद भूषविले आहे.

कै. शकुंतला परळकर सेवाव्रती डॉक्टर पुरस्कार

मागील पाच वर्षांपासून म्हणजेच आर्थिक वर्ष २०१५- १६ पासून कै. शकुंतला परळकर सेवाव्रती डॉक्टर पुरस्काराची सुरुवात झाली असून **पहिल्या वर्षी** या पुरस्काराने लोक कल्याणाचे ध्येय समोर ठेवून अत्यंत सचोटीने व साधेपणाने सामाजिक कार्यातील वैद्यकीय क्षेत्रात एक आदर्श निर्माण करणाऱ्या **डॉ. सुरेखा धुरंधर** यांना सन्मानित करण्यात आले. लसीकरण, स्त्री आरोग्य, सुरक्षित मातृत्व, बालसंगोपन, अपंग पुनर्वसन अश्या विविध विषयांवर सातत्याने २५ वर्षांहून अधिक काळ डॉ. सुरेखा धुरंधर यांनी योगदान दिले आहे. पुरस्काराचे स्वरूप शाल, श्रीफळ, सन्मानपत्र, खादीसुताचा हार व मानधन रु. १०,०००/- असे असून हा आर्थिकभार चळवळीच्या खजिनदार

डॉ. रश्मी फडणवीस यांनी उचलला आहे. डॉ. फडणवीस यांच्या स्वर्गीय मातोश्री शकुंतला परळकर यांचे स्मृतिप्रित्यर्थ हा पुरस्कार आता दरवर्षी वर्धापन दिनाच्या कार्यक्रमात देण्यात येणार आहे. **दुसऱ्या वर्षाचे पुरस्कारार्थी डॉ. नीळकंठ फडके**, गेली ३२ वर्षे रायगड जिल्ह्यातील कर्जत येथे “शबरी सेवा समिती” या संस्थेतर्फे आदिवासी पाड्यातून आरोग्य सेवा पुरवून, आरोग्य शिक्षणाचा प्रचार-प्रसार, जनप्रबोधन असे कार्य निरलस वृत्तीने करीत आहेत. त्यांना हा पुरस्कार प्रदान करण्यात आला. **तिसऱ्या वर्षी** डॉ.बिबली येथील आश्रय चॅरीटेबल दवाखान्याचे **डॉ. अरुण पाटील** यांना सेवाव्रती डॉक्टर या पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले. डॉ. अरुण पाटील यांनी “ संजिवनी आदिवासी ग्रुप” स्थापन केला असून ठाणे जिल्ह्याच्या आदिवासी पट्ट्यातील सात गावे या ग्रुपने दत्तक घेतली आहेत. या गावांचे आरोग्य आणि सर्वांगीण विकासासाठी डॉ. अरुण पाटील सातत्याने कार्य करीत आहेत. **चौथ्या** पुरस्काराचे मानकरी होते ठाण्याचे **डॉ. विश्वास सापटणेकर**. डॉ. सापटणेकरांनी ज्या उद्देशाने सेनादलातील प्रतिष्ठीत नोकरीवर पाणी सोडले ते ध्येय पूर्ण करण्यासाठी वैद्यकीय सेवाव्रतींचा गट तयार करून ठाणे जिल्ह्यातील मोखाडा तालुक्यातील “देवबांध” हे गाव वैद्यकीय सेवेसाठी निवडले. गेली ३५ वर्षे सातत्याने केलेल्या प्रयत्नांतून गरीब आदिवासींना कुपोषणातून वाचवून त्यांचे आरोग्य सुधारून, जीवनमान उंचावण्यात त्यांना यश आले आहे. अहवालाचे वर्षी **पाचव्या** पुरस्काराच्या मानकरी आहेत बोरीवली, मुंबई येथील **डॉ. भारती कोंडविलकर** भूलतज्ज्ञ असलेल्या डॉ. भारती यांच्यात कामगार वस्तीतील स्त्रीयांना साक्षर करण्याचे बीज बालपणी विद्यार्थी दशेतच रुजले. पालघर व डहाणू परिसरात आयोजित नेत्रशिबीरातून १४० मोतीबिंदूच्या शस्त्रक्रिया यशस्वी करणे, आर्थिकदृष्ट्या कमजोर विद्यार्थीनींना वैद्यकीय शिक्षणासाठी तसेच आदिवासी पाड्यातील गरजू रुग्णांना आर्थिक मदत मिळवून देण्यासारखी अनेक समाजोपयोगी कामे त्या करत आहेत.

साने गुरुजी आदर्श शिक्षक पुरस्कार

अहवालाचे वर्षापासून संस्थेतर्फे साने गुरुजी आदर्श शिक्षक पुरस्कार सुरू केला असून पहिला पुरस्कार विचारवंत लेखक श्री. हेरंब कुलकर्णी - अहमदनगर यांना प्रदान करण्यात आला. वंचितांना शिक्षणाचा अधिकार मिळावा यासाठी दुर्गम भागात प्रत्यक्ष भेट दिलेल्या २०० शाळांच्या अनुभवावर “शाळा आहे, शिक्षण नाही” हे पुस्तक प्रकाशित करून ग्रामीण भागातील शिक्षणाच्या परिस्थितीवर व्यथा मांडून त्यांनी शासनाचे आणि समाजाचे लक्ष वेधले. त्यांची अशी अनेक वैचारिक पुस्तके प्रकाशित झाली आहेत. पहिल्या वर्षी पुरस्काराच्या खर्चाचा भार डॉ. रश्मी फडणवीस व आशा कुलकर्णी यांनी उचलला. पुरस्काराचे स्वरूप - मानधन रु. १०,०००, सन्मान चिन्ह, सन्मान पत्र, खादी सुताचा हार आणि ग्रंथ भेट.

चळवळीचा सहेचाळीसावा वर्धापन दिन

चळवळीच्या सहेचाळीसावा वर्धापन दिन २६ मे २०१९ रोजी एका विशेष कार्यक्रमात साजरा करण्यात आला. विले पार्ले येथील छत्रपती शिवाजी महाराज स्मारक समितीच्या सभागृहात चळवळीच्या ४६ व्या वार्षिक अहवालाचे प्रकाशन चळवळीच्या समर्थक व जुन्या कार्यकर्त्या लातूरच्या प्रसिद्ध सामाजिक कार्यकर्त्या श्रीमती चंद्रकला नंदकुमार भार्गव यांचे शुभहस्ते करण्यात आले. याप्रसंगी कस्तुरबा व महात्मा गांधींच्या १५० व्या जयंती वर्षपूर्ति निमित्त त्यांचे छायाचित्र व संदेश असलेले भेटकार्ड आणि बूकमार्क प्रकाशित करण्यात आला. दरवर्षीप्रमाणे वर्धापनादिनी विधायक कार्यकर्ती,

सेवाव्रती डॉक्टर आणि आदर्श शिक्षक पुरस्कार अनुक्रमे श्रीमती चंद्रकला भार्गव, डॉ. स्नेहलता देशमुख आणि प्रा. शैलजा सांगळे यांच्या शुभहस्ते प्रदान करण्यात आले. कार्यक्रमाला सुप्रसिद्ध कवयित्री लेखिका श्रीमती गौरी कुलकर्णी आणि त्यांचे पती श्री प्रकाश कुलकर्णी तसेच डॉ. पुष्पा प्रभू आणि त्यांचे सुपुत्र श्री. अरविंद प्रभू उपस्थित होते. संस्थेचे अनेक देणगीदार, हितचिंतक, कथालेखक, यशस्वी डॉक्टर्स इत्यादी मान्यवरांच्या उपस्थितीत कार्यक्रम उत्साहात पार पडला. सह्याद्री दूरदर्शनच्या साडेनऊच्या बातम्यांमध्ये या कार्यक्रमांची चित्रफीत दाखवून विशेष दखल घेण्यात आली. संस्थेच्या अध्यक्षा प्रा. शैलजा सांगळे यांनी प्रस्तावना केली. ४६ व्या वार्षिक अहवालाचा गोषवारा महासचिव आशा कुलकर्णी यांनी सादर केला. तसेच पुरस्कारार्थींना देण्यात आलेल्या सन्मान पत्रांचे लेखनही आशा कुलकर्णी यांनी केले. राज्यस्तरीय लघुकथा लेखन स्पर्धेचे पारितोषिक वितरण गौरी कुलकर्णी यांनी केले. सन्मानपत्रांचे वाचन आशा कुलकर्णी आणि डॉ. रश्मी फडणवीस यांनी केले. कार्यक्रमाचा अध्यक्षीय समारोप संस्थेच्या विश्वस्त डॉ. स्नेहलता देशमुख यांनी केले. आभार डॉ. फडणवीस यांनी आणि कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन कार्यकारीणी सदस्य श्रीमती सुजाता नरसाळे यांनी यशस्वीरित्या पार पाडले.

ति. मामासाहेबांचा जनजागृतिचा वारसा

चळवळीच्या अध्यक्षा प्रा. शैलजा सांगळे आणि मामासाहेबांच्या कन्या व चळवळीच्या महासचिव आशा कुलकर्णी या दोघींनी मामासाहेबांचे हे व्रत त्यांच्या निधनानंतर खंडीत होऊ न देता पुढे चालू ठेवण्याची शपथ घेतली असून मामासाहेबांच्या विचारांचा अनमोल वारसा व समाजक्रांतिची ही ज्योत समर्थपणे पुढे नेत आहेत. अहवालाचे वर्षी विविध ठिकाणी आयोजित जनजागृतिच्या कार्यक्रमांची सूची अहवालात इतरत्र दिली आहे.

अहवालाचे वर्षी संस्थेच्या महासचिव आशा कुलकर्णी यांनी हुंडा या विषयावर तसेच महिला सक्षमीकरणसाठी प्रदीर्घ काळ सातत्याने जनजागृतीचे कार्य केल्याबद्दल महाराष्ट्र शासनाच्या तसेच विविध शैक्षणिक संस्थांच्या खालील समित्यांवर सन्माननीय सभासद म्हणून नेमणूक झाली.

- (१) माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मंत्रालय मुंबई येथील महिला तक्रार निवारण समिती - अशासकीय संस्था सदस्य
- (२) महिला सल्लागार समिती मुंबई शहर जिल्हा - अशासकीय सदस्य
- (३) जिल्हा सर्वसमावेशक महिला सल्लागार समिती - मुंबई उपनगर जिल्हा - अशासकीय महिला सदस्य.
- (४) “वन स्टॉप सेंटर” या केंद्र शासनाच्या योजनेची प्रभावी अंमलबजावणी व दैनंदिन कामकाजासाठी व्यवस्थापन समिती महाराष्ट्र शासन. - समाजातील प्रतिष्ठीत व्यक्ती अशासकीय सभासद.
- (५) अंतर्गत तक्रार समिती - श्रीमती कमलादेवी गौरीदत्त मित्तल कला व वाणिज्य महाविद्यालय, मालाड (प.), मुंबई - सभासद.
- (६) अंतर्गत तक्रार समिती - साठ्ये महाविद्यालय, विलेपार्ले - सभासद
- (७) अंतर्गत तक्रार समिती - म.ल. डहाणूकर महाविद्यालय विलेपार्ले - सभासद

- (८) अंतर्गत तक्रार समिती - पी टी व्ही ए इन्स्टिट्यूट ऑफ मॅनेजमेंट विलेपार्ले, मुंबई - अशासकीय संस्था सभासद.
- (९) लोकल मॅनेजमेंट कमिटी मारवारी विद्यालय संचालीत मित्तल महाविद्यालय, मालाड (प.), मुंबई - सभासद
- (१०) अंतर्गत तक्रार निवारण समिती - पाटकर महाविद्यालय गोरेगाव (पश्चिम), मुंबई.
- (११) महाविद्यालय विकास कमिटी - गांधी शिक्षण भवनचे सुरजबा कॉलेज ऑफ एज्युकेशन जुहू, मुंबई.
- (१२) अंतर्गत तक्रार निवारण समिती वॉलेस फार्मासिटीकल कंपनी, एम.आय.डी.सी. रोड, अंधेरी (पूर्व), मुंबई.
- (१३) अंतर्गत तक्रार निवारण समिती - मणिबेन नानावटी महिला महाविद्यालय, विलेपार्ले (पश्चिम), मुंबई.

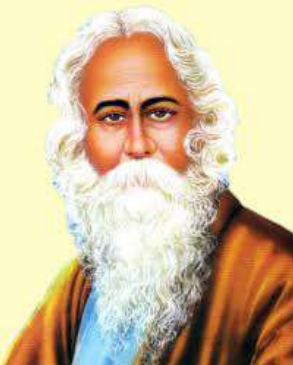
जनतेचे सहकार्य

संस्था करीत असलेल्या कार्याचा जनतेकडून गौरव होत असून सर्वत्र सक्रिय सहकार्य लाभले आहे. जनतेची शक्ती संस्थेच्या पाठीशी असल्यामुळे अपेक्षित सामाजिक बदल घडवून आणता येईल असा विश्वास वाटतो. समाज परिवर्तन घडत असल्याचे खालील परिणामांवरून दिसून येईल.

तरुणांना मार्गदर्शन करण्याच्या कार्यक्रमात आमच्या आवाहनाला तरुणांनी उत्स्फूर्त प्रतिसाद दिला असून विशेष करून इंजिनियरिंग व मेडिकल कॉलेजमधील विद्यार्थ्यांनी हुंडा देणार नाही घेणार नाही अशी सामुदायिक प्रतिज्ञा उत्स्फूर्तपणे घेतली आहे.

विविध महाविद्यालयांच्या प्राचार्यांचे सक्रिय सहकार्य लाभले असून त्यांच्या विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण प्रगतिसाठी त्यांची तळमळ अभिमानास्पद व उपकारक आहे. या सर्व प्राचार्यांचे आम्ही ऋणी आहोत. असेच सहकार्य आम्हांस सदैव लाभेल असा विश्वास आहे.

संस्थेच्या प्रचार कार्याचे परिणाम उशीरा, पण दिसू लागले असून ज्या समाजात हुंडा या अनिष्ट प्रथेस प्रतिष्ठा प्राप्त झाली होती, त्याच समाजात जाहीर सभा घेऊन हुंडाविरोधी विचार मांडले जाऊ लागले आहेत. तसेच तरुणांनी सामूहिक प्रतिज्ञा घेऊन या दृष्ट रुढीस ठाम विरोध दर्शविला आहे. आपण असेच कार्य सातत्याने करीत राहिल्यास हुंडा या दृष्ट रुढीपासून समाजाची सुटका करू शकू असा विश्वास आहे.

जिच्या कुशीत आपण जन्म घेतो ती आपली जन्मदात्री आई आणि जिच्या कुशीत आपण वाढतो ती आपली मातृभाषा व मातृभूमि या तीनही आपल्यासाठी अत्यावश्यक आहेत. आपले अस्तित्व तोलून धरणाऱ्या या माता आहेत.

- गुरुदेव रविन्द्रनाथ टागोर

ऋणनिर्देश व आभार

संस्थेच्या कार्यात आणि अहवाल प्रकाशनात ज्यांनी बहुमोल सहकार्य केले अशा पुढील व्यक्ती व संस्थांचे आम्ही सदैव ऋणी राहू. महाराष्ट्राचे राज्यपाल मा. श्री. भगतसिंग कोश्यारी यांचे शुभ संदेश पाठवल्याबद्दल, तसेच छत्रपती शिवाजी महाराज स्मारक समिती, विले पार्ले, साठचे महाविद्यालय, महाराष्ट्र शासनाचा महिला व बालविकास विभाग तसेच माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, देणगीदार, आश्रयदाते, विविध संस्था, जाहिरातदार, पुणे विद्यापीठ, विविध स्पर्धांचे परीक्षक, विविध महाविद्यालये, त्यांचे प्राचार्य, प्राध्यापक आणि विद्यार्थी, बँकर्स, ऑडीटर्स, निहार ग्राफिक्सचे पुर्णिमा नार्वेकर आणि चंद्रसेन साळवी, प्रिंटर्स : झिरीयस इमेजेस आणि कैलास प्रिटींग वर्क्स या सर्वांचा असाच लोभ व सहकार्य सदैव मिळेल असा आम्हास विश्वास वाटतो. विशेष उल्लेख करायचा म्हणजे सारस्वत बँकेतर्फे संस्थेला दरवर्षी अनुदान स्वरूपात आर्थिक सहाय्य मिळत आहे. गेली ३५ वर्षे चळवळीचा सारस्वत बँकेशी ग्राहक तसेच एका संवेदनशील विषयावर कार्यरत समाजिक संस्था या नात्याने घनिष्ठ संबंध आहेत. अहवालाचे वर्षी सारस्वत बँकेचे अनुदान स्वरूपात आर्थिक सहाय्य लाभले आहे.

चळवळीचे प्रणेते, स्वातंत्र्यसैनिक दा.ब. तथा मामासाहेब कुलकर्णी यांच्या चरित्र ग्रंथाचे प्रकाशन त्यांच्या जन्मशताब्दी वर्षात ज्येष्ठ साहित्यिक पद्मश्री मधू मंगेश कर्णिक यांचे हस्ते झाले. त्यानंतर या चरित्र ग्रंथाचा इंग्रजी अनुवाद प्रसिद्ध झाला. त्या निमित्ताने महाराष्ट्राच्या कानाकोपऱ्यांतून असंख्य दूरध्वनी आणि पत्रे आली तसेच अनेक सामाजिक संस्था आणि महाविद्यालयांतून मामासाहेबांना श्रद्धांजली वाहीली गेली. या सर्व सुहृदांची संस्था सदैव ऋणी राहिल. तसेच मामासाहेबांचे कार्य असेच पुढे सुरु राहिल असा विश्वास देते. या चरित्र ग्रंथाचा हिंदी अनुवाद पुढील वर्षी प्रकाशित करण्यात येत आहे. तसेच याची मराठी भाषेतील दुसरी आवृत्ति सुद्धा प्रकाशित करण्यात येत आहे.

साने गुरुजींचे विचार

मातृभूमीचे प्रेम हे मातृप्रेमाचे एक भव्य आणि विशाल स्वरूप आहे.
आई माझा गुरू, आई कल्पतरू।
सुखाचा सागर आई माझी।।
प्रीतीचे माहेर, मांगल्याचे सार।
अमृताची धार, आई माझी।।
मातेच्या मोहाने मी स्वातंत्र्य युध्दात पडणार नाही,
म्हणून माझी आई माझ्या जीवनातून लवकर निघून गेली.
आता भारतमाता हीच माझी माता
तिची सेवा करता करताच ह्या देहाचे सोने होऊ दे

- वंदे मातरम्

आपले सहकार्य

कोरोना महामारीमुळे झालेल्या लॉकडाऊन काळात महिलांवरचे अत्याचार विशेषतः कौटुंबिक हिंसाचाराच्या घटना फार मोठ्या प्रमाणात वाढल्या. त्या काळात बालविवाहाचे प्रमाण तसेच मुलींच्या इच्छेविरुद्ध लग्न लावून देण्याचे प्रमाण वाढले. ग्रामीण भागातच नाही तर शहरी व निमशहरी भागातही अशी बेकायदेशीर कृत्ये व गुन्हेगारीचे प्रकार वाढले आहेत. शासनाने ५० लोकांच्या उपस्थितीत लग्न समारंभाला दिलेली परवानगी अशा प्रवृत्तींच्या पालकांच्या पथ्यावर पडली. मुलीचं ओझं कमी करायला त्यांना ही सुवर्ण संधीच ठरली. लग्नाचा खर्च अचानक कमी झाल्याने अक्षरशः तीन चार दिवसात ठरवून लग्न पार पाडली गेली. 'मुलगी शिकली प्रगती झाली' या घोषवाक्याचा फज्जा उडाला आहे. सुशिक्षित तरुण मुलींच्या आत्महत्यांचा आलेख भयावह परिस्थिती दर्शवतो आहे. मागील फक्त सहा महिन्यांच्या लॉकडाऊन काळामध्ये ४७ वर्षांच्या प्रयत्नांवर पाणी फिरल्याचे भासत आहे. आता पुनश्च हरीओम म्हणत या दुष्ट प्रवृत्तींचा नायनाट करण्यासाठी पुन्हा एकदा दंड थोपटून सर्व शक्तीनिशी सुरुवात करण्याची नितांत गरज आहे.

मित्रांनो, विज्ञान तंत्रज्ञानाच्या या आधुनिक युगात समाजमनावरील धर्मप्रभाव आणि धर्मांधता काही कमी होतांना दिसत नाही. याचा परिणाम फार गंभीर आहे. समाज सुधारणेचे, हुंड्यासारख्या दुष्टरुढी परंपरांना नष्ट करण्याचे विचार अडगळीत जात आहेत. अशा परिस्थितीत या चळवळीचे यश आपल्या सहकार्यावर अवलंबून आहे. हुंडा विरोधी चळवळ ही घरघरातून व्हावयास हवी. समाजातील हे दुखणे दूर करण्यासाठी सर्वांनी पुढे सरसावले पाहिजे. समाजातील परिस्थितीकडे डोळसपणे पाहून "मला काय त्याचे!" ही वृत्ति न अंगीकारता निकोप वातावरण निर्मितीसाठी जाणीवपूर्वक प्रयत्न करावयास हवेत. आपण स्वतः अशा अप्रवृत्तीपासून दूर राहिले पाहिजेच, परंतु आपल्या मित्रपरिवारांचेही मतपरिवर्तन करावयास हवे. संस्थेच्या उपक्रमांस यथाशक्ति सहाय्य करावे. अंधपणाने चालीरीतीचा पाठपुरावा न करता अथवा धर्माच्या नावाखाली चालणाऱ्या अघोरी कृत्याला पाठिंबा न देता पुरोगामी व शास्त्रीय विचारसरणीचा अवलंब करावा. लोभी व स्वार्थी वृत्तीला तिलांजली दिली आणि माणुसकीशी नाते जोडले तर अनेक मानवनिर्मित समस्या नष्ट होतील. मित्रांनो, आम्ही फक्त आपल्या सदसद्विवेक बुध्दीला जागे करू इच्छितो. आपल्या हातून नक्कीच चांगले कार्य होईल.

धन्यवाद !

विलेपार्ले, मुंबई

१ जुलै २०२०

कार्यकारी मंडळाकरिता

आशा कुलकर्णी (महासचिव)

असं जगा की जणू उद्या तुमचा मृत्यु अटळ आहे आणि ज्ञान असं
आत्मसात करा की तुम्ही खूप वर्षे जगणार आहात.

– महात्मा गांधी

सन्मानपत्र (साने गुरुजी युवा वैज्ञानिक पुरस्कार)

आज युवादिनी स्वामी विवेकानंदांच्या १५७ व्या जयंती निमित्त आणि हुंडाविरोधी चळवळीचे प्रणेते स्वातंत्र्यसैनिक व साने गुरुजींचे मानसपुत्र दा. ब. तथा मामासाहेब कुलकर्णी यांच्या स्मृतिप्रीत्यर्थ “रोहिणी अनुराधा नरेंद्र जोशी” यांना जागतिक पातळीवर महिला गणित ऑलिम्पियाड मध्ये भारताला प्रथमच रौप्य पदकाचा सन्मान मिळवून स्वतःची गुणात्मक योग्यता अधोरेखित केल्याबद्दल साने गुरुजी युवा वैज्ञानिक पुरस्कार प्रदान करताना आम्हाला अतिशय आनंद होत आहे.

रोहिणी जोशी यांचा शुभजन्म २७ नोव्हेंबर २००१ रोजी पुणे येथे झाला. प्राथमिक शिक्षण अक्षरनंदनमध्ये, माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण पुण्याच्या ज्ञानप्रबोधिनी प्रशाळेत झाले आणि पुढे पदवीचे शिक्षण आय्. आय्. टी. मुंबईत सुरू आहे. वास्तुकलातज्ज्ञ आई अनुराधा आणि अभियंता असलेले वडील नरेंद्र यांच्याकडून कलेचा आणि बुद्धिमत्तेचा वारसा लाभलेल्या रोहिणीने जागतिक पातळीवर भारताची मान अभिमानाने उंचावणारा विक्रम केला. एप्रिल २०१९ मध्ये युक्लेन येथे पार पडलेल्या मुलींच्या आंतरराष्ट्रीय गणित ऑलिम्पियाडमध्ये भारताला प्रथमच रौप्य पदक मिळवून दिले. या ऑलिम्पियाडमध्ये ५० देशांतील १९६ स्पर्धक मुली सहभागी झाल्या होत्या. राज्य आणि राष्ट्रीय पातळीवरील परीक्षांतून काही लाख विद्यार्थ्यांमधून केवळ ३५ विद्यार्थिनींची निवड झाली होती. या ३५ स्पर्धकांना दिलेल्या कठोर प्रशिक्षणातून ऑलिम्पियाडसाठी ३ मुलींच्या संघाची निवड झाली. या भारतीय संघात रोहिणीची झालेली निवड त्यांनी सार्थ ठरवली. या स्पर्धेत रौप्य पदक मिळवणारी पहिली भारतीय होण्याचा मान महाराष्ट्राला रोहिणीने मिळवून दिला. गणित विषयाचा आवडीने अभ्यास करणारे विद्यार्थी अभावानेच आढळतात. परंतु रोहिणीने हिवाळी तसेच उन्हाळी सुट्टीतही अगदी एकलव्याच्या निष्ठेने आणि चिकाटीने गणित विषयावरील विविध पुस्तके वाचून, टिपणे काढून व गणिते सोडवून गणिताचा अभ्यास केला. अगदी ८ वी ९ वीत असतानाच त्यांचे गणित विषयाचे संशोधन सुरू झाले असे म्हटल्यास अतिशयोक्ती होणार नाही. जागतिक पातळीवर अनेक देशांतून गणित विषयाचे पेपर मिळवून गणिते सोडवणे, गणित विषयावरचे ब्लॉग वाचून आंतरराष्ट्रीय घडामोडींची माहिती घेणे, त्यांनी शालेय जीवनातच सुरू केले होते. या अभ्यासासाठी लागणारे नियोजनबद्धता, एकाग्रता, कठोर परिश्रम आणि यशापयशाची तमा न बाळगणारी जिद्द हे गुण त्यांच्या ठायी आहेत. त्यामुळे अपयश ही यशाची पहिली पायरी मानून चिकाटीने त्यांनी यश खेचून आणले आहे.

गणिताच्या अभ्यासाबरोबर लेखन, क्रीडा, वक्तृत्व आणि विविध सामाजिक उपक्रम यांतील त्यांचा सहभाग वाखाणण्याजोगा आहे. शालेय जीवनात खो खो संघाची कॅप्टन म्हणून जिल्हास्तरीय सामने खेळून, तसेच आंतरशालेय बुद्धिबळ स्पर्धेत पहिले पारितोषिक मिळवून त्यांनी क्रीडाक्षेत्रातही उल्लेखनीय यश मिळवले. आंतर आय्. आय्. टी. क्रीडास्पर्धेत एक धावपटू म्हणून वैयक्तिक स्तरावर आणि खो खो संघात एक खेळाडू म्हणून आय. आय. टी. मुंबईचे प्रतिनिधित्व करून रोहिणी उल्लेखनीय सहभाग नोंदवत आहेत. गणित आणि क्रीडा विषयांतील आवडी बरोबरच त्यांना भाषाशास्त्र विशेषतः संस्कृत भाषा आणि तत्त्वज्ञान विषयांत विशेष रुची आहे. इंडियन फिलॉसॉफी ऑलिम्पियाड २०१६ मध्ये त्यांनी उल्लेखनीय यश मिळवले आहे.

आपल्या आईच्या आणि गणिताच्या शिक्षकांच्या प्रेरणेने पुढे अध्यापन क्षेत्रात कार्य करण्याची आपली योजना सफल होवो. भविष्यात गणित विषयातील संशोधनासाठी हुंडाविरोधी चळवळीतर्फे आणि कुलकर्णी कुटुंबीयांतर्फे आपणास मनःपूर्वक शुभेच्छा !

(साने गुरुजी युवा वैज्ञानिक पुरस्कार)

आज युवादिनी स्वामी विवेकानंदांच्या १५७ व्या जयंती निमित्त आणि हुंडाविरोधी चळवळीचे प्रणेते स्वातंत्र्य सैनिक व साने गुरुजींचे मानसपुत्र दा. ब. तथा मामासाहेब कुलकर्णी यांच्या स्मृतिप्रीत्यर्थ “तन्वीर तमन्ना अस्लम इनामदार” यांना तंत्रज्ञानातील संशोधनाचे कौशल्य समाजोन्नतीसाठी वापरून केलेल्या समाजकार्यातील भरीव योगदानाबद्दल “साने गुरुजी युवा वैज्ञानिक पुरस्कार” प्रदान करताना आम्हाला अतिशय आनंद होत आहे.

तन्वीर इनामदार यांचा जन्म २३ मार्च १९९६ रोजी झाला. १५ वर्षांचे असतानाच वडिलांचे निधन झाले. पुरोगामी विचारांच्या लेखिका, संशोधक आणि समाजसुधारक असलेल्या आईने पतिनिधनानंतर तन्वीरवर उत्तम संस्कार केले. पुण्यातील कॅम्प एज्युकेशन सोसायटीच्या कॉर्पोरेशन शाळेतून शालेय शिक्षण पूर्ण केल्यावर पुणे विद्यापीठाच्या जयवंतराव सावंत अभियांत्रिकी महाविद्यालयातून २०१७ साली मेकॅनिकल इंजिनियरिंगची पदवी प्राप्त केली. महाविद्यालयीन जीवनात २००९ ते २०१० या काळात एन. सी. सी. चा सर्वोत्तम कॅडेटचा पुरस्कार मिळवून ए-ग्रेड प्रमाणपत्राचा सन्मान मिळवला. पदवी पर्यंतच्या शिक्षणानंतर तन्वीरची जिज्ञासू वृत्ती त्यांना स्वस्थता देईना. तंत्रज्ञानाचा योग्य वापर करून समाजोपयोगी उपक्रम राबवण्याचा त्यांनी चंगच बांधला.

निरंतर ग्रामीण विकासाचे ध्येय नजरेसमोर ठेवून मिशन परिवर्तन द्वारा ग्रामीण भागातील पाण्याचा भार कमी करण्यासाठी “नीरचक्र” नावाचे तंत्रज्ञान विकसित केले. पाणी वाहून नेण्याचा त्रास ७० ते ८० टक्के कमी करण्याचा दावा या संशोधनाद्वारे करण्यात येत असून २०२१ अखेर १४ तालुक्यांतील २०० गावांना आणि पर्यायाने ७००० कुटुंबांना याचा लाभ मिळू शकतो.

अनाथ व गरजू मुलांच्या सामाजिक आणि शैक्षणिक प्रगतीसाठी “पारस” योजनेद्वारे डिसेंबर २०१९ पर्यंत १६०० गरजूंना लाभ मिळवून दिला आहे.

झोपडपट्टीवासीयांसाठी हेल्प डेस्क तंत्रज्ञान विकसित करण्यात तन्वीरचे योगदान आहे. शिक्षण, रोजगार, गृहनिर्माण आणि समस्या निवारण क्षेत्रात सेवा पुरवण्यासाठी ही प्रणाली कार्यरत असून २०१८ साली एका झोपडपट्टीत लागलेल्या आगीमुळे बेघर झालेल्या १५० हून अधिक कुटुंबांना जीवनोपयोगी वस्तूंचा पुरवठा करून त्यांचे पुनर्वसन करण्यात आले आहे.

पर्यावरण संवर्धनासाठी प्लास्टिक कचऱ्याची योग्य विल्हेवाट लावण्याची गरज जाणून “इकोप्लास्ट” हे तंत्रज्ञान विकसित केले. या तंत्रज्ञानाद्वारे प्लास्टिक कचऱ्याचे वेगवेगळ्या काँक्रीट उत्पादनांमध्ये रूपांतर करण्याची क्षमता आहे. त्यात हीटींग ट्रीटमेंटशिवाय प्लास्टिक रीसायकल केले जाते. आणि उत्पादनखर्चही २० टक्क्यांनी कमी होतो. कमिन्स ग्रुपच्या सी. एस. आर. खाली हा प्रकल्प राबवला जातो. यात १४ मूकबधिर तरुणांसाठी रोजगार उपलब्ध झाला आहे.

कोळशातील आर्द्रता दूर करण्यासाठी Coal Dryer च्या तंत्रज्ञानाचा व्यावसायिक शोध लावण्यात तन्वीरचे योगदान असून प्रक्रिया खर्चात १५ टक्के कपात करून उत्पादनात ४० टक्के वाढ देणारे हे तंत्रज्ञान कामगारांचे कष्ट कमी करणारे ठरले आहे.

अशा विविध संशोधनांवर लिहिलेले तन्वीरचे शोधनिबंध अनेक आंतरराष्ट्रीय पातळीवरील सायन्स जर्नल्समध्ये प्रसिद्ध झाले आहेत.

मागील तीन वर्षात तन्वीरने पेटंटसाठी एकापेक्षा अधिक अर्ज दाखल केले आहेत.

तन्वीरच्या विविधांगी संशोधनाबद्दल त्यांना अनेक पुरस्कारांनी गौरवण्यात आले आहे. यात Special Patent Award, Rising Entrepreneur Award, स्टार्टअप आयडियाच्या "What an Idea" चे विजेतेपद, अशा पुरस्कारांचा समावेश असून “नीरचक्र” प्रोजेक्टसाठी Spark Ideas या स्पर्धेत दुसरे पारितोषिक तन्वीरने जिंकले आहे. अमेरिकेच्या ब्रॅन्डीझ विद्यापीठातर्फे याच संशोधनाला Heller Start up Challenge चे दुसरे पारितोषिक प्राप्त झाले आहे. पुणे स्टार्ट अप फेस्टचे तन्वीर द्वितीय क्रमांकाचे विजेते आहेत. दिल्लीच्या Rex Ideas तर्फे Rex Karmaveer Global Fellowship ने तसेच संयुक्त राष्ट्र द्वारा कर्मवीर चक्र आणि युवा पुरस्काराने तन्वीर यांना सन्मानित करण्यात आले आहे.

तन्वीर यांचे समोर स्वतःच्या आईचा आदर्श तर आहेच परंतु माजी राष्ट्रपती ए. पी. जे. अब्दुल कलाम त्यांचे प्रेरणास्थान आहेत. भविष्यातील संशोधनासाठी हुंडाविरोधी चळवळीतर्फे आणि कुलकर्णी कुटुंबीयांतर्फे तन्वीर यांना मनःपूर्वक शुभेच्छा!

कै. सौ. राधाबाई कुलकर्णी विधायक कार्यकर्ती पुरस्कार

अॅड. कल्पना प्रकाश त्रिभुवन

मा. अॅड. कल्पना प्रकाश त्रिभुवन, २०१९ सालचा जालना जिल्ह्यासाठी असलेल्या कै.सौ.राधाबाई दामोदर कुलकर्णी विधायक कार्यकर्ती पुरस्काराने आपणांस सन्मानित करताना आम्हा सर्वाना अतिशय आनंद होत आहे. मुळातच आपण एक लढाऊ वृत्तीच्या कार्यकर्त्या आहात. त्यात आपला वकिली व्यवसाय, त्यामुळे महिला व बाल हक्क संरक्षणासाठी आपण दिलेला लढा आणि अगदी तरूण वयात मिळवलेल्या यशासाठी घेतलेल्या कष्टांना आमचे आदरपूर्वक वंदन.

बालपणीच आपल्यावर समाजसेवेचे संस्कार झाले. विशेषतः आपल्या आई सुमनताईंनी स्वतः अल्पशिक्षित असूनही शिक्षणाचे महत्व आपल्या मनावर बिंबवले. आपण इंग्रजी भाषा आणि मानसशास्त्रात पदवी संपादन केल्यानंतर कुटुंब कल्याण विषयात समाजशास्त्राचे पदव्युत्तर शिक्षण पूर्ण केलेत. समाजकार्य करताना काद्याचे ज्ञान असणे अत्यंत आवश्यक असते हे जाणून आपण एल.एल.बी.

पदवी संपादन करून रितसर वकीली सनदही मिळवलीत. त्यामुळे पिडीत महिलांना आणि वंचित मुलांना न्याय मिळवून देण्यासाठी आपल्याला कायद्याचे अस्त्र प्रभावीपणे वापरता आले.

जालना जिल्हा सामाजिक सुधारणांपासून तसा वंचितच राहिला. तेथे ‘सार्थ’ या आपल्या संस्थेमार्फत मागील १४ वर्षांपासून एकल महिलांचे प्रश्न, स्त्रीभ्रूण हत्या, बालविवाह, कौटुंबिक हिंसा, लिंग असमानता, बाल हक्क संरक्षण, कायदेशीर मदत, समुपदेशन, हुंडाविरोधी जाणीव जागृती असे विविध उपक्रम आपण राबवत आहात.

पुरुष प्रधान समाजात एकल महिला त्यांच्या मुलभूत हक्कांपासून वंचित राहतात. अशा महिलांचे एक स्वतंत्र नागरीक म्हणून, व्यक्ती म्हणून, घटनात्मक अधिकार मिळवून देण्यात, त्यांना समाजात अस्तित्व मिळवून देण्यात आपण प्रयत्नरत आहात. अशा १७० महिलांचे रेशनकार्डावर कुटुंब प्रमुख म्हणून नाव नोंदवण्यात आपण यशस्वी झालात.

प्राचिन काळापासून स्त्रिया कौटुंबिक हिंसाचाराच्या बळी आहेत. स्वतंत्र भारताचे संविधान १९४९ साली अस्तित्वात आले आणि कौटुंबिक हिंसेपासून महिलांचे संरक्षण करणारा कायदा येण्यास २००५ साल उजाडले. आपण या कायद्याचे संरक्षण आज वर ६०० प्रकरणांमधून पिडीत महिलांना मिळवून दिले आहे.

समाजात बाल गुन्हेगारी वाढत असून, ‘ज्युव्हिनायल जस्टिस’ कायद्याखाली अशी जवळपास ४५० हून अधिक संवेदनशील प्रकरणे आपण यशस्वीपणे हाताळली आहेत आणि निरपराध बाल गुन्हेगारांना बालहक्कांचे संरक्षक कवच दिले आहे. जालना जिल्ह्याच्या बाल न्याय मंडळाच्या सदस्य म्हणून आपण उल्लेखनीय कार्य करीत आहात.

महिला व बाल विकास, महिला सक्षमीकरण तसेच कुटुंब कल्याण व समाज कल्याण विभागात विविध शासकीय व निम शासकीय समित्यांवर तज्ञ म्हणून आपण जबाबदारीची पदे सांभाळत आहात. कामाच्या ठिकाणी महिलांच्या लैंगिक शोषणापासून संरक्षण कायद्या अंतर्गत स्थानिय तक्रार निवारण समिती, शासनाच्या मनाधैर्य योजने अंतर्गत जिल्हा क्षति सहाय्य व पुनर्वसन मंडळ, जालना जिल्हा पोलीसांचा महिला सुरक्षा विशेष कक्ष व समिती, जिल्हा शांतता समिती, मानवी हक्क संरक्षण अभियान, बाल हक्क संरक्षण अभियान-जिल्हा समन्वयक, जालना जिल्हा विधी सेवा समिती सदस्य अशी अनेक पदे दिर्घकाळ भूषवित आहात. मुंबईच्या कोरो संस्थेतर्फे महिला सक्षमीकरणाच्या उपक्रमात मराठवाड्यातील आठ जिल्ह्यासाठी आपण विभागीय समन्वयक पदावर चार वर्षे भरीव योगदान दिले आहे.

‘बेटी बचाओ, बेटी पढाओ अभियान’ ‘हमारी बेटी अभियान’ ‘शक्य आहे- महिलांवर होणाऱ्या अत्याचारांचा अंत’ आणि ‘दुष्काळ हटवू माणूस जगवू अभियान’ अशा अनेक राज्यस्तरीय शासकीय उपक्रमात जिल्हा समन्वयक पदावरून अंमलबजावणीसाठी मोलाचे योगदान आपण दिले आहे. आपण देत असलेला हा यशस्वी लढा भविष्यात सामाजिक कार्यकर्त्यांना नक्कीच मार्गदर्शक ठरेल असा आम्हाला विश्वास वाटतो. आपल्या या सेवान्रताला सुयश लाभावे यासाठी हुंडा विरोधी चळवळ आणि कुलकर्णी कुटुंबियांतर्फे मनःपूर्वक शुभेच्छा.

कै. शकुंतला परळकर सेवाव्रती डॉक्टर पुरस्कार

डॉ. भारती कोंडविलकर

मा. डॉ. भारती कोंडविलकर, २०१९ सालच्या कै. शकुंतला परळकर सेवाव्रती डॉक्टर पुरस्काराने आपणांस सन्मानित करताना आम्हा सर्वांना अतिशय आनंद होत आहे.

सेवाव्रताचे बाळकडू लहानपणीच आई वडिलांकडून मिळाले. प्राथमिक शाळेत शिक्षक असलेल्या वडिलांनी कामगार वस्तीत प्रौढांसाठी विशेषतः स्त्रियांसाठी साक्षरता मोहीम सुरु केली होती. विद्यार्थी दशेतच वस्तीतील स्त्रियांना साक्षर करण्यासाठी आपला सक्रिय सहभाग होता आणि येथेच समाजकार्याचे बीज रुजले. वेळोवेळी वस्तीत आलेल्या साथीच्या आजारांमध्ये औषधोपचारासाठी वस्तीतील रुग्णांना डॉक्टरांकडे अथवा रुग्णालयात आपण तातडीने पोचवण्याचे मोलाचे कार्य बालवयातच केलेत.

ग्रॅण्ट मेडिकल महाविद्यालयातून एम्.बी.बी.एस्. ची पदवी प्राप्त केल्यानंतर आपण भूलशास्त्रात एम.डी. पदवीचे पदव्युत्तर शिक्षण पूर्ण केलेत. त्याच महाविद्यालयात जवळ जवळ ३६ वर्षे अध्यापनाचे कार्य करून विभाग प्रमुख पदावरून आपण सेवा निवृत्त झालात.

वैद्यकिय महाविद्यालयात राष्ट्रीय सेवा योजने अंतर्गत राबवल्या जाणाऱ्या लसीकरण मोहीमा, आरोग्य शिबिरे यात उत्साहाने सक्रीय सहभाग नोंदवलात. रोटॅक्ट क्लब ऑफ ग्रॅण्ट मेडिकल कॉलेजच्या माध्यमातून ठाणे जिल्ह्यातील विविध गावांमध्ये आरोग्य शिबिरे, शस्त्रक्रिया शिबिरे, किडनीदान चळवळ, अंधत्व निवारण चळवळ अशा अनेक उपक्रमांमध्ये आपण सक्रिय होतात.

पालघर ते डहाणू परिसरात आयोजित नेत्रशिबिरातून १४० मोतीबिंदूच्या शस्त्रक्रिया यशस्वीपणे पार पाडल्या. विविध संस्थांनी आयोजित केलेल्या शस्त्रक्रिया शिबिरात भूलतज्ञ म्हणून सेवा दिली.

ग्रॅण्ट मेडिकल कॉलेजमध्ये कार्यरत असताना आपली नियुक्ती मुलींच्या वसतीगृहात वॉर्डन पदावर झाली. या पदावर आपण १९९३ ते २०१७ पर्यंत अशी २४ वर्षे जबाबदारी सांभाळलीत. या काळात आर्थिक दृष्ट्या कमजोर वर्गातील अनेक विद्यार्थीनींना आपण वेगवेगळ्या सेवाभावी संस्थांकडून वैद्यकिय शिक्षणासाठी आर्थिक सहाय्य मिळवून देऊन त्या मुलींच्या शिक्षणात खंड पडू दिला नाहीत. तसेच गरीब व गरजू रुग्णांना आर्थिक सहाय्यासाठी मार्गदर्शन करायला आपण नेहमीच तत्पर असता.

मागील १२ वर्षांपासून “संदेश प्रतिष्ठान” या सेवाभावी संस्थेच्या माध्यमातून बोरीवली-दहिसर परिसरातील झोपडपट्टी व आदिवासी पाड्यातील दारिद्र्य रेषेखालील व गरजूंसाठी आपण आरोग्य शिबिरांचे आयोजन करीत आहात. जेणेकरून त्यांचे जीवनमान उंचावण्यास सहाय्य होईल. तसेच दहावी आणि बारावी हा शिक्षणातील महत्वाचा टप्पा जाणून, गरजू विद्यार्थ्यांचे परीक्षापूर्व तयारी वर्गाचे आणि व्यवसाय मार्गदर्शन शिबिरांचे आयोजन करून तरुण पिढीला भविष्यात भरकटण्यापासून परावृत्त करण्याच्या उद्देशाने मोलाचे योगदान देत आहात.

आर्थिक विवंचनामुळे कोणाचेही शिक्षण थांबू नये यासाठी विद्यार्थी दत्तक योजनाही आपण मागील १० वर्षांपासून राबवत आहात. मराठी भाषेवरील विशेष प्रेमांमुळे मराठीच्या संवर्धनासाठी आपण व्याख्यानमाला सुरु केली असून या उपक्रमा अंतर्गत राज्यभरातील विविध क्षेत्रातून मान्यवरांच्या व्याख्यानांचे आयोजन करून समाजात वैचारिक क्रांतिसाठी पोषक वातावरण निर्माण करण्यासाठी आपण प्रयत्नरत आहात.

समाजात आरोग्यविषयी अनेक समज गैरसमज विविध कारणांसाठी निर्माण होतात, त्यासाठी सामाजिक जाणीव जागृत करण्याची नितांत गरज असते. आपण यासाठी प्रदर्शनासारखे प्रभावी माध्यम वापरून सामाजिक संस्थांच्या सहकार्याने, रक्तदान, एड्स, हृदय शस्त्रक्रिया, अनेकस्थेशिया, वेदना व वेदना निवारण इत्यादी महत्वाच्या विषयांवर प्रदर्शन आयोजित करता.

आपला हा प्रेरणादायी आदर्श, समाजकार्याची ही दिंडी पुढे नेण्यासाठी वैद्यकिय क्षेत्रात कार्यरत नव्या पिढीला दिशादर्शक ठरेल असा आम्हाला विश्वास वाटतो. आपल्या या सेवाव्रताला यश लाभावे हीच प्रभूचरणी प्रार्थना !

साने गुरुजी आदर्श शिक्षक पुरस्कार

हेरंब कुलकर्णी

मा. श्री. हेरंब कुलकर्णी २०१९ सालच्या साने गुरुजी आदर्श शिक्षक पुरस्काराने आपणांस सन्मानित करताना आम्हा सर्वांना अतिशय आनंद होत आहे. एका यशस्वी शिक्षकाची मधुर वाणी आणि प्रभावी लेखणी शिक्षणक्षेत्रांत कशी क्रांतिकारी ठरू शकते याचे आपण एक मूर्तिमंत उदाहरण आहात. शिक्षण आणि साहित्य क्षेत्रातील आपल्या भरीव योगदानासाठी आपण घेतलेल्या अपरिमित कष्टांना आमचे आदरपूर्वक वंदन !

शालेय शिक्षणात सर्वांगीण प्रगती साधता यावी तसेच परिस्थितीनुसार अमुलाग्र बदल व्हावे यासाठी आपण विपुल लेखन केले आहे. वंचितांना शिक्षणाचा हक्क मिळावा यासाठी आपण दुर्गम भागात प्रत्यक्ष भेट दिलेल्या २०० शाळांच्या अनुभवावर आधारित “शाळा आहे शिक्षण नाही” हे पुस्तक प्रकाशित करून ग्रामिण भागातील शालेय शिक्षणाच्या परिस्थितीवर आपली व्यथा मांडलीत आणि शासनाचे व समाजाचे लक्ष वेधलेत.

परीक्षेत नापास झाल्यामुळे होत असलेल्या आत्महत्ये या विषयावर देशातील तज्ञ आणि प्रयोगशील शाळांचे एकत्रित विचार मंथन असलेले “परीक्षेला पर्याय नाही” हे पुस्तक आपण संपादित केलेत. या पुस्तकाला राज्य शासनाचा उत्कृष्ट संपादनाचा पुरस्कार प्राप्त झाला आहे.

महाराष्ट्रातील २० जिल्ह्यात फिरून शाळाबाह्य वंचित मुलांच्या दयनीय अवस्थेवर त्यांच्या समस्यांवर “आमच्या शिक्षणाचे काय?” हा अहवाल प्रकाशित करून शालेय शिक्षणाविषयी शासनाची उदासिनता आपण अधोरेखित केली आहे. तसेच आपण २४ जिल्ह्यातील तब्बल १२५ गावांना भेट देऊन समाजाचे विदारक सत्य दर्शविणारा “दारिद्र्याची शोधयात्रा” हा अहवाल प्रसिद्ध केला आहे. शिक्षण क्षेत्रात संशोधन करणाऱ्यांना हे अहवाल नक्कीच मार्गदर्शक ठरतील.

ज्येष्ठ आध्यात्मिक विचारवंत जे. कृष्णमूर्ती यांच्या भारतातील उत्तरप्रदेश, आंध्रप्रदेश, कर्नाटक, तामिलनाडू या राज्यांतील शाळांना आपण प्रत्यक्ष भेट देऊन त्यावर लिहीलेले अभ्यासपूर्ण असे पुस्तक “जे. कृष्णमूर्ती आणि कृष्णमूर्ती स्कूलस” प्रकाशित झाले आहे. याशिवाय शिक्षकांना प्रेरणा देणाऱ्या मराठीतील ७० पुस्तकांचा परिचय करून देणारे “बखर शिक्षणाची” हे पुस्तक तर स्वानुभाव लिहीलेले “माझी शिक्षण परिक्रमा” पुस्तक, “सहावा वेतन आयोग, काय खरे काय खोटे” हे संपादित पुस्तक अशा अनेक अभ्यासपूर्ण पुस्तकांचा आपल्या साहित्य संपदेत समावेश आहे.

आपण अनेक प्रसिद्ध दैनिकांतून विपुल प्रमाणात स्तंभलेखनही केले असून या लेखनाचा “कॉमन मॅन” या नावाने संग्रह प्रकाशित झाला आहे. लहान लहान माहिती पुस्तिकांसाठीही आपले उल्लेखनीय योगदान आहे. त्यात बालविवाह, गुणवत्तापूर्ण शिक्षण, महाराष्ट्रातील प्राथमिक शिक्षण, युनिसेफ प्रकल्प अशा विषयांवरील माहिती पुस्तिकांचा समावेश आहे.

साने गुरुजींनी सुरु केलेल्या साधना साप्ताहिकाच्या संपादक मंडळावर आपण काम केले असून “शिक्षकांसाठी साने गुरुजी” हे आपले पुस्तक खूप गाजले आहे.

यशदाच्या वतीने बालकामगार या विषयावर तसेच नगर जिल्ह्यातील ऊसतोड कामगारांच्या मुलांच्या शिक्षणावर काढलेल्या लघुपटाचे संहिता लेखनही आपण केले आहे. आपल्या लेखना व्यतिरिक्त आपण केलेल्या उल्लेखनीय कार्याचा आढावा सुद्धा तितकाच महत्वाचा आहे. भारत सरकारच्या केंद्रीय नियोजन आयोगाच्या शिक्षण मसुदा समितीवर आपण सदस्य आहात. महाराष्ट्राच्या गडचिरोली, चंद्रपूर, मेळघाट, नंदूरबार, यवतमाळ या दुर्गम जिल्ह्यातील २०० शाळांच्या गुणवत्तेचा अभ्यास करणाऱ्या वस्तीशाळा समितीवर सदस्य पदावरून आपले योगदान आहे.

दारुचे व्यसन गरीबांच्या विकासात बाधा आणते आणि त्यामुळे शैक्षणिक प्रगति खुंटते, हे जाणून दारुबंदी आंदोलनासाठी सुद्धा आपण लेखन करता. तसेच आपण राज्यस्तरावर या आंदोलनाचे समन्वयक आहात. अकोले तालुक्यातील शिक्षक व गावकऱ्यांच्या सहकार्याने आपण ७०० शाळाबाह्य मुलांना शाळेत दाखल करून त्यांचे शिक्षण पुढे सुरु ठेवण्याचे मोलाचे कार्य करत आहात.

आपल्या या शैक्षणिक, साहित्यिक आणि सामाजिक क्षेत्रातील अनमोल अशा योगदानाला आमचा मानाचा मुजरा !

आपला हा प्रेरणादायी आदर्श तमाम शिक्षक वर्गाला दिशादर्शक ठरेल !

कुंडली तो मिली मगर...

दहज के कारन जली